

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND
Kriminaalõiguse, kriminoloogia ja kognitiivse psühholoogia õppetool

Kadi Kulpson

RASKE TERVISEKAHJUSTUSE TEKITAMISE KOHTUPRAKTIKA ANALÜÜS

Magistritöö

Juhendaja
Prof Jaan Ginter

Tartu
2013

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. Raske tervisekahjustuse tekitamise empiirilise uurimise üldised andmed	6
1.1. Raske tervisekahjustuse tekitamise koosseis	6
1.2. Kehtivale õigusele eelnenud kord	8
1.3. KarS § 118 rakendamisel väljakujunenud seisukohad	9
1.4. Üldine informatsioon empiiriliseks uurimiseks	13
2. Raske tervisekahjustuse tekitaja ja ohver	19
2.1. Kuritegevuse seos elukohaga	19
2.2. Tüüpiline raske tervisekahjustuse tekitaja	22
2.2.1. Kurjategija vanus, sugu, rahvus, emakeel ja perekonnaseis	22
2.2.2. Kurjategija haridustase, tegevusala ja joobeseisund	29
2.2.3. Varasem karistus	34
2.3. Tüüpiline raske tervisekahjustuse tekitamise ohver	36
2.3.1. Kuriteoohvri vanus, sugu, rahvus ja perekonnaseis	37
2.3.2. Kuriteoohvri haridustase, tegevusala ja joobeseisund	40
2.3.3. Kuriteoohvri seos kurjategijaga	42
3. Raske tervisekahjustuse tekitamine ja selle eest kohaldatav karistus	45
3.1. Kuriteo toimepanemise vahend ja toimepanemise ajend	45
3.2. Kuriteo kvalifikatsioon ja KarS § 118 konkureerimine teiste karistusseadustiku koosseisudega	47
3.3. Kohtu poolt mõistetud karistus	52
3.4. Järeldused tüüpilise kuriteo kohta	59
KOKKUVÕTE	67
Causing serious health damage empirical study. Summary	71
KASUTATUD KIRJANDUS	77
KASUTATUD ÕIGUSAKTID	81
KASUTATUD KOHTUPRAKTIKA	82
LISAD	83
Lisa 1	83

SISSEJUHATUS

Tervis on inimese oluline isikuline õigushüve, mis on põhiseaduslikult kaitstud.¹ Eesti Vabariigi põhiseaduse² § 28 ütleb, et igaühel on õigus tervise kaitsele. Tervisevastased süüteod jaotatakse 2 rühma: tervist kahjustavad süüteod ja vägivallateod. Raske tervisekahjustuse tekitamise näol on tegemist karistusseadustiku³ (edaspidi *KarS*) § 118 lg 1 koosseisu täitva isikuvastase teoga. *KarS* § 118 kuulub tervist kahjustavate süütegude alla, sest kaitstav õigushüve on inimese tervis.⁴ See seisneb inimese tervise tahtlikus kahjustamises viisil, mis vastab vähemalt ühele lõike 1 punktides 1–6 toodud kirjeldusele.⁵

KarS § 118 lg 1 reguleerib olukordi, kus tervise kahjustamisega on põhjustatud oht elule, raske keheline haigus, raske psüühikahäire, raseduse katkemine, nägu oluliselt moonutav ravimatu vigastus või elundi kaotus või selle tegevuse lakkamine.

Käesolevat magistritööd,⁶ *KarS* § 118 kuriteo empiirilist uurimust, ajendas kirjutama asjaolu, et õpingute käigus õppekaasuseid lahendades tekkis olukordi, kus oli raske eristada *KarS* § 118 lg 1 p 1 ja § 121 kohaldamist ehk ei olnud selge, milline vigastus on piisav, et kvalifitseerida tegu § 118 lg 1 p 1 järgi, sõltumata sellest, et sellist olukorda aitab reguleerida tervisekahjustuse kohtuarstliku tuvastamise kord.⁷ See tekitas omakorda suuremat huvi raske tervisekahjustuse tekitamise vastu. Samuti ajendas tööd kirjutama asjaolu, et ajakirjandusest käib pidevalt läbi mõte, et väga paljud inimesed on kriminaalkorras karistatud ning eesmärgiks on uurida, kui palju ja milliseid inimesi on karistatud *KarS* § 118 järgi.

Käesolev magistriöö põhineb autori poolt läbi viidud empiirilisel uurimusel, mille käigus uurisin Tartu Maakohtu Tartu kohtumajas tehtud jõustunud kohtulahendeid, kus süüdistatavat süüdistatakse *KarS* § 118 sätestatud kuriteo toimepanemises.

---

¹ J. Sootak. Isikuvastased süüteod. 4. ümbertöötatud ja täiendatud tr. Tallinn: Juura 2011, III ptk, vnr 24.

² RT I, 27.04.2011, 2.

³ RT I, 20.12.2012, 13.

⁴ M. Kurm, T. Ploom. Karistusseadustik. Komm vlj. 3 tr. Tallinn: Juura 2009, *KarS* § 118, p 1.1.

⁵ K. Aas, N. Aas, M. Hirvoja, K. Siitam. Karistusõigus. Eriosa. Tallinn: Sisekaitseakadeemia 2002, lk 22.

⁶ Magistritöö vormistamisel on lähtutud järgmisest: J. Sootak (koostaja). Üliõpilastööde kirjutamine ja vormistamine: juhend õigusteaduskonna üliõpilastele. Tallinn: Juura 2011.

⁷ RT I 2002, 72, 434.

Magistritöö eesmärgiks on välja selgitada, mis iseloomustab kurjategijat, kes paneb toime raske tervisekahjustuse tekitamise, kes on ohver ning millised on KarS § 118 kohaldamise üldised seaduspärasused. Uurimus on oluline, et analüüsida, milline on olnud senine KarS § 118 kohaldamine Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja praktikas. Samuti on autori eesmärk välja selgitada, mis mõjutab karistuse kujunemist KarS § 118 puhul.

Töö eesmärkide saavutamiseks viis autor läbi empiirilise uurimuse. Kuna ainult kohtuotsuse pinnalt on võimalik saada vastuseid üksnes väikesele osale uurimuses püstitatud küsimustele, siis analüüsisin ka Tartu Maakohtu Tartu kohtumajas olevate asjasse puutuvate jõustunud kohtuasjade toimikuid. Empiiriliseks uurimuseks on töö autor koostanud ankeedi (lisa 1), mille põhjal analüüsisin süstemaatiliselt kõiki valimisse kuuluvaid toimikuid, saamaks neist toimikutest kätte vajalikku informatsiooni käesoleva töö kirjutamiseks. Toimikute läbitöötamisel kogusin andmeid kuriteo toimepanemise aja, koha ja vahendi kohta; kurjategija vanuse, soo, rahvuse, emakeele, perekonnaseisu, haridustaseme, joobe, tegevusala ning varasema karistatuse kohta; ohvri vanuse, soo, rahvuse, haridustaseme, perekonnaseisu kohta ning andmeid ohvri ja kurjategija vahelise seose kohta. Samuti uurisin, mis ajendas vastavat kuritegu toime panema, milline oli määratud karistus, milliste KarS-i paragrahvide vahel kaaluti karistuse kohaldamisel ning kas Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja KarS § 118 lahendid olid lõplikud või kuulusid edasikaebamisele.

Kokku analüüsisin töö kirjutamisel 47 Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja jõustunud lahendit ja nende kriminaaltoimikuid, mis olid koostatud ajavahemikul 2004–2012 (2012. aasta toimikud, mis olid kättesaadavad arhiivist detsember 2012. aasta seisuga). Toimikuid oli kokku 50, kuid nende läbitöötamise käigus selgus, et ühte kriminaalasja oli menetlusse vaja ning toimikuga ei olnud võimalik enam tutvuda. Tartu Maakohtu Tartu kohtumajas kvalifitseeriti kuritegu lõplikult KarS § 118 järgi 47 korral.⁸

Töö esimeses peatükis antakse ülevaade enamlevinud seisukohtadest KarS § 118 rakendamisel ning teoorias väljakujunenud seisukohtadest, võrreldakse praegu kehtiva KarS-i regulatsiooni sellele eelnenud kriminaalkoodeksi koosseisudega. Samuti tuuakse esimeses peatükis välja probleemid, mis eelduslikult võiksid saada vastuse empiirilise uurimuse tulemusena. Lisaks antakse ülevaade menetlusest ja empiirilisest uurimusest: milline on ajaline toimepanemise statistika ning millised on uurimise algandmed.

---

⁸ Täpsemalt valimi kujunemisest käesoleva töö alapunktis 1.4.

Töö teises peatükis annab autor ülevaate empiirilise uurimuse tulemustest kurjategija ja ohvri kohta. Peatükis selgub kurjategijate sooline jaotus, keskmine vanus, rahvus, emakeel, haridustase, perekonnaseis, enamlevinud tegevusalad, kui sageli ollakse joobes KarS § 118 lg 1 toimepanemisel, andmed varasema karistatuse kohta. Samuti analüüsin andmeid keskmise ohvri kohta: tema vanus, sugu, rahvus, perekonnaseis, haridustase, joove, tegevusala. Lisaks toon välja, millised olid ohvri ja kurjategija vahelised seosed: kas nad olid abikaasad, vabaabielukaasad, kas ohver oli kurjategijale laps, vanem, sugulane, tuttav või juhututtav. Tulemused esitan sobivatel juhtudel tabelite ja joonistena. Peatüki kokkuvõttena selgub Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja praktikas raske tervisekahjustuse tüüpiline tekitaja ja ohver.

Töö kolmandas peatükis teen kokkuvõtte saadud keskmistest tulemustest Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja praktikas raske tervisekahjustuse tekitamise kui kuriteo kohta tervikuna. Annan ülevaate järgmiste kuriteo andmete kohta: milline oli selle toime panemise vahend ja ajend, milline oli tahtlus, milline oli populaarseim KarS § 118 lg 1 punkt, milliste teiste karistusseadustiku koosseisude rakendamist kaaluti, kuidas avaldas mõju varasem karistatus, milline ja kuidas kujunes lõpplahendus. Võrdlen kohtute seisukohti enimlevinud seisukohtadega erialases kirjanduses. Samuti võrdlen toime pandud tegusid aastate lõikes. Töös selgitan välja KarS § 118 hõlmatud tegude toimepanemise tüüpjuhtumid. Tüüpjuhtumid kujunevad välja erinevate skeemide põhjal, mis on koostatud empiirilise uurimise tulemusena.

1. RASKE TERVISEKAHJUSTUSE TEKITAMISE EMPIIRILISE UURIMISE ÜLDISED ANDMED

1.1. Raske tervisekahjustuse tekitamise koosseis

On tavaline, et Eestis ilmuvatest päevalehtedest võib vähemalt korra nädalas lugeda, kuidas üks kodanik ründas teist, pekstes või tekitades talle tervisekahjustusi. Mis on aga raske tervisekahjustus? Tervisekahjustus on organismi elundite ja kudede anatoomilise terviklikkuse või nende füsioloogiliste funktsioonide häire, samuti haigus või muu patoloogiline seisund, mis tekib mehaanilise, füüsilise, keemilise, bioloogilise, psüühilise või muu teguri toimetel.⁹ Tulenevalt KarS § 118 lg-st 1 tuleb lugeda raskeks tervisekahjustuseks selliseid kahjustusi, millega põhjustatakse oht elule, raske kehaline haigus, raske psüühikahäire, raseduse katkemine, nägu oluliselt moonutav ravimatu haigus või elundi kaotus või selle tegevuse lakkamine. Toodud loetelu on ammendav (KarS § 118 lg 1 punktid 1–6) ning tegemist on suvalise teokirjeldusega.¹⁰ See tähendab, et ei ole oluline, kuidas või millise vahendiga sellise tulemuseni jõuti. KarS § 118 lg-st 1 tulenevad punktid on peamiselt määratletud meditsiiniliste kriteeriumite alusel. Teatud punktide puhul on arvestatud ka täiendavalt esteetilist kriteeriumit (p 5) ning sotsiaal-majanduslikku kriteeriumit (p 2).¹¹

Lähtuvalt eeltoodust tuleb KarS § 118 kohaldamisel arvestada ka Vabariigi Valitsuse 13.08.2002. aasta määrust tervisekahjustuse kohtuarstliku tuvastamise korda. Mainitud määrus sätestab endas, mis on eluohtlik tervisekahjustus (§ 7), kehaline haigus (§ 8), psüühikahäire (§ 9), raseduse katkemine (§ 10), ravimatu näovigastus (§ 11), elundi kaotus või selle tegevuse lakkamine (§ 12; § 13; § 14; § 15; § 16; § 17). Rasket kehalist haigust reguleerib ka karistusseadustiku rakendamise seaduse¹² § 8¹.

---

⁹ VVm 13.08.2002 (viide 7), § 1 lg 2.

¹⁰ J. Sootak (viide 1), III ptk, vnr 6.

¹¹ J. Sootak (viide 1), III ptk, vnr 25.

¹² RT I 2002, 56, 350.

KarS § 118 on koosseisutüübilt alternatiiv-aktiline tagajärjedelikt, mis tähendab seda, et peab esinema vähemalt üks lõike 1 punkti tagajärje põhjustamine.¹³ Objektiivne koosseis koosneb teost, tagajärjest ning põhjuslikust seosest, subjektiivne koosseis eeldab tahtlust.

Tegu KarS § 118 lg 1 koosseisu puhul tähtsust ei oma,¹⁴ sest tegemist on tagajärjedeliktiga. Seega oht elule võidakse tekitada füüsilise jõu, relva või psüühiliste vahenditega. Küll on oluline rõhutada, et selline tegur saab olla ainult võõrkahjustus. Selle teo tagajärge peab olema võimeline süüdistatav isik ära hoidma.¹⁵ Tegemist peab olema välisteguriga ning inimese enesekahjustamine ei käi käesoleva paragrahvi alla. Üldse puuduvad KarS-is koosseisud, mille puhul oleks võimalik karistada enesekahjustamise eest.¹⁶

Tagajärjedelikti puhul on oluline, et seaduse tekstis olev tagajärg oleks saabunud. Tähtis on eristada tegu ja sellega põhjustatud tagajärge, sest viimane on ajaliselt ja ruumiliselt teost lahutatud. Tagajärg kui faktiline asjaolu peab olema tõendatud ning seda peab saama kontrollida. See ei ole teo kirjeldamine.¹⁷ Kõik võimalikud tagajärjed ongi lahti kirjutatud tervisekahjustuse kohtuarstliku tuvastamise korra määruses ning käesolevas töös neid eraldi vaatlama ei hakata.

Põhjusliku seosega üldjuhul käesoleva paragrahvi kontekstis probleeme ei ole. Tuleb lähtuda üldistest põhjusliku seose tuvastamise reeglitest nagu tapmise puhul.¹⁸ Küll on oluline rõhutada, et isik saab vastutada tagajärje eest ainult siis, kui see tagajärg on talle omistatav (*conditio*-vormel, objektiivne omistamine).¹⁹

Subjektiivne koosseis on täidetud, kui esineb tahtlus. KarS § 118 puhul on oluline, et tegemist on tahtliku teoga, sest tulenevalt KarS § 15 lg 1 on karistatav üksnes tahtlik tegu. Paragrahvi sõnastusest ei ilmne, millise tahtlusega peab tegemist olema. Võib eeldada, et subjektiivne koosseis on täidetud, kui esineb vähemalt kaudne tahtlus, mille sätestab KarS § 16 lg 4. Ehk

---

¹³ M. Kurm, T. Ploom (viide 4), § 118, p 2.

¹⁴ M. Kurm, T. Ploom (viide 4), § 118, p 3.2.1.

¹⁵ J. Sootak (viide 1), III ptk, vnr 11.

¹⁶ J. Sootak (viide 1), II ptk, vnr 2, vnr-d 85-86.

¹⁷ J. Sootak. Karistusõigus. Üldosa. Tallinn: Juura 2010, VI ptk, vnr 74, 75.

¹⁸ M. Kurm, T. Ploom (viide 4), § 113, p 3.3.

¹⁹ J. Sootak (viide 17), VI ptk, vnr 86.

isik, kes tekitab teisele isikule raske tervisekahjustuse, peab pidama võimalikuks süüteo koosseisule vastava asjaolu saabumist või vähemalt möönab seda.²⁰

1.2. Kehtivale õigusele eelnenud kord

Kehtiv karistusseadustik on vastu võetud 06.06.2001. aastal ning jõustus 01.09.2002. aastal. Enne seda kehtis kriminaalkodeks (edaspidi *KrK*).²¹ Võrdlus toimub redaktsiooniga, mis kehtis vahetult enne KarS-i jõustumist ehk mis kehtis alates Eesti NSV kriminaalkodeksi kehtivuse kaotamisest 11. aprillil 1990. aastal kuni KarS-i esimese redaktsiooni jõustumiseni 01.09.2001. aastal.

KrK-s puudub viide tervisekahjustusele, vaid tervisekahjustamine käib kehavigastuse alla. Väidetavalt oli KrK järgi kehavigastusega tegemist mis tahes kehalise puutumatuse rikkumise puhul. Sellisena võis käsitleda ravi, mille õigusvastasus oli välistatud patsiendi nõusoleku tõttu. Ning vastupidi, tahte vastane ravi oli vaadeldav kehavigastuste tekitamisena.²² Küll oli võimalik karistada ka KrK § 113 ja § 114 järgi selliste kehalise puutumatuse rikkumist, mis kehavigastust ei tekitanud. KrK eristab järgmisi kehavigastusega seotud koosseise: üliraske kehavigastuse tekitamine (KrK § 107), raske kehavigastuse tekitamine (KrK § 108), kehavigastuse tekitamine hingelise erutuse seisundis (KrK § 109), üliraske kehavigastuse tekitamine hädakaitse piiride ületamisel (KrK § 110), üliraske kehavigastuse tekitamine ettevaatamatuse tõttu (KrK § 111) ja kerge kehavigastuse tahtlik tekitamine (KrK § 112). Kehtivas karistusõiguses on jäänud ainult raske tervisekahjustuste tekitamine (KarS § 118).

Võrreldes KarS-i § 118 KrK § 107 ja § 108 ilmneb, et ka KarS-is on arvestatud tervisekahjustuste puhul ühiskondlik-majanduslikke ja meditsiinilisi kriteeriume. KarS rakendamise seadus § 8¹ kohaselt süütegude kvalifitseerimisel karistusseadustiku paragrahvi järgi, milles on koosseisulise tunnuseks ette nähtud raske tervisekahjustuse tekitamine, hinnatakse kehalist haigust raskena, kui tervisekahjustus kestab vähemalt 4 kuud või tervisekahjustusega kaasneb töövõime kaotus vähemalt 40 protsenti.

---

²⁰ P. Pikamäe (viide 4), § 16, p 15.

²¹ RT 1992, 20, 288.

²² J. Sootak (viide 1), III ptk, vnr 15.

1.3. KarS § 118 rakendamisel väljakujunenud seisukohad

KarS § 118 rakendamise kohta on võimalik leida nii teoreetilist kirjandust kui ka kohtupraktikat nii maa- ja ringkonnakohtutest kui ka Riigikohtust. Töö kirjutamise eesmärgiks on võrrelda, milliste teiste KarS koosseisudega konkureerib raske tervisekahjustuse tekitamine ning kas teoreetilise kirjanduses abil on võimalik kontrollida konkurentsituatsioonide lahendamise põhjendatust.

Teoreetilises kirjanduses²³ on rasket tervisekahjustuse tekitamist piiritletud tapmiskatsest (KarS § 25 lg 1, lg 2 – § 113) ja surma põhjustamisest ettevaatamatusest (KarS § 117). Ka toimikute analüüsimisel tuli ette olukordi, kus KarS § 118 asemel oli süüdistus kvalifitseeritud hoopis tapmiskatse järgi. Sellest täpsemalt punktis 3.2. Tapmiskatse puhul on oluline piiritleda seda kui elu vastu suunatud kuritegu ja eluohtlikku tervisekahjustuse tekitamist kui tervise vastu suunatud kuritegu.²⁴ Piiritlemiseks tuleb analüüsida nii teo objektiivset kui subjektiivset külge eraldi, andes teole lõpliku hinnangu asjaolude kogumis.²⁵ Ühtlasi tuleb arvestada, et nimetatud objektiivne ja subjektiivne külg iseloomustavad mitte lihtsalt tegu kui sellist, vaid eri koosseise. Objektiivse koosseisu puhul on oluline vigastuste iseloom. Seega, kui tervisekahjustus võib põhjusliku ahela katkematu kulgemise korral suure tõenäosusega vahetult kaasa tuua surma, saab juba ainuüksi välise teopildi alusel rääkida elu ohustamisest tapmiskoosseisu mõttes.²⁶ Subjektiivne külg eeldab, et esineb vähemalt kaudne tahtlus. Tapmiskatse puhul tähendab see ettekujutust surma saabumisest, mitte aga vigastuste, mis on oma loomult ohtlikud elule. Küll ei piisa ainult lihtsalt kaudsest tahtlusest, vaid tegemist peab olema spetsiifilise lõpuleviimistahtlusega, seega peab kaudse tahtlusega toimepandud tapmiskatse korral isik mõõnma surma saabumist, eluohtliku tervisekahjustuse korral aga eluohtliku seisundi saabumist.²⁷

Raske tervisekahjustuse tekitamise piiritlemine surma põhjustamisest ettevaatamatusest on erinev võrreldes piiritlemisega tapmiskatsest. Nimelt tapmiskatse ja raske tervisekahjustuse tekitamine ei moodusta kogumit. Kui isik võetakse vastutusele tapmiskatse eest, mille käigus on isik tekitanud kannatanule eluohtliku tervisekahjustuse, siis on viimane tegu katsega

---

²³ J. Sootak (viide 1), III ptk, vnr 27–42.

²⁴ J. Sootak (viide 1), III ptk, vnr 27.

²⁵ J. Sootak (viide 1), III ptk, vnr 29, 30.

²⁶ J. Sootak (viide 1), III ptk, vnr 29, 30.

²⁷ J. Sootak (viide 1), III ptk, vnr 32.

konsumeeritud ega ei ole süüdlasele täiendavalt omistatav.²⁸ KarS § 118 ja § 117 puhul on võimalik moodustada aga kogum. Kogumi puhul tuleb näidata, et tahtlikult põhjustati eluohtlik vigastus, st vigastus, mis vahetult viis eluohtliku seisundini, kuid surma saabumiseks oleks vajalik veel põhjusliku ahela jätkamine – eluohtlik seisund peaks läbima veel teatud vaheetapid, et realiseeruda surmas kui tagajärjes.²⁹ Kogumi puhul on oluline teada saada, kas süüdlane pidas ohvri tervist kahjustades kaudse tahtluse tasemel vähemalt võimalikuks, et tema tegu toob kaasa mõne § 118 lg 1 p-des 1–6 sätestatu, kuid ettevaatamatusest lootis surma saabumata jäämist.³⁰

Näide. J. peksis süüdistuse kohaselt 11.04.2010. aastal eelnevalt tekkinud tüli käigus L-i mitmel korral rusikaga näkku, mille tagajärjel viimane kukkus peaga vastu põrandat. Selle tegevuse tagajärjel tekitas J. ohvrile aju-kolju kinnise tõmp trauma peajupõrutuse, kelmetealuste verevalumite, vasaku oimuluu murru, verevalumite, nahamarrastuse ja pehmete kudede tursega vasakul pool pea piirkonnas. Vigastuste tüsistustena tekkis peaajuturse. Saadud vigastuste tüsistustena L. suri 14.04.2010. aastal. Kohtus ei suudetud tõendada, et J. oleks korduvalt L-i löönud, vaid tõendamist leidis asjaolu, et J. lõi L-i ühel korral pea piirkonda, mille tulemusena kukkus L. peaga vastu elumaja trepikoja kivipõrandat. Ekspertiis kinnitas, et L-i eluohtlikud vigastused olid saadud tõmbi vägivalla toimel, võimalik, et kukkumisel või hooga paiskumisel pea vasaku poole löögiga vastu kõva tõmpi pinda. Prokurör oli seisukohal, et süüdistatav peab teadma, et pea on õrn kehaosa ja vägivaldne pea põrutamine tekitab pöördumatu kahjustamise. Kohus leidis, et kuna J. ütluste kohaselt lõi tema L-i rusikaga vasakule poole pea piirkonda, mille tagajärjel kukkus L. peaga vastu põrandat ning Lõuna Prefektuuri sündmuskoha vaatlusprotokollist nähtuvalt oli maja trepikojas plaaditud kivipõrand, siis on eluliselt usutav, et eluohtlikud vigastused tekkisid L-le just J-i löögi läbi peaga vastu põrandat kukkumisest. Samuti kinnitab nimetatud seisukohta asjaolu, et J. on ütlusi andes viidanud sellele, et tema ei näinud, et keegi teine peale tema oleks enne või peale seda sündmust veel L-i löönud. J. pani teo toime kaudse tahtlusega, sest on tõendatud, et J. võttis ohvrit käega rinnakust kinni ning lõi talle seejärel kohe rusikaga näkku. Seega ei saanud süüdistatava löök olla juhuslik ega ettevaatamatu, J. lõi otsese tahtlusega ohvri pea piirkonda. L-i rusikaga pea piirkonda lüües pidi süüdistatav pidama vähemalt võimalikuks, et ta tekitab sellise tegevusega L-le vigastusi, mis võivad kaasa tuua eluohtliku seisundi. Kuna ohver oli joobes ja J. seda ka teadis, siis keskmine mõistliku

---

²⁸ J. Sootak (viide 1), III ptk, vnr 34.

²⁹ J. Sootak (viide 1), III ptk, vnr 39.

³⁰ J. Sootak (viide 1), III ptk, vnr 40.

elukogemusega inimene peaks teadma, et teist alkoholijoobes ja tasakaaluhäiretega inimest pea piirkonda lüües võib juhtuda olukord, kus tolle isiku tasakaalukaotus ja kukkumine võib põhjustada temale raskeid kehalisi vigastusi. Kohus leidis, et J. on § 118 p 1 koosseisu täitnud. Sama leidis kohus ka KarS § 117 lg 1 järgi kvalifitseeritava teo kohta. Kohtus ei leidnud tõendamist, et J-l oleks olnud tahtlust L-i tapmiseks. J. pidi võimalikuks pidama, et tema löögi tagajärjel võib L. surra, kuna ta nägi, et pärast löömist jäi L. teadvusetult põrandale lamama. Samas aga ilmneb süüdistatava ütlustest, et enne lahkumist veendus ta, et ohver on siiski elus ja hingab, misjärel ei teinud ta midagi, et tema surma saabumist kindlustada, mida saaks eeldada juhul, kui teise isiku surma tahetakse tahtlikult põhjustada. Nimetatud asjaolud viitavad sellele, et J-l ei olnud ilmselt tahtlust L-i surma põhjustamiseks, kuid kohusetundetusest jättis ta ohvri sündmuskohale lamama, lootes, et tema surm ei saabu. J. karistati nii KarS § 118 lg 1 p 1 kui ka KarS § 117 lg 1 järgi.³¹

Lisaks teoreetilisele kirjandusele on välja antud Eesti Vabariigi Valituse poolt määrus tervisekahjustuse kohtuarstliku tuvastamise kord, mille alusel saab määratleda, mida mõeldakse KarS § 118 lg 1 punktide all konkreetsemalt. Näiteks § 118 lg 1 p 1 ehk oht elule kui magistritöö analüüsi tulemusena selgunud kõige enam esinenud punkt, seda reguleerib määruse § 7. Määruse § 7 lg 1 ütleb, et eluohtlik on tervisekahjustus, mis ohustab ohvri elu tervisekahjustuse tekitamise ajal või selle järel, olenemata arstiabi osutamisest, haiguse kulust ja lõpptulemusest. Sellele järgneb veel täpsustav loetelu lõige 2 näol, kus nimetatakse, mis on eluohtlik tervisekahjustus ja lõige 3, kus tuuakse välja veel rida tervisekahjustusi, mille korral kaasneb teatud seisund, näiteks šokk. Sellised loetelud on olemas kõigi KarS § 118 lg 1 punktide kohta, mis peaks lihtsustama konkreetse teo kvalifitseerimist.

Ka Riigikohus on käsitlenud raske tervisekahjustuse tekitamise ja surma põhjustamist ettevaatamatusest piiritlemist. Riigikohus on 20.11.2007. aasta lahendis 3-1-1-77-07³² punktis 7 öelnud, et juhul, kui ohvrile tekitatakse tahtlikult raske tervisekahjustus ja seejuures põhjustatakse ettevaatamatusest ohvri surm, tuleb süüdlase käitumine kvalifitseerida KarS §-de 117 ja 118 kogumina. Teoreetilised seisukohad on kooskõlas ülal toodud praktikaga. Kohus lisab 27.10.2010. aasta lahendis 3-1-1-57-10³³ punktis 7.3. järgnevat: „KarS §-des 117 ja 118 sätestatud kuriteokoosseisude kogum ei tule niisiis kõne alla olukorras, kus süüdlane tekitab eluohtliku tervisekahjustuse, kuid ei näe ette sellele järgneda võivat surma, kuna

³¹ TMKo 13.12.2010, 1-10-14430.

³² RKKKo 20.11.2007, 3-1-1-77-07.

³³ RKKKo 27.10.2010, 3-1-1-57-10.

tagajärje suhtes hooletuse tuvastamine välistab ühtlasi võimaluse, et süüdlane pidas kaudse tahtluse tasemel võimalikuks tervisekahjustuse eluohtlikkust”. Suures osas moodustavadki Riigikohtu raske tervisekahjustuse tekitamise praktika probleemid KarS § 118 ja § 117 koosrakendamine.

Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja 13.12.2010. aasta lahendis 1-10-14420 esitatud seisukohad võivad olla teatavas vastuolus Riigikohtu seisukohtadega 27.10.2010. aasta otsuses 3-1-1-57-10. Probleeme tekitab küsimus, millal kohaldada KarS § 118 - § 117 kogumina ja millal ainult § 117 kui tervisekahjustuse tagajärjel on ohver surnud. On üldiselt usutav, et ühest löögist ei tohiks saabuda isiku surm. Viidatud Riigikohtu lahendis öeldakse järgmist punktis 7.3.: „/.../ KarS §-des 117 ja 118 sätestatud kuriteokoosseisude kogum ei tule niisiis kõne alla olukorras, kus süüdlane tekitab eluohtliku tervisekahjustuse, kuid ei näe ette sellele järgneda võivat surma, kuna tagajärje suhtes hooletuse tuvastamine välistab ühtlasi võimaluse, et süüdlane pidas kaudse tahtluse tasemel võimalikuks tervisekahjustuse eluohtlikkust. /.../ Ent olukorras, kus toimepanijal puudub eluohtliku raske tervisekahjustuse tekitamise suhtes kaudne tahtlus ehk ta ei pidanud sellist tervisekahjustust võimalikuks ega mõõnnud seda, tuleb tema tegevust vaadelda ainuüksi surma põhjustamisena ettevaatamatusest KarS § 117 tähenduses. Nimetatud sätte järgi tuleb senise kohtupraktika kohaselt süüdlase tegevus kvalifitseerida ka juhul, kui tõendamist pole leidnud tema tahtlus tekitada juba löögiga kannatanule eluohtlik tervisekahjustus”.

Kaasuses 1-10-14420 on tegemist just olukorraga, kus leidis tõendamist, et ohvrit löödi J. poolt ühel korral rusikaga pea piirkonda, mille tulemusena isik kukkus maha ja peaga vastu kivist pörandat. Olen siiski antud kaasuses maakohtuga nõus ning leian, et J-il oli olemas tahtlus eluohtliku tervisekahjustuse tekitamiseks. Kaudne tahtlus on olemas, sest lüües rusikaga pea piirkonda ehk elutähtsasse organisse peab süüdistatav tagajärje saabumisel vähemalt võimalikuks pidama, eriti arvestades, et tegemist on joobes isikuga, kellel on kehv koordinatsioonitaju ning ruumis oli kivist pörand. Samuti on ekspertiis kinnitanud, et sellisest löögist võib tekkida eluohtlik tagajärg. J. on täitnud subjektiivse koosseisu ning teda tuleb karistada mitte ainult § 117 järgi, vaid § 118 ja § 117 kogumina.

1.4. Üldine informatsioon empiiriliseks uurimuseks

Uuritud toimikutes oli tegemist 47 erineva kuriteoga, mis oli toime pandud 53 kurjategija poolt ning ohvriks oli 54 inimest. 6 ohvrit suri saadud vigastustesse. Andmete kogumise käigus ei võetud 2 kriminaalasja 49-st järelduste tegemisel aluseks, sest ühel juhul³⁴ kvalifitseeriti kuritegu lõppkokkuvõttes ümber KarS § 121 järgi ja teisel juhul³⁵ mõisteti isik koosseisu puudumise tõttu õigeks. Näiteks esitati süüdistus K-le,³⁶ et too korduvate rusikalöökidega on põhjustanud ohvrile peapõrutuse, vasakpoolse kõvakelme verevalumi, mis tõid kaasa eluohtliku tervisekahjustuse. Samas ajavahemikus oli toimunud ka liiklusõnnetus, mida teine pool esitas vastuargumendiks vigastuste tekitamisele. Pärast tõendite hindamist ei kohaldatud KarS § 118 p 1, vaid süüdistus kvalifitseeriti kohtus ümber § 121 järgi. Kohus leidis, et ei olnud täpselt selgeks saanud, mis võis põhjustada tekkinud vigastused. Peaga vastu armatuurilauda lendamine võis anda sama tulemuse kui rusikaga löömine. Samuti ei andnud vastust ka kordusekspertiis. Lõppkokkuvõttes mõisteti Tartu Maakohtu lahendis K. § 121 järgi õigeks. Ka teisel juhul³⁷ mõisteti isik KarS § 118 p 1 järgi õigeks, sest süüdistatav tegutses hädakaitse seisundis ning koosseis puudus.

14.04.2012. aastal jõustus seadusemuudatus,³⁸ mille kohaselt koosneb hetkel kehtiv KarS § 118 lõigetest. Varasemalt koosnes raske tervisekahjustuse tekitamise säte vaid punktidest 1–6. Sisuliselt ei ole punktide osas muutusi toimunud, tegu on vormilise muutusega ning viitamaks senisele punktile 1 tuleb lisada ka lõige 1. Kuna see muudatus toimus alles 2012. aastal, siis enamus läbitöötatud toimikuid on koostatud eelmisest redaktsioonist lähtuvalt ning viidates raske tervisekahjustuse tekitamisele, millega põhjustati oht elule, on viide järgmine: KarS § 118 p 1 (hetkel kehtiva redaktsiooni kohaselt peaks olema KarS § 118 lg 1 p 1).

Läbiviidud uurimuse tulemusena selgus, et KarS § 118 menetluste puhul on Tartu kohtumajas sagedaimaks menetluseks lühimenetlus kriminaalmenetluse seadustiku³⁹ (edaspidi *KrMS*) § 233 alusel. Lühimenetlust kohaldati 31 juhul 47-st. Teine menetluse liik oli üldmenetlus, mida kohaldati 16 juhul.

---

³⁴ TMKo 29.02.2008, 1-07-13951.

³⁵ TMKo 25.02.2005, 1-562/2004.

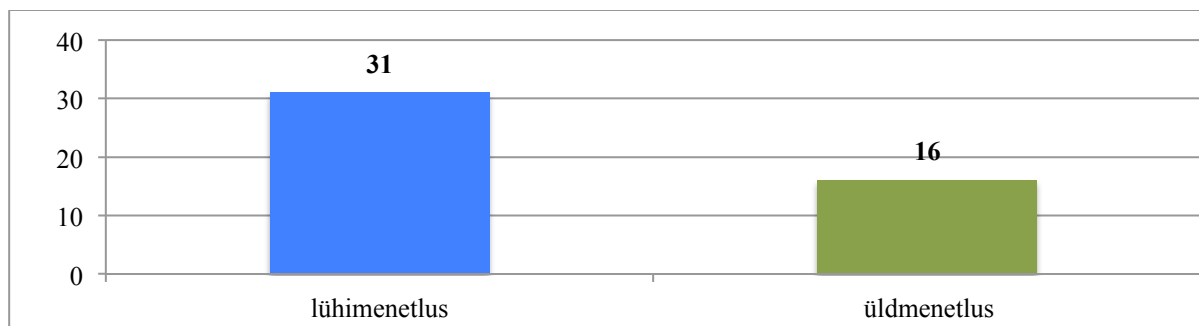
³⁶ TMKo 29.02.2008 (viide 34).

³⁷ TMKo 25.02.2005 (viide 35).

³⁸ RT I, 04.04.2012, 1.

³⁹ RT I, 21.12.2012, 10.

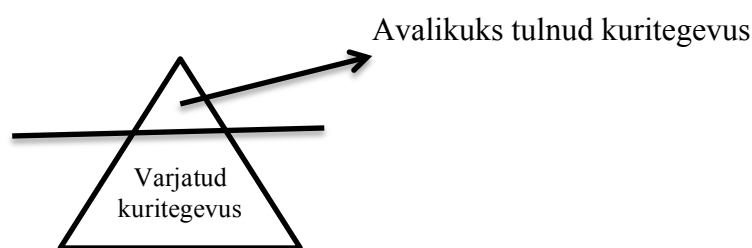
Joonis 1. Menetlusliigid Tartu Maakohtu Tartu kohtumajas arutatud KarS § 118 kuritegude puhul.

Lühimenetluse kohaldamine on populaarne tänu asjaolule, et KrMS näeb ette situatsiooni, kus asi lahendatakse tunnistajaid, asjatundjaid, eksperte välja kutsumata kriminaaltoimiku materjalide põhjal (KrMS § 233 lg 1). Seega, süüdistus peaks saama kiirema lahenduse. Samuti vähendab kohus süüdimõistva kohtuotsuse tegemisel pärast kõigi kuriteo asjaolude kaalumist süüdistatavale mõistetavat põhikaristust ühe kolmandiku võrra (KrMS § 238 lg 2).

Uuritud otsused olid tehtud ajavahemikus 2004. aasta kuni 2012. aasta. Oluline on aga silmas pidada, et kohtusse jõuavad ainult kuriteod, mis on registreeritud ja seejärel ka avastatud. Kogu kuritegevus, tegelik kuritegevus, meenutab jäämäge. Veepinnast kõrgemal asub väike täpp – avalikuks tulnud kuritegevus. Põhiline kuritegevuse osa jääb „vee alla” – see on varjatud kuritegevus. Tõsi küll, „veepinna” tase kõigub olenevalt kuriteo liigist.⁴⁰

Joonis 2. Avalikuks tulnud kuritegevus võrrelduna tegeliku kuritegevusega.⁴¹

Varjatud kuritegevus + avalikuks tulnud kuritegevus = tegelik kuritegevus.

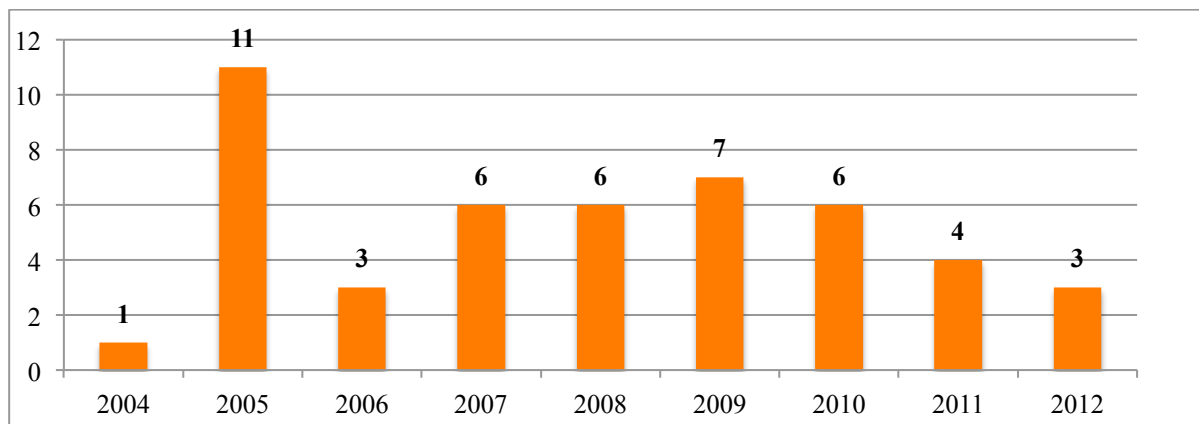
Probleemiks on asjaolu, et reaalne kuritegevus on oluliselt registreeritud kuritegevusest suurem, sest inimesed ei teata sugugi mitte kõigist kuritegudest politseisse. Seega ei saa käesolevat uurimust pidada Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja tööpiirkonna kogu raskete

⁴⁰ M. Laine. Sissejuhatus kriminoloogiasse ja hälbiva käitumise sotsioloogiasse. Tallinn: Eesti Riigikaitse Akadeemia 1997, lk 21.

⁴¹ M. Laine (viide 40), lk 20.

tervisekahjustuste tahtliku tekitamise kogumit käsitlevaks, käesolev analüüs keskendub mitte kogu kuritegevusele, vaid ainult selle registreeritud ja avastatud osale.

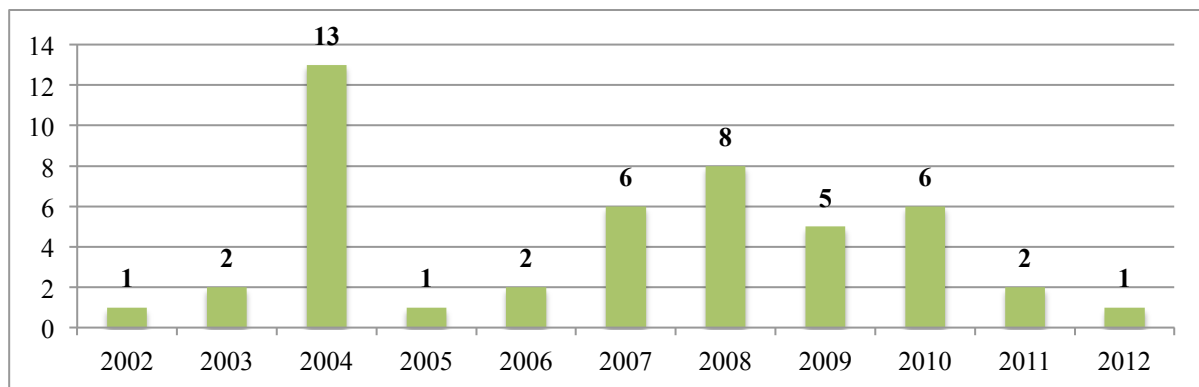
Joonis 3. Tartu Maakohtu Tartu kohtumajas lahendatud raske tervisekahjustuse tekitamise kriminaalasjad aastatel 2004–2012.

Kõige enam tehti otsuseid 2005. aastal – 11 tükki 47-st. Esitatud joonise 3 kohaselt on kõige vähem otsuseid tehtud 2004. aastal. Seejärel tehti kõige vähem otsuseid 2006. aastal. Siia järelduste loetellu ei saa lisada 2012. aastat, sest töö kirjutamiseks vajaliku materjali kogumisel ei olnud kõik 2012. aasta raske tervisekahjustuse tekitamise kohta tehtud kohtulahendid kättesaadavad.

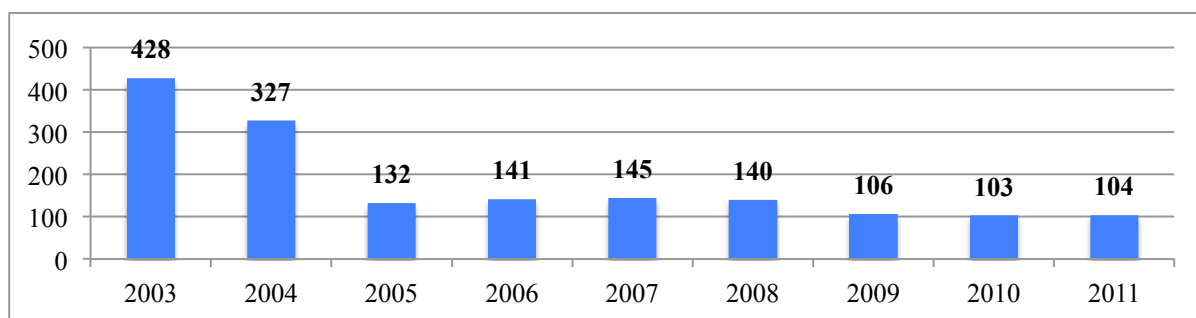
Kuna kohtulahendite tegemise statistika annab ülevaate rohkem kohtu tööst ja kui suure osa moodustab raske tervisekahjustuse tekitamine sellest, siis sisulise hinnangu annab kuritegevusele teo toimepanemise aja järgi koostatud statistika.

Joonis 4. Tartu Maakohtu Tartu kohtumajas arutatud KarS § 118 süüdistuste toimepanemise aeg.

Teo toimepanemise aega võrreldakse üldise statistikaga ehk kui palju nendel aastatel üldse raske tervisekahjustuse tekitamisi toime pandi.⁴² Kõige vähem jõudis Tartu Maakohtu Tartu kohtumajja arutamisele registreeritud avastatud raske tervisekahjustuse tekitamisi 2002., 2005. ja 2012. aastal tehtud statistika järgi. Käesolevat statistikat ei saa esmapilgul pidada objektiivseks. 2012. aastal toimepandud kuriteod ei ole kõik töö kirjutamise ajaks avastatud, kohtusse jõudnud või puudub veel jõustunud kohtuotsus, seega ei saa öelda, et just sellel aastal pandi toime kõige vähem käesolevas töös arutlusel olevaid kuritegusid. Samuti ei ole jõudnud lõpliku lahenduseeni kõik kohtuvaidlused. Kahtlusi tekitab ka 2002. aasta statistika. Selle aluseks on töö autori arvates asjaolu, et hetkel kehtiv karistusseadustik võeti vastu 06.06.2001. aastal, kuid jõustus 01.09.2002. aastal. Uue seaduse lühikese kehtivusaja tõttu 2002. aastal võiski sellel alusel kvalifitseeritud tegusid olla vähe, mis allusid Tartu kohtumajale. 2002. aasta statistikas olev kuritegu on toime pandud 19.10.2002. aastal. Kuna seadus jõustus aasta teisel poolel, siis on võimalik, et tegemist on siiski reaalse statistikaga.

Joonis 5. Üleriigiline registreeritud kuritegevuse statistika KarS § 118 järgi kvalifitseeritavate tegude osas toimepanemise aja järgi.

Enim Tartu Maakohtu Tartu kohtumajja jõudnud raske tervisekahjustuse tekitamise kuritegusid on toime pandud 2004. aastal. Seejärel on toimunud järsk langus 2005. aastal ning järk-järguline tõus kuni 2008. aastani. Edasine statistika on hüplik (joonis 4). 2004. aasta paistab eriliselt silma KarS § 118 tegude osas. Oluline on märkida, et Tartu kohtumaja statistika puhul on tegemist kohtuasjade statistikaga, aga riigi kohta tervikuna on tegemist registreeritud kuritegu statistikaga, millest kohtuni jõuab vähem. Siiski, võrreldes Tartu kohtumajale allunud asjade statistikat üleriigilise statistikaga (joonis 5) on 2003. aastal ja 2004. aastal raske tervisekahjustuste tekitamise toimepanemine kõrge. Toimepanemine on

⁴² Andmed üle-eestilise KarS § 118 järgi kvalifitseeritavate tegude toimepanemise kohta pärinevad Eesti Statistikaameti koduleheküljelt. Arvutivõrgus: http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/varval.asp?ma=JS001&ti=REGISTREERITUD+KURITEOD+ASTME%2FLIIGI+J%C4RGI&path=../Database/Sotsiaalelu/17Eigus_ja_turvalisus/02Kuritegevus/&lang=2 (22.01.2013).

olnud stabiilsem 2005-2008. aastal ning on seejärel langenud 140 raske tervisekahjustuse tekitamiselt 106-le. Võrreldes 2000. aastate algusega on toimunud järk-järguline KarS § 118 kuritegude toimepanemise vähenemine.

2005. aastal on toimunud järsk langus. Tegemist on suure kõikumisega, mis ei saa olla juhuslik. Justiitsministeeriumi nõuniku sõnul⁴³ registreeris politsei 2003. ja 2004. aastal teadmata põhjusega surma juhtumid KarS § 118 kuriteoliigi järgi. Tulenevalt sellest ei ole 2003. ja 2004. aasta andmed võrreldavad järgmiste aastatega ning ei saa olla järelduste tegemisel aluseks. Seega, ei ole üleriigiliselt kõige rohkem kuritegusid toime pandud mitte 2003. ja 2004. aastal, vaid kuritegude jaotumine on ühtlane teiste võrreldavate aastate osas ning puudub üks kindel tipp.

Lisaks raske tervisekahjustuse tekitamise lahendamise ajale ning toimepanemise aja kõrval on ka oluline, kui kaua võttis aega ühe kriminaalasja jõudmine kohtusse. Vaatlesin aastaid 2009 ja 2010. Tartu maakonnas registreeriti⁴⁴ raske tervisekahjustuse tekitamisi 2009. aastal 5 kuritegu ja 2010. aastal 10 kuritegu. Üleriigilise statistika kohaselt⁴⁵ pandi aastatel 2003–2012 (puuduvad andmed 2002. aasta kohta) toime 1725 registreeritud raske tervisekahjustuse tekitamist. 2007.–2012.-aastani on Tartu Maakonnas registreeritud 41 raske tervisekahjustuse tekitamist.⁴⁶ Analüüsi aluseks on aga 2002–2012 Tartu Maakohtu Tartu kohtumajas lahendatud 47 raske tervisekahjustuse tekitamise süüdistust. 2009. aastal registreeriti Tartumaal 5 tervisekahjustuse tekitamist ning analüüsitud Tartu kohtumaja lahendite hulgas oli 5 tegu, mis olid toime pandud 2009. aastal. Nendest tegudest jõudsid kohtusse 2009. aastal 2 tükki ning 2010. aastal 3 tükki, seega 2009. aastal lahendati neist asjadest 40%, kuigi võiks eeldada, et üldiselt jõuab kohtusse kriminaalasi alles selle toimepanemisele järgneval aastal või veel hiljem. 2010. aastal registreeriti raske tervisekahjustuse tekitamisi Tartumaal 10, kuid analüüsitud toimikute hulgas oli KarS § 118 kuritegusid 6. 6-st kuriteost lahendas Tartu kohtumaja 3 asja 2010. aastal, 2 asja 2011. aastal ja ühe asja 2012. aastal. Seega, samal aastal jõudis kohtusse ja sai lahenduse 50% asjadest ning alles järgmisel aastal või hiljem ülejäänud 50% asjadest. Kui võrrelda teo toimepanemise aastat ja selle lahendamise aastat, siis 47

---

⁴³ J. Salla an K. Kulpson. Tallinn, 16.04.2013 (kiri adressaadi valduses).

⁴⁴ Eesti Vabariigi Justiitsministeerium. Registreeritud kuriteod Tartumaal 2003–2012. Tallinn: 23.02.2013. Arvutivõrgus: <http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=57917/Tartumaa.xls> (25.04.2013)

⁴⁵ Eesti Vabariigi Justiitsministeerium. Registreeritud kuriteod Eestis 2003-2012. Arvutivõrgus: <http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=57891/Kuritegevuse+andmed+2003-2012.xls> (26.04.2013).

⁴⁶ Eesti Vabariigi Justiitsministeerium (viide 44).

kuriteo puhul jõudis kohtusse ning sai lahenduse samal aastal 28% asjadest ning järgneval aastal 47% raske tervisekahjustuse tekitamistest. Kõige drastilisem kohtusse jõudmine oli kriminaalasjas 1-11-9236,⁴⁷ kus tegu pandi toime 2007. aasta suvel, kuid kohtuotsus on kuupäevaga 16.12.2011.

---

⁴⁷ TMKo 16.12.2011, 1-11-9236.

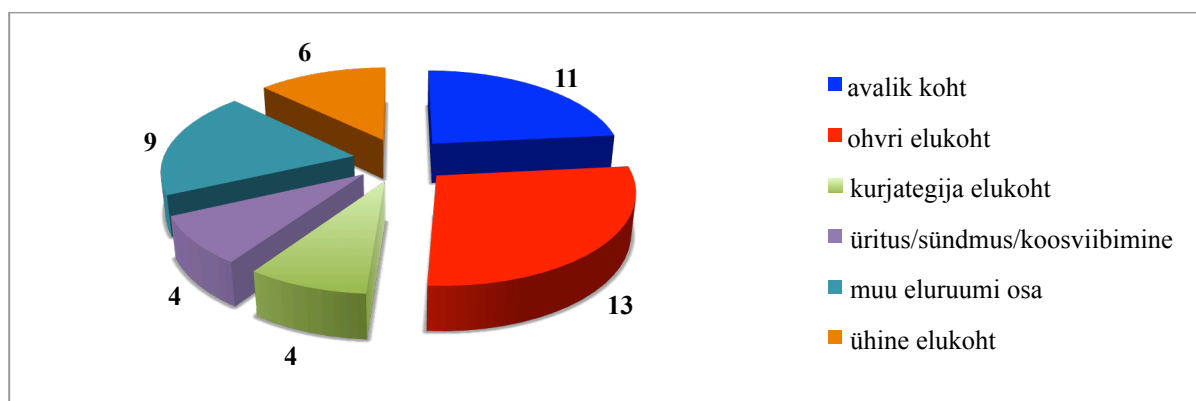
2. RASKE TERVISEKAHJUSTUSE TEKITAJA JA OHVER

Käesoleva peatüki eesmärgiks on kurjategija ja ohvri kohta empiirilise uurimisega kogutud andmete analüüsi põhjal selgitada välja tüüpiline ohver ja tüüpiline kurjategija Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja statistika pinnalt.

2.1.1. Kuritegevuse seos elukohaga

Analüüsides kuritegevuse seost elukohaga, on vaadatud nii ohvri kui ka kurjategija elukohta. Kuna töö analüüsi aluseks on Tartu Maakohtu Tartu kohtumajas lahendatud kriminaalasjad, siis üldise kohtualluvuse kohaselt KrMS § 24 lg 1 alusel allub kriminaalasja arutamine kohtule, kelle tööpiirkonnas kuritegu on toime pandud. Seega, tõenäoliselt on kas ohvri või kurjategija elukoht või nende kokku juhtumise koht Tartu linn või Tartumaa.

Joonis 6. KarS § 118 kuriteo toimepanemise koht.

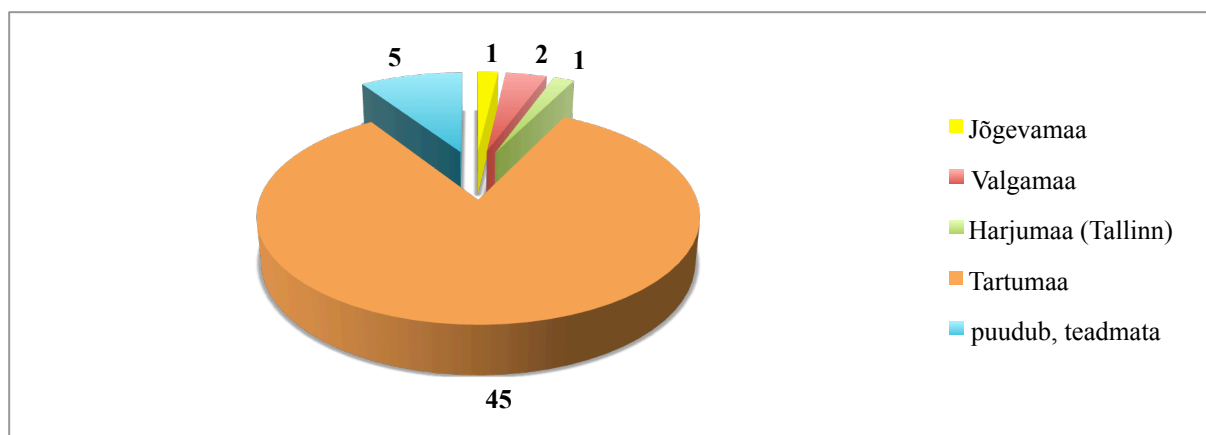
Kui vaadata KarS § 118 kuriteo toimepanemise statistikat, siis ei saa järeldada, et kuritegusid pannakse toime üksnes kurjategija või ohvri elukohas. 47 kuriteo puhul selgus, et kõige rohkem KarS § 118 järgi kvalifitseeritavaid kuritegusid pandi toime ohvri elukohas 13 korral ja sellele järgnes avalik koht 11 korda. Üllatavalt paljudel kordadel pandi kuritegu toime kurjategija ja ohvri ühises elukohas (6 korral). Sellist olukorda saab põhjendada asjaoluga, et kurjategija ja ohvri puhul oli tegemist elukaaslaste või abikaasadega.

Kuriteo toimepanemise statistika jaguneb peamiselt 3 koha vahel: avalik koht, ohvri elukoht ja muu eluruumi osad. Siiski, märkimisväärse osa moodustavad ka grupid kurjategija elukoht

ja üritus, sündmus või koosviibimine. Muu eluruumi osade all on käsitletud ühismaja koridore, ühiskööke ja hoove. Käesolev analüüs näitab, et kuritegusid, mida kvalifitseeritakse KarS § 118 järgi, võib toimuda kõikjal ning tõenäosus langeda KarS § 118 ohvriks võib valitseda samuti kõikjal. Ohvriuurings⁴⁸ leiti, et ohvriks langemine on sagedasem seal, kus inimene kohtab tihti joobes või käratsevaid isikuid. Toimikute analüüsi tulemusena selgus, et 47-st toimepandud kuriteo jooksul oli kurjategija joobes 44 juhul (kokku kurjategijaid 53) ning 6 isiku puhul ei olnud joove teada. Seega võib käesoleva statistika puhul kinnitada ohvriuurings leitud tulemusi – ohvriks langemine on seal suurem, kus on joobes isikud.

Justiitsministeeriumi ohvriuuringu kohaselt⁴⁹ langeb näiteks vägivalla ohvriks kõige enam inimesi Pärnus (5,2%), seejärel Narvas (4,2%) ja siis Tartus (3,7%). Kui võtta arvesse asjaolu, et Pärnus⁵⁰ elab 39 728 inimest ja Tartus 97 600 inimest, siis ohvriks langemise puhul ei mängi rolli kui suures linnas või külas elatakse. Kõigele lisaks ei anna põhjapanevat alust ohvri ega kurjategija elukoht, sest ei ohvri ega kurjategija elukoht ei pruugi langeda kokku kuriteo toimepanemiskohaga.

Joonis 7. KarS § 118 kuriteoohvriks oleva isiku elukoht.

⁴⁸ A. Ahven, K. Kommel, A. Markina, T. Rannama, J. Salla, L. Surva, M.-L. Sööt, K. Tamm, K. Tuisk, K. Vajakas. Kuriteoohvrite uuring 2009. Tallinn: Eesti Vabariigi Justiitsministeerium 2010. Arvutivõrgus: <http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=52743/Kuriteoohvrite+uuring+2009.pdf>, lk 48 (22.01.2013).

⁴⁹ A. Ahven, K. Kommel (viide 48), lk 49.

⁵⁰ Andmed Pärnu ja Tartu elanike kohta pärinevad Eesti Statistikaameti kodulehelt. Arvutivõrgus: http://www.stat.ee/sab-uuendus?db_update_id=13546 (22.01.2013).

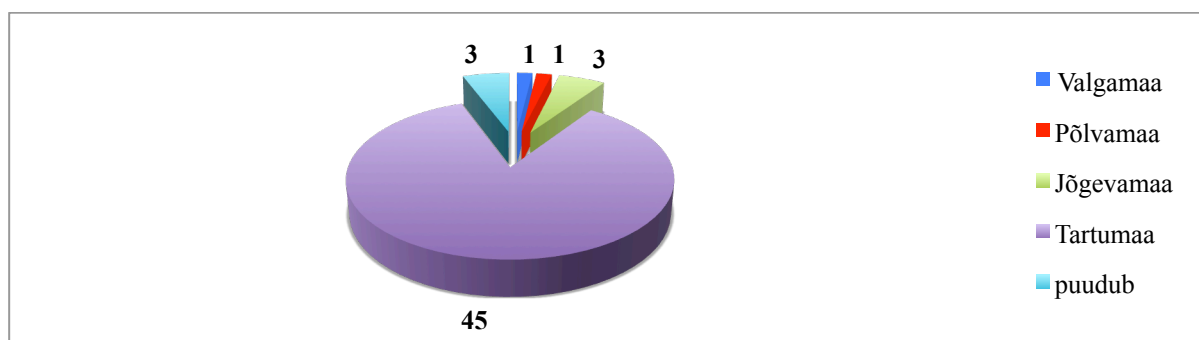
Ohvri elukohta puhul tuleb selgelt välja, et suurem osa ohvreid on elanud Tartumaal ning annab aimu, et kui kuriteod on toimunud ohvri kodus, siis on need peamiselt toimunud Tartumaal.

Tabel 1. KarS § 118 kuriteoohvri elukoht Tartumaal.

Ohvri elukoht	Mitu inimest?
Tartu linn	24
Muu Tartumaa küla, alevik, vald	21
Muu elukoht väljaspool Tartumaad	9
KOKKU	54

Kurjategija elukohta puhul kehtib sarnane statistika võrreldes ohvriga. Suurema osa kurjategijate elukoht on Tartumaal, mis põhjendab ka osaliselt asjaolu, miks on kuriteod toime pandud Tartumaal ja alluvad Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja kohtualluvusele.

Joonis 8. KarS § 118 kuriteo toime pannud kurjategija elukoht.

Statistika Tartumaal on Tartu ja muude külade, alevike ja valdade puhul ühtlane.

Tabel 2. KarS § 118 kuriteo toime pannud kurjategija elukoht Tartumaal.

Kurjategija elukoht	Mitu inimest?
Tartu linn	23
Muu Tartumaa küla, alevik, vald	22
Muu elukoht väljaspool Tartumaad	8
KOKKU	53

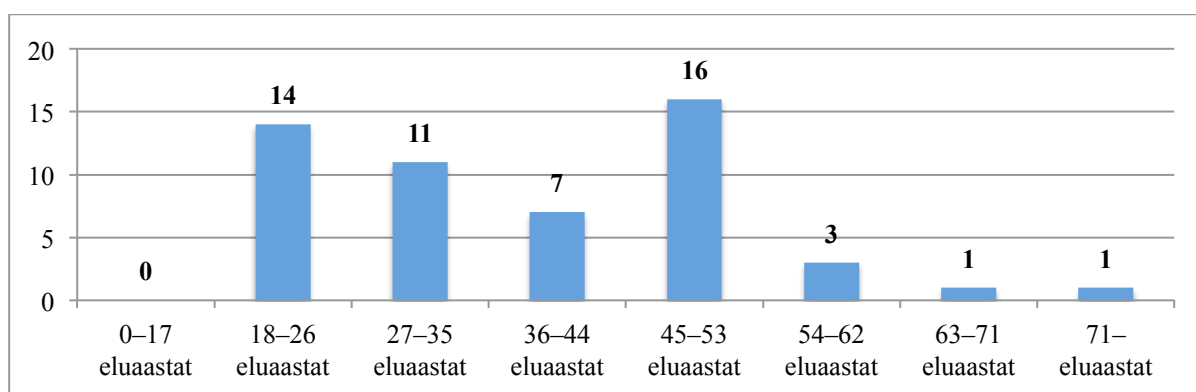
Statistika tegemisel paistis silma, et Tartumaal leidub kohti lisaks Tartu linnale, kus sarnaseid kuritegusid on toime pandud korduvalt. KarS § 118 järgi kvalifitseeritavaid tegusid pandi toime korduvalt näiteks Mäksa vallas (2 korda), Kambja vallas Pangodis (2 korda), Haaslava vallas Roiu külas (2 korda). Samuti oli võimalik märgata, et tihti pärinesid ohvrid või kurjategijad samadest või lähestikku asuvatest majadest. Seega võib teatud piirkondi Tartumaal pidada rohkem kuritegelikeks ning seal on suurem tõenäosus langeda raske tervisekahjustuse tekitamise ohvriks.

2.2. Tüüpiline raske tervisekahjustuse tekitaja

2.2.1. Kurjategija vanus, sugu, rahvus, emakeel ja perekonnaseis

Kuriteo toimepanija kohta vaatlen eraldi tema vanust, sugu, rahvust, emakeelt ja perekonnaseisu. Üleriigilise statistika kohaselt panid 2011. aastal kõige rohkem isikuvastaseid ja varavastaseid kuritegusid toime isikud, kes jäävad vanuseliselt vahemikku 18–26 eluaastat.⁵¹ Küll on aga oluline rõhutada, et varavastaseid kuritegusid panevad toime keskmiselt nooremad inimesed: nende puhul oli kahtlustatavate keskmine vanus kuriteo sooritamise hetkel 31 aastat, isikuvastaste kuritegude puhul 35 aastat.⁵²

Joonis 9. Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja statistika kohaselt KarS § 118 kuriteo toime pannud isikute vanuseline jaotus aastatel 2002–2012.

⁵¹ A. Ahven, U. Klopets, A. Leps, P. Lindsalu, J. Salla, L. Surva, K. Tamm. Kuritegevus Eestis 2011. Tallinn: Justiitsministeerium 2012, lk 11, joonis 6.

⁵² K. Luha. I ja II astme kohtute statistilised menetlusandmed. 2011. aasta kokkuvõte. Tallinn: Eesti Vabariigi Justiitsministeerium, 2012. Arvutivõrgus: <http://www.kohus.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=56683/Kohtute+menetlusstatistika%2C+2011.a+kokkuv%F5te.pdf> (26.04.2013).

Käesoleva statistika pinnalt võib öelda, et raske tervisekahjustuse tekitamisi toime panevad kurjategijad koonduvad peamiselt kahte teineteisest tugevasti erinevasse vanuserühma. Suurem osa kurjategijaid jäävad vanuserühma 45–53 eluaastat, kuid peaaegu sama palju kurjategijaid tuleb vanusegrupist 18–26 eluaastat. Statistikaameti andmete kohaselt⁵³ on keskmine esmasabiellujate vanus Eestis olnud tõusvas joones ajavahemikul 1970.–2011. aasta. Keskmine vanus abiellumisel 2011. aastal on meeste puhul 31⁵⁴ eluaastat ja naiste puhul 28 eluaastat. Siiski, keskmine abiellumise vanus on olnud kõige madalam pärast Eesti taasiseseisvumist 1992. aastal, kui meeste keskmine vanus abiellumisel oli 25 eluaastat ja naistel 22 eluaastat. Üha olulisemaks on muutunud haridus ja karjäär, mis lükkab abiellumist ja ka lastesaamist edasi. Enne pere loomist tahetakse saavutada majanduslik stabiilsus.⁵⁵ Raske tervisekahjustuse tekitamise vanuselist jaotumist gruppi 18–26 eluaastat võib põhjendada lähtuvalt statistikast. Selles grupis isikud ei ole alustanud veel pere loomisega. Puudub perekonna toetus. Vanusegrupi 45–53 esilekerkimist võib põhjendada lahutuse võimaluse suurenemisega. Pärast 40ndaid eluaastaid suureneb lahutuste osatähtsus.⁵⁶ Sellest tulenevalt võib järeldada, et isikud vanuses 27–40 on tugevamalt perekonnaga seotud, seega panevad isikud selles vanuserühmas vähem toime raske tervisekahjustuse tekitamise kuritegusid.

Kui vaadelda kurjategija vanust, siis olulist mõju keskmise vanuse suurenemisele on avaldanud P. P.⁵⁷ peksis puidust diivani käetoega ohvrit pea piirkonda, mille tagajärjel ohver suri. P. on sündinud 1927. aastal ning oli kuriteo sooritamise ajal 2004. aastal 77-aastane.

---

⁵³ Eesti Statistikaamet. Summaarne esmasabiellumuskordaja ja keskmine vanus esmasabiellumisel soo järgi. Arvutivõrgus: http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/varval.asp?ma=RV048&ti=SUMMAARNE+ESMASABIELLUMUSKORDAJA+JA+KESK+MINE+VANUS+ESMASABIELLUMISEL+SOO+J%C4RGI&path=../Database/Rahvastik/01Rahvastikunaitaja_d_ja_koosseis/02Demograafilised_pehinaitajad/&lang=2 (21.03.2013).

⁵⁴ Saadud vanused on ümardatud täisarvuni.

⁵⁵ H. Anijalg. Eesti rahvastikusündmustest ühesa kümnendi jooksul. Arvutivõrgus: <http://www.stat.ee/57669> - Eesti rahvastikusündmustest üheksa kümnendi jooksul (21.03.2013).

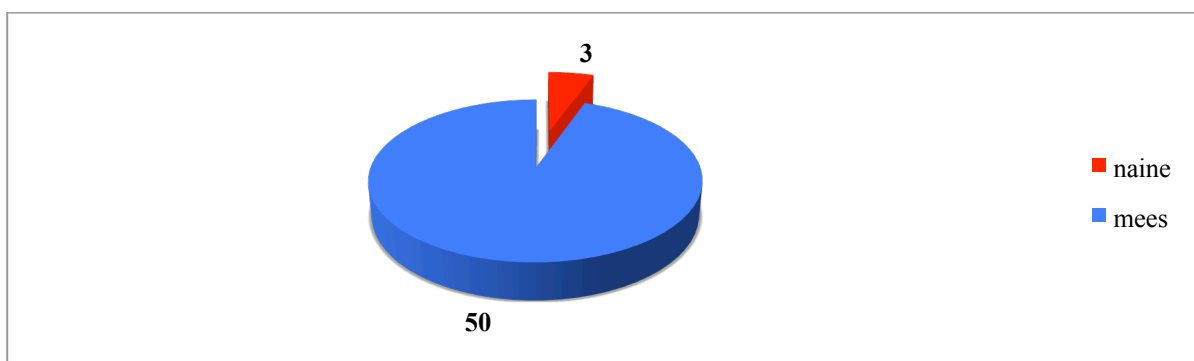
⁵⁶ Eesti Statistikaamet. Lahutused mehe ja naise vanuserühma ja mehe elukohta järgi. Arvutivõrgus: <http://pub.stat.ee/px-web.2001/dialog/varval.asp?ma=RV36&ti=LAHUTUSED+MEHE+JA+NAISE+VANUSER%DCHMA+JA+MEHE+ELUKOHA+J%C4RGI&path=../Database/Rahvastik/03Rahvastikusundmused/04Abielulahutused/&search=LAHUTUS&lang=2> (21.03.2013).

⁵⁷ TMKo 22.02.2007, 1-06-10604.

Eesti mehe keskmine eluiga 2011. aastal oli 70 aastat, mis on olnud aastast 2002 tõusev.⁵⁸ Seega P. oli elanud üle keskmise eluea ning tõstnud seega oluliselt keskmist vanust. Keskmist vanust tõstab ka asjaolu, et raske tervisekahjustuste tekitamise statistikas Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja kontekstis puudusid alaealised kurjategijad ning noorim KarS § 118 teo toimepanija oli 18-aastane.

Tulenevalt eelnevast võib väita, et Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja pinnalt ei ole isikuvastaste kuritegude puhul alust vaadelda probleemina alaealiste kuritegevust. Alla 20-aastaseid kurjategijaid oli 6, mis moodustab vähemuse võrreldes 47 teise kurjategijaga. Siiski, juba 18-aastaselt ja seaduse ees täisealiselt isikult, võiks oodata, et ta saab oma tegude raskusest aru ning mõistab nende tagajärgi, kuid vaadates nende 6 isiku varasemat karistatust, siis võib väita, et nad on alustanud tegude toimepanemist alaealistena.

Joonis 10. Raske tervisekahjustuse tekitamise toime pannud kurjategija sugu.

Üldise statistika kohaselt on suurem tõenäosus, et kuritegu pannakse toime meessoost isiku poolt.⁵⁹ Erialakirjanduses on levinud seisukoht, et sagedamini panevad kuritegusid toime mehed vanusevahemikus 18–26 eluaastat.⁶⁰

Naiste kuritegevuse vastu on uurijad huvi tundud juba kriminoloogia sünnist peale, kuigi nii uurijad kui uuritavad on põhiosas olnud mehed. Vähemalt sada aastat on kriminoloogid olnud ühel meelel kolmes küsimuses. Esiteks on uurimisega kindlaks tehtud, et naised sooritavad kuritegusid vähem. Teiseks on need kuriteod oma iseloomult vähem ohtlikud ja kolmandaks kordavad naised kuritegusid pärast esimest süüdimõistmist tunduvalt harvemini. Naised on

⁵⁸ Eurostat. Andmed keskmise vanuse kohta. Arvutivõrgus: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=demo_mlifetable&lang=en (04.03.2013).

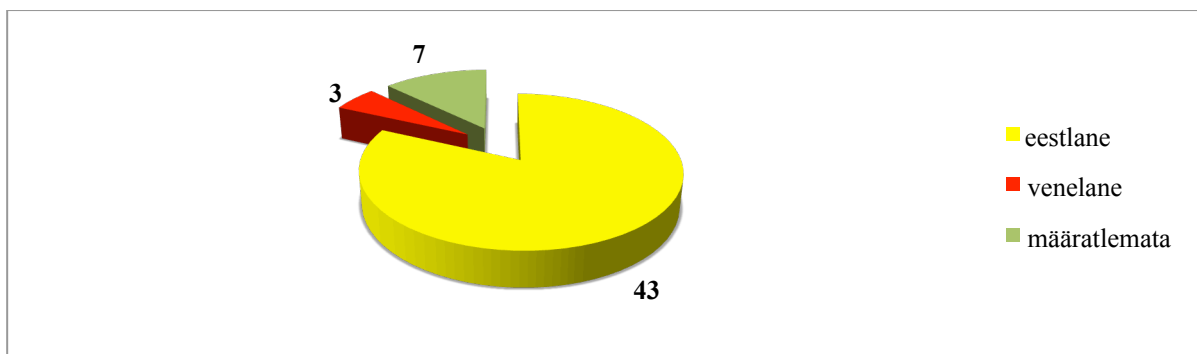
⁵⁹ J. Saar. Kriminaalpsühholoogia. Tallinn: Juura 2007, lk 20.

⁶⁰ J. Saar (viide 59), lk 20.

meestest vähem kuritegelikud.⁶¹ Ka KarS § 118 järgi kvalifitseeritavaid tegusid panevad toime peamiselt mehed. Meeste osakaal moodustab 94% kõigist isikutest, kes vastavaid tegusid toime panevad. Vaatamata sellele, et 2012. aastal läbiviidud rahvaloenduse andmetel⁶² on Eestis naisi rohkem kui mehi, on meeste seas kuritegevus suurem, nagu toob välja ka erialakirjandus.⁶³

Joonis 11. Raske tervisekahjustuse tekitamise toime pannud kurjategija rahvus.

Kuigi ühiskonnas on tavaline arusaam, et Eestis panevad kuritegusid toime peamiselt vene rahvusest ja vene keelt emakeelena rääkivad isikud, siis käesolev statistika näitab Tartumaa kohta vastupidist. Rahvuse ja emakeele andmed saadi ülekuulamisprotokollis esitatud andmete alusel. 47 kuriteo puhul oli 53 kurjategija seas vene rahvusest isikuid ainult 3, seega ei saa rääkida, et kuritegusid panevad ka Tartumaal toime peamiselt venelased. Statistikat võivad mõne võrra mõjutada isikud, kelle rahvus on määratlemata. Sellisel juhul oli tegemist isikutega, kes räägivad emakeelena küll vene keelt, kuid rahvus on määratlemata. Siiski tuleb Tartumaal otsida kuritegude süüdlasi eelkõige eestlaste endi seast. 3 vene rahvusest kurjategija ohvriks oli üks eesti rahvusest kodanik; ühel juhul ei ole teada isiku rahvus, sest ohver on surnud ja viimasel juhul väidab ohver, et ei tea, milline on tema rahvus. Seega ei saa väita, et vene rahvusest kurjategija ohvriks oleks üksnes eestlased või üksnes venelased.

Kuna viimase rahvaloenduse tulemusena selgus,⁶⁴ et Eestis on eestlasi 889 770 ja venelasi 321 198, siis on ka põhjendatud, miks eestlased moodustavad KarS § 118 kuriteo puhul enamuse ning vene rahvusest isikud jäävad vähemusse. Kui võtta aasta 2011, siis venelaste

⁶¹ M. Laine (viide 40), lk 65.

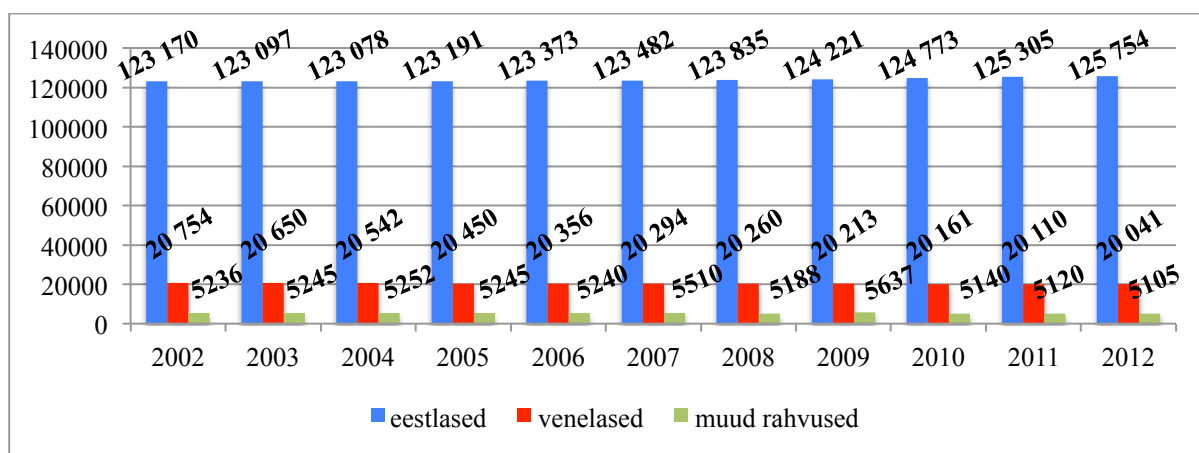
⁶² Eesti Statistikaamet. Rahvastik elukoha, soo ja vanuse järgi, 31. detsember 2011. Arvutivõrgus: <http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/varval.asp?ma=RL001&lang=2> (21.03.2013).

⁶³ J. Saar (viide 59), lk 20.

⁶⁴ Eesti Statistikaamet. 2011. aasta rahva ja eluruumide loenduse tulemused. Arvutivõrgus: http://www.stat.ee/sab-uuendus?db_update_id=13545 (04.03.2013).

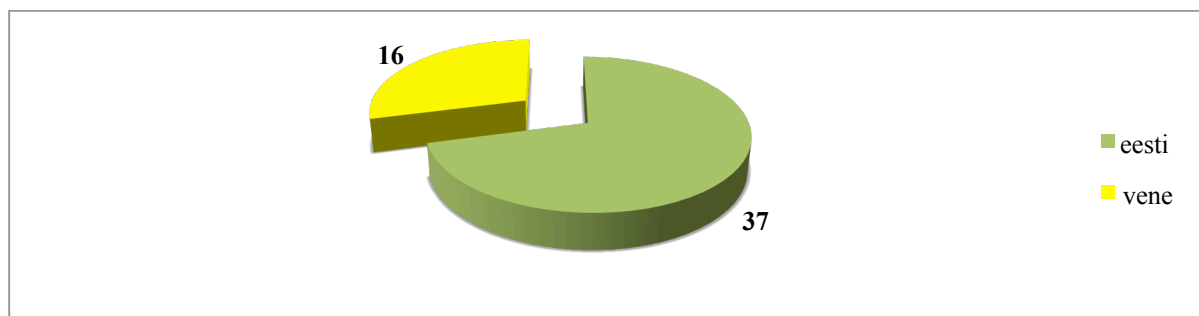
osakaal Tartumaal oli 13% (eestlasi 83%) kogu Tartumaa elanikkonnast. Samas viimase rahvaloenduse andmetel moodustasid venelased 24% kogu rahvastikust (eestlased 66%).

Joonis 12. Rahvastiku jaotumine Tartu maakonnas aastatel 2002-2012.⁶⁵

Ehk Tartumaa statistika näitab Eesti keskmisest suuremat eestlaste osakaalu. Jooniselt 12 on näha, et ka Tartu maakonnas moodustab vene rahvus vähemuse, mistõttu võib seda käsitleda põhjusena, miks kurjategijad on peamiselt eestlased. Kurjategija ei elanud Tartu maakonnas 7 juhul ning 1 elukoht oli teadmata. Muu rahvuse osakaal 2011. aastal Tartu maakonnas oli 4%.

Joonis 13. Raske tervisekahjustuse tekitamise toime pannud kurjategija emakeel.

Keeleliselt on võimalik leida aga suuremat varieeruvust.⁶⁶ 53-st juhust moodustasid 16 isikut, kelle emakeeleks on vene keel, 30% kurjategijatest. Eesti elanikkonna statistika kohaselt on vene keel emakeeleks 383 062 inimesele, moodustades elanikkonna emakeelest samuti 30%.

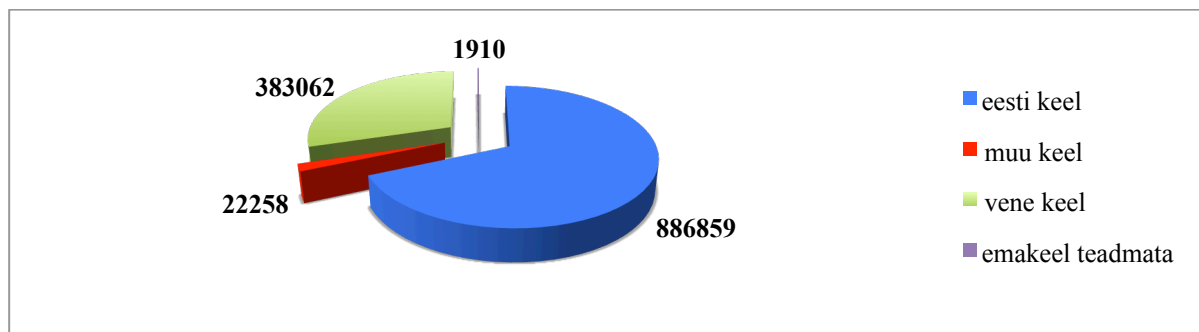
⁶⁵ Eesti Statistikaamet. Rahvastik soo, rahvuse ja maakonna järgi (viimati muudetud 30.02.2012). Arvutivõrgus: [http://pub.stat.ee/px-](http://pub.stat.ee/px-web.2001/Database/Rahvastik/01Rahvastikunaitajad_ja_koosseis/04Rahvaarv_ja_rahvastiku_koosseis/04Rahvaarv_ja_rahvastiku_koosseis.asp)

[web.2001/Database/Rahvastik/01Rahvastikunaitajad_ja_koosseis/04Rahvaarv_ja_rahvastiku_koosseis/04Rahvaarv_ja_rahvastiku_koosseis.asp](http://pub.stat.ee/px-web.2001/Database/Rahvastik/01Rahvastikunaitajad_ja_koosseis/04Rahvaarv_ja_rahvastiku_koosseis/04Rahvaarv_ja_rahvastiku_koosseis.asp) (04.03.2013).

⁶⁶ Eesti Statistikaamet. Loendatud püsielanikud emakeele ja soo järgi, 31. detsember 2011. Arvutivõrgus: <http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/varval.asp?ma=RLE06&lang=2> (25.04.2013).

Eesti keele⁶⁷ osakaal kurjategijate hulgas on 70%, elanikkonnas räägib emakeelena eesti keelt 69%. Seega on suhteliselt võrdne tõenäosus, et võrreldes elanikkonna statistikaga on kurjategija emakeeleks eesti või vene keel.

Joonis 14. Eesti püsielanike emakeel seisuga 31. detsember 2011. aasta.⁶⁸

Kurjategija perekonnaseisu statistika tegemisel võeti statistika tegemise aluseks järgmised seisud: abielu, vabaabielu, vallaline, lahutatud ja lesk. Vaatluse all olnud kurjategijate hulgas ei olnud ühtegi leske. Küll tuli töö käigus lisada ka juhtum, kus isiku perekonnaseis jäi teadmata.

Kõige suurema osa moodustavad kurjategijad, kes on vallalised. Vallalised moodustasid 49% kuriteo toime pannud isikutest, kellele järgnesid isikud, kes on vabaabielus ja lahutatud. Kuritegusid, mida kvalifitseeritakse KarS § 118 järgi panevad toime vähemuses isikud, kes on abielus või kelle perekonnaseis on teadmata. Eestis tuuakse järjest enam välja, et abielu ei ole meie ühiskonnas populaarne ning abielule eelistatakse vabaabielu.^{69, 70} Eurostati andmetel abiellub Eestis vähe inimesi võrreldes teiste Euroopa riikidega.⁷¹

⁶⁷ Eesti keele alla emakeelena on arvestatud ka eesti keel viipekeelena.

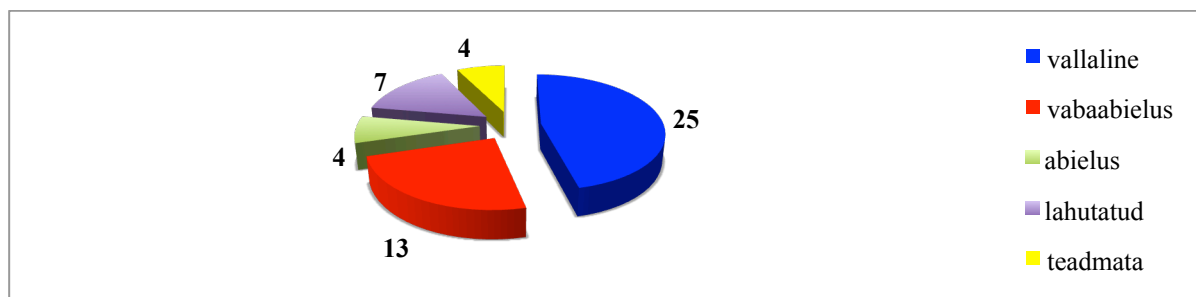
⁶⁸ Eesti Statistikaamet (viide 66).

⁶⁹ M. Tamm. Kalkun: inimesed lihtsalt ei taha abielluda. Postimees: 12.06.2010. Arvutivõrgus: <http://www.postimees.ee/275431/kalkun-inimesed-lihtsalt-ei-taha-abielluda> (22.01.2013).

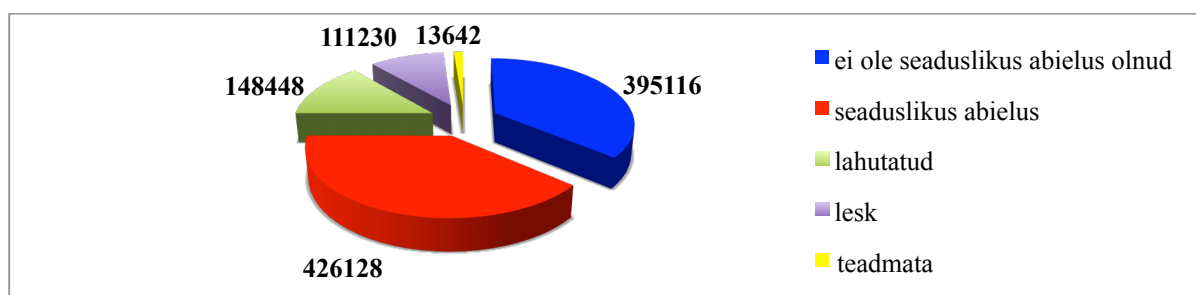
⁷⁰ M. Teder. Vabaabielu populaarsus kasvab. Postimees: 24.04.2013. Arvutivõrgus: <http://www.postimees.ee/1212806/vabaabielu-populaarsus-kasvab/> (24.04.2013).

⁷¹ Eurostat. Andmed abielude kohta. Arvutivõrgus: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tps00012&plugin=1> (22.01.2013).

Joonis 15. Raske tervisekahjustuse tekitanud kurjategija perekonnaseis.

Joonis 16. Eesti rahvastiku perekonnaseis 2011. aasta rahva ja eluruumide loenduse andmetel vähemalt 15-aastaste isikute hulgas.⁷²

Nagu eelnevalt viidatud on populaarne vabaabielu.⁷³ Vabaabielu arv üle-eestilises statistikas erinevate perekonnaseisu gruppides kokku on 170 260 inimesi ehk riigis moodustavad vabaabielus isikud 16% kõigist perekonnaseisudest. Eesti üldise statistika kohaselt on enim inimesi 2011. aasta seisuga seaduslikus abielus, moodustades 39% elanikkonnast. Raske tervisekahjustuse tekitamise puhul moodustasid abielus kurjategijad 8%. Eestis on 2011. aasta seisuga mitteabielus isikuid 36%, raske tervisekahjustuse tekitajate seas oli neid 72%. Seega võrreldes rasket tervisekahjustuse tekitamist Eesti üldise statistikaga, siis on kõige tõenäolisem, et isik, kes paneb toime KarS § 118 järgi kvalifitseeritava teo on vallaline. Vähemtõenäoline on, et raske tervisekahjustuse tekitamise paneb toime seaduslikus abielus või lahutatud perekonnaseisuga isik. Küll tuleb arvestada, et üldise statistika kategoorias „seaduslik perekonnaseis kokku”, on hõivatud ka inimesi, kes on vabaabielus, mis juriidilises mõttes on lähedasem vallalise isiku staatusele, kuid sotsiaalses mõttes abielule.

⁷² Eesti Statistikaamet. Vähemalt 15-aastased seadusliku ja tegeliku perekonnaseisu, soo, vanuserühma ja elukoha järgi, 31. detsember 2011. Arvutivõrgus: http://www.stat.ee/sab-uuendus?db_update_id=14101 (24.04.2013).

⁷³ M. Tamm (viide 69), M. Teder (viide 70).

2.2.2. Kurjategija haridustase, tegevusala ja joobeseisund

Madal intelligentsus viib delinkventsusele koolisüsteemi kaudu, kuna vähem võimekad noored ei ole koolis konkurentsivõimelised ja orienteeruvad kooliväliste sfääridele ja tegevustele. Koolivälised tegevused on aga sageli otseselt seotud kriminaalse käitumisega. Kui selline seletus on tõene, siis peaks kooliedukuse kasvul olema tugev mõju delinkventsuse ärahoidmisel ja vähendamisel.⁷⁴

Kurjategija haridustaseme statistika puhul võeti vaatluse skaala kujundamisel aluseks üldiselt statistikas kasutatav jaotus. Algharidusest saab rääkida siis, kui on omandatud 4 klassi haridust. Põhiharidus on omandatud siis, kui isikul on hetkel kehtiva korra järgi⁷⁵ lõpetatud 9 klassi. Kesk- või keskeriharidus on omandatud siis, kui on lõpetatud 12 klassi või vajalik arv õppeaastaid keskerihariduse puhul keskhariduse või kutse omandamiseks. Kuna kuritegusid on peamiselt toime pannud isikud, kes on lõpetanud kooli enne Eesti Vabariigi tekkimist, siis võib tekkida küsimus koolisüsteemist. Nõukogude ajal oli põhikool 8-klassiline ning keskkool 11-klassiline.⁷⁶ Ehk praeguses süsteemis vastab Nõukogude 8-klassiline haridus põhiharidusele ning 11-klassiline haridus keskharidusele ning ümberkvalifitseerimist teha ei ole vaja.

Allolevalt graafikult on näha, et isikud, kes on omandanud ainult alghariduse, on vähemuses ning moodustavad koguarvust 23%. Põhihariduse on omandanud järgmisena 15 isikut 53-st ja moodustavad seega koguarvust 28% ning kesk- või keskeriharidus moodustab 26 isikuga 49% ehk suurema osa. Ankeet sisaldas ka kõrgharidust, kuid puudusid isikud, kes omaksid kõrgharidust ning oleks toime pannud raske tervisekahjustuse tekitamise. Samuti puudusid isikud, kes oleksid alghariduseta.

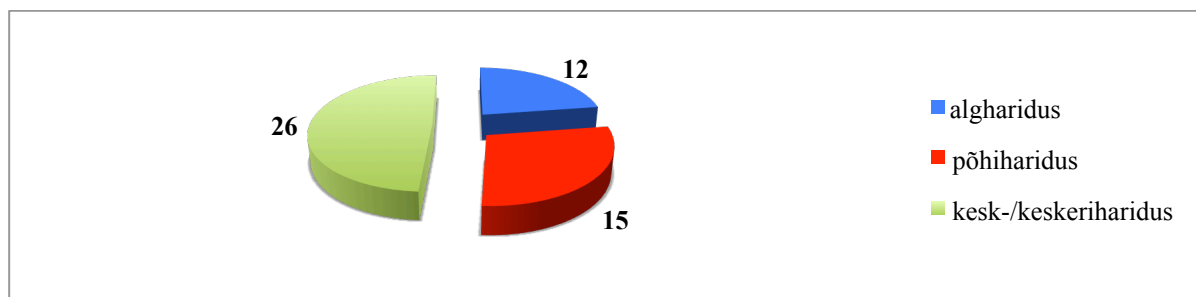
---

⁷⁴ T. Hirschi, M. Hindelang. Intelligence and delinquency: A revisionist view. American Sociological Review 1977, Vol 42, p 571–212.

⁷⁵ RT I, 10.07.2012, 20, § 2 lg 1.

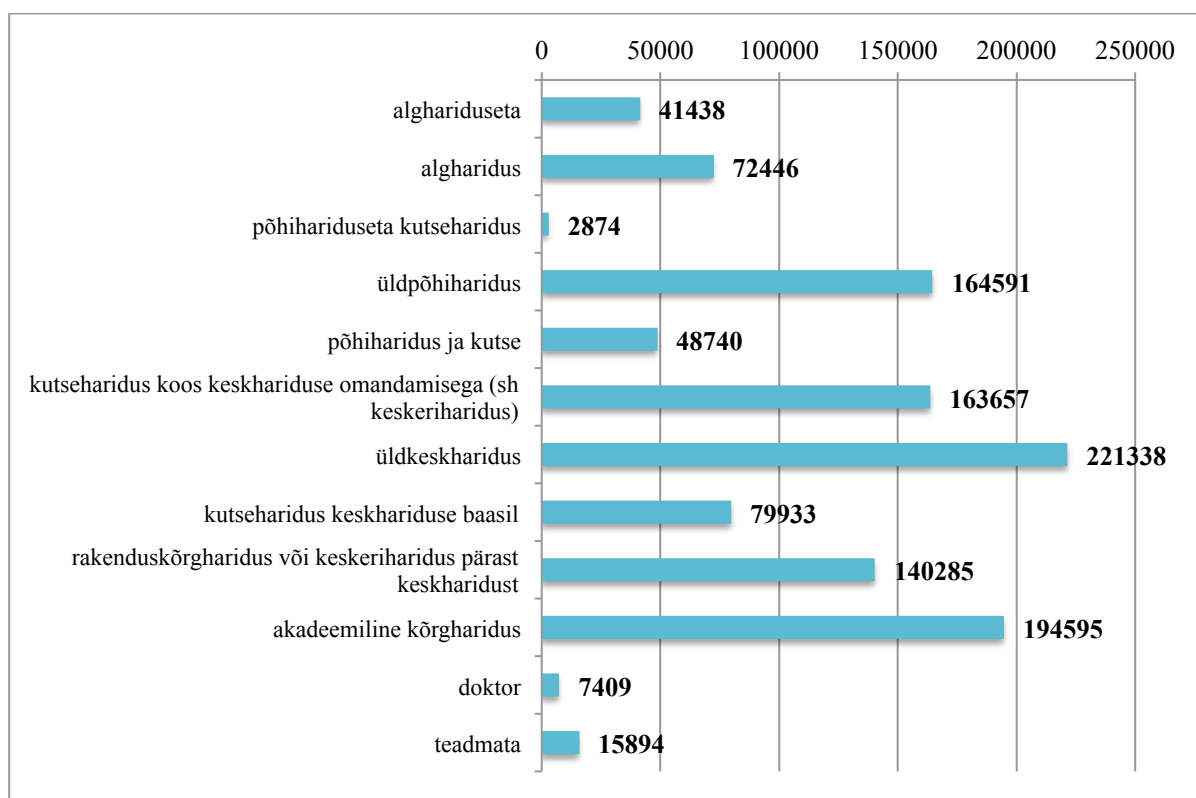
⁷⁶ V. Sirk. Nõukogude haridussüsteem Eestis 1940-1991. Arvutivõrgus: <http://www.okupatsioon.ee/et/eesti-1940-1991/8-haridus> (13.03.2013).

Joonis 17. Raske tervisekahjustuse tekitamise toime pannud kurjategija haridustase.

Seega, kuriteo toimepanijatel on olemas suurel osal juhtudel vähemalt põhiharidus. Võiks eeldada, et inimene, kellel on põhiharidus, teab, milline tegevus on lubatud ja milline mitte. Kahjuks aga andmed näitavad, et sellisest teadmisesest ei tulene automaatselt seaduskuulekas käitumine, ka haritud inimesed panevad toime kuritegusid.

Joonis 18. Eesti elanikkonna üldine statistika haridustasemete järgi.⁷⁷

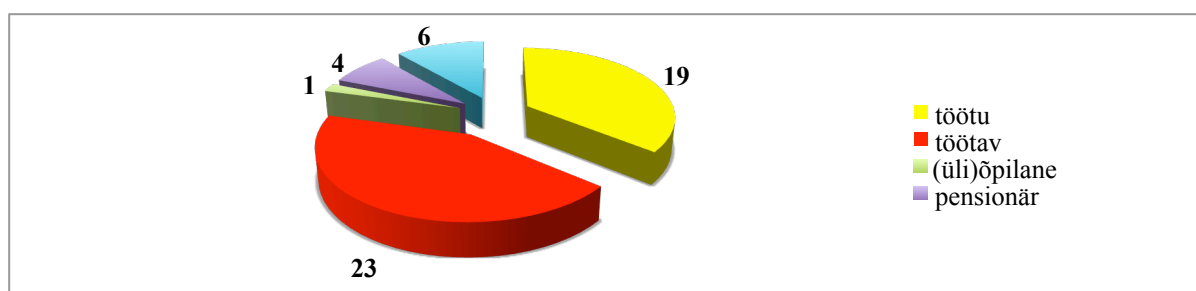
Ka üle-eestilise statistika kohaselt moodustavad suure osa isikud, kellel on üldkeskharidus, 19% kogu rahvastikust. Isikud, kellel on aga keskharidus, sõltumata omandamise viisist, moodustavad 40% kogu rahvastikust. Üldkeskharidusele järgneb riikliku statistika puhul

⁷⁷ Eesti Statistikaamet. Vähemalt 10-aastased haridustaseme, soo ja elukoha järgi, 31. detsember 2011. Arvutivõrgus: <http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/varval.asp?ma=RL0301&lang=2> (27.03.2013).

akadeemiline kõrgharidus. Raske tervisekahjustuse tekitamise statistika puhul ei esinenud aga ühtegi kurjategijat, kes ei omaks algharidust või kes omaks kõrgharidust, seega võib täheldada olulist erinevust võrreldes üldise statistikaga. Algharidusega isikud moodustavad riigi statistika puhul 4%, raske tervisekahjustuse tekitajate seas on neid 23%. Seega, kurjategijate seas oli algharidusega isikuid oluliselt rohkem kui elanikkonnas algharidusega isikuid. Täpsemat statistika võrdlust ei ole võimalik välja tuua, võrreldes Tartu kohtumaja statistikat üle-eestilise statistikaga, sest kriminaaltoimikutes ei olnud täpsustatud, millise põhi-, kesk- või keskeriharidusega oli tegemist.

Kurjategija tegevusala on üheks demograafiliseks näitajaks, mis iseloomustab kurjategijat. Eeldatakse, et kuriteo toimepanija on sotsiaalne heidik, kes ei saa oma eluga hakkama ja seetõttu paneb toime kuritegusid. See võib olla nii küll varavastaste kuritegude puhul, kuid isikuvastaste kuritegude puhul joonistub välja teine muster. Nimelt 43% isikutest, kes on 2002–2012 aasta jooksul toime pannud raske tervisekahjustuse tekitamise, on töötavad ja omanud kindlat sissetulekut. 19 isikut ehk 36% protsenti kurjategijatest olid töötud.

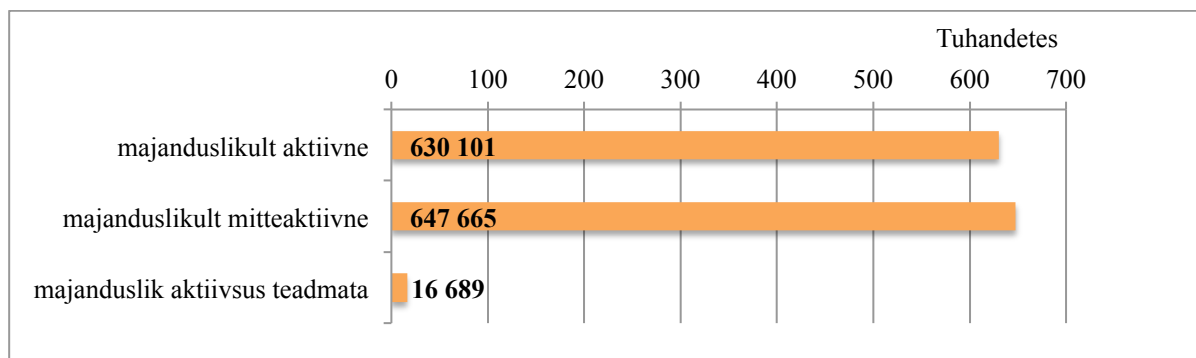
Joonis 19. KarS § 118 järgi kvalifitseeritava teo toime pannud isiku tegevusala.

Kui vaadelda KarS § 118 järgi kvalifitseeritava kuriteo toimepanija tegevusala kõrvale ka Eesti üldist statistikat,⁷⁸ siis üldine statistika jagab eestlaste tegevusalad 3 suurde rühma: majanduslikult aktiivsed, majanduslikult mitteaktiivsed ja majanduslik aktiivsus on teadmata. Majanduslikult aktiivsete isikute hulka kuuluvad ka töötud, keda on 68 963 inimest, moodustades elanikkonnast tervikuna vaid 5%. Sellest tulenevalt võib öelda, et võrreldes elanikkonna tervikuga on siiski töötuid oluliselt vähem kui muid majanduslikult aktiivseid isikuid. Seega tulenevalt Tartu Maakohut Tartu kohtumaja statistikast, on töötutel kordades suurem risk toime panna KarS § 118 järgi kvalifitseeritav tegu kui keskmisel Eesti elanikul.

⁷⁸ Eesti Statistikaamet. Rahvastik tööalase ja sotsiaal-majandusliku seisundi, soo, vanuserühma ja maakonna järgi, 31.12.2011. Arvutivõrgus: <http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/varval.asp?ma=RL007&lang=2> (21.03.2013).

Joonis 20. Eesti rahvastiku jaotus tegevusalade kaupa.⁷⁹

Majanduslikult mitteaktiivse elanikkonna valimisse kuuluvad alla 15-aastased lapsed, (üli)õpilased, pensionärid (töövõimetuspensionärid ja muud pensionärid), kodused, muu mitteaktiivsuse põhjus või mitteaktiivne, sest seisund on teadmata. Tartu kohtumaja statistika pinnalt on vaadeldud neist eraldi (üli)õpilasi, pensionäre ja töövõimetuspensionäre. (Üli)õpilased moodustavad elanikkonna majanduslikult mitteaktiivsest osast 13%, raske tervisekahjustuse tekitajate seas on neid vaid 2%. Elanikkonnas on pensionäre kokku majanduslikult mitteaktiivsete hulgas 46%. Töövõimetuspensionärid moodustavad kõigist pensionäridest 15% ning muud pensionärid 85%. KarS § 118 järgi kvalifitseeritavate kuritegude toimepanijate seas on töövõimetuspensionäre 11% ja muid pensionäre 8%. Seega, KarS § 118 toimepanijate hulgas on oluliselt vähem pensionäre kui riikliku statistika kohaselt on elanikkonnas. Kui võrrelda kõige suuremat raske tervisekahjustuste tekitajate tegevusala gruppi töötavaid isikuid üldise statistikaga, siis tuleb tõdeda, et Eestis on majanduslikult aktiivseid inimesi vähem kui mitteaktiivseid. Kuigi Eestis on mitteaktiivseid isikuid rohkem, siis mitteaktiivseid inimesi on raske tervisekahjustuse tekitamisel arvuliselt vähem ning nende puhul on väiksem risk toime panna viidatud kuritegu.

Varavastaseid kuritegusid on lihtne seostada isiku majandusliku olukorraga, kuid isikuvastaste kuritegude puhul on olukord keerulisem. Kuna enamusel juhtudel teise isiku vara ei olnud teo toimepanemise ajendiks, siis tundub kurjategija tegevusala tüüpilise kurjategija kujunemisel pigem teisejärguline. Siiski võib seostada töötuks olemist asjaoluga, et kurjategijal oli plaanimata aega, mida ta kasutas alkoholi tarbimisele, mille tulemusena pani ta toime kuriteo. Ka on töötuse määra ja raskete isikuvastaste kuritegude uurimisel leitud, et puudub seos töötuse ja raskete isikuvastaste kuritegude vahel.^{80, 81} Isikuvastaste kuritegude

⁷⁹ Eesti Statistikaamet (viide 78).

⁸⁰ T. Raus, L. Timmusk. Kuritegevust mõjutavad sotsiaalmajanduslikud ja demograafilised tegurid 2005. Tallinn: Justiitsministeerium 2005, lk 21.

puhul ei ole üldiselt eesmärgiks varalise kasu saamine, vaid kuriteoni viivad üldiselt muud asjaolud. Siiski, ühel juhul ajendas kuritegu toime panema töö autori arvates kaudselt varalise kasu saamise eesmärk. Nimelt karistati K-d⁸² KarS § 118 p 1 järgi, sest viimane pussitas ohvrit avalikus kohas, tekitades ohvrile löikehaavad mõlemal poole rindkere piirkonda, mille tulemusena tekkis veriõhkrind. K. oli ohvrile võlgu ning nad läksid pärast ohvri poolt korduvat küsimist koos raha tooma ning süüdimõistetu võttis väidetavalt enesekaitseks noa kaasa. Tartus Tähtvere tänava ja Laulupeo pst vahelisel alal treppide juures lõi süüdistatav ohvrit noaga kaks korda rindkere piirkonna. Pussitamise ajend tulenes sellest, et süüdistatav oli võlgu ohvrile ning tal oli kõrini tolle tüütavast käitumisest, et ta ohvrile raha tagasi maksaks. Küll tuleb öelda, et ülejäänud raske tervisekahjustuse tekitamise kuritegude toimepanemisel ei saadud varalist kasu.

Alkohol on raske tervisekahjustuse tekitamisel analüüsi tulemusena kesksel kohal. On igapäevane lugeda päevalehtedest, kuidas alkohol on kaasa toonud seaduserikkumisi. Economisti poolt välja antavas taskuteatmikus „Pocket World in Figures 2013” selgub, et Eestis müüdi ühe elaniku kohta rohkem alkoholi kui üheski teises riigis maailmas.⁸³ WHO andmetel on Eesti maailmas alkoholi tarbimises esirinnas, näiteks 2010. aastal statistika kohaselt tarvitati Eestis iga üle 15-aastase elaniku kohta 12,52 liitrit alkoholi aastas.⁸⁴ Seega eestlaste alkoholiprobleemid on leidnud kajastamist ka rahvusvaheliselt⁸⁵ ning samuti on seatud see üheks kriminaalpoliitika arengusuunaks aastani 2018.⁸⁶ Nimelt arengusuuna punkt 22 isikuvastaste kuritegude ennetamise juures ütleb järgmist: „Alkoholi liigtarvitamine on peamine isikuvastaste kuritegude toimepanemist soodustav tegur. Vabariigi Valitsusel tuleb heaks kiita riikliku alkoholipoliitika raamdokument, mille eesmärgiks on alaealiste alkoholitarvitamise ning sellest tulenevate kahjude vähendamine; alkoholi riskitarvitamise ja

---

⁸¹ Raskete isikuvastaste kuritegude all on mõeldud tapmist ja tapmiskatset, raske tervisekahjustuse tekitamist ja vägistamist.

⁸² TMKo 21.06.2005, 1-921/2004.

⁸³ K. Koppel, L. Liivarand. Economisti alkoholimüügi edetabelis Eesti esimesel kohal. ERR Uudised. Arvutivõrgus: <http://uudised.err.ee/index.php?06270562> (22.01.2013).

⁸⁴ World Health Organization. Levels of Consumption: recorded adult per capita consumption, from 1961, total by country. Arvutivõrgus: <http://apps.who.int/gho/data/view.main.52140?showonly=GISAH> (25.04.2013).

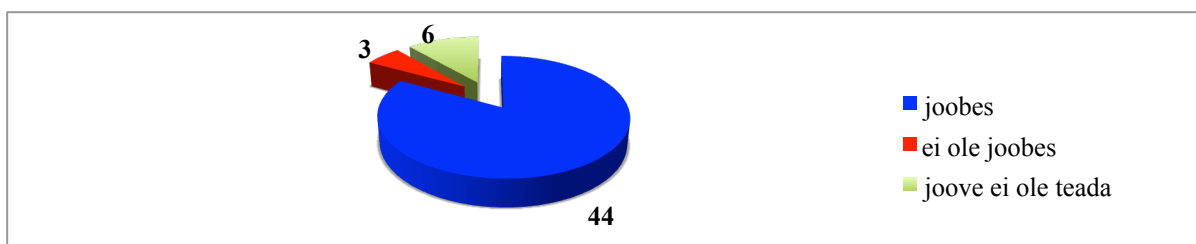
⁸⁵ K. Koppel, L. Liivarand (viide 83).

⁸⁶ RT III 2010, 26, 51.

sellest tekkivate kahjude vähendamine”.⁸⁷ On positiivne näha, et riiklikul tasandil on võetud eesmärgiks vähendada alkoholi tarbimist ning võib loota, et uute radikaalsemate meetmete kasutuselevõtt võib vähendada ka isikuvastaste kuritegude toimepanemist, sh raske tervisekahjustuse tekitamist. Kuigi arengusuundade seletuskirjas⁸⁸ leitakse, et Eestis puudub ühtne alkoholist tingitud kahjude vähendamiseks vajalik alkoholipoliitika, leitakse, et alkoholist tekkivate kahjude vähendamiseks tuleb eelkõige tegeleda elanike (eelkõige alaealiste) teadlikkuse tõstmisega ning ravi ja rehabilitatsiooniga ning joobes juhtimise ennetamisega. Ehk paljuski on kuritegude ennetus riigi enda kätes.

Kriminaaltoimikute põhjaliku uurimise alguses sai juba varakult selgeks, et igasse KarS § 118 järgi kvalifitseeritavasse kuriteosse oli kaasatud vähemalt üks joobeseisundis olev isik. Selleks võis olla nii ohver kui ka kurjategija. 53 kurjategija puhul oli joobes 44 isikut, 3 isikut olid kained ning 6 isiku puhul ei selgunud nende joove. Rohkem kui 80% kuriteo toime pannud isikutest oli joobes. Ka käesolev analüüs näitab, et Eestis on alkoholi tarvitamine probleemiks ning antud situatsioon nõuab, et riiklikul tasemel toimuksid muudatused.

Joonis 21. KarS § 118 järgi kvalifitseeritava teo toime pannud kurjategija joove.

2.2.3. Varasem karistatus

Retsidiivsus ehk kuritegude korduv toimepanemine on oluline tunnus kurjategija iseloomustamiseks. Käesolevas töös vaadeldakse retsidiivsust kitsamas mõttes ja kuritegude korduv toimepanemine, kus isikut varasema kuriteo toimepanemise eest karistatud ei ole, käesolevas uuringus eraldi vaatluse all ei ole. Teiste riikide uuringud on näidanud, et retsidiivsus on suurem meeste, nooremate, varem karistatute ja korduvalt vanglas viibinute

⁸⁷ M.-L. Sööt. Kriminaalpoliitika arengusuunad aastani 2018. Seletuskiri. Justiitsministeerium. Arvutivõrgus: <http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=50604/Seletuskiri+%28kriminaalpoliitika+arengusuund+aastani+2018%29.pdf> (04.03.2013).

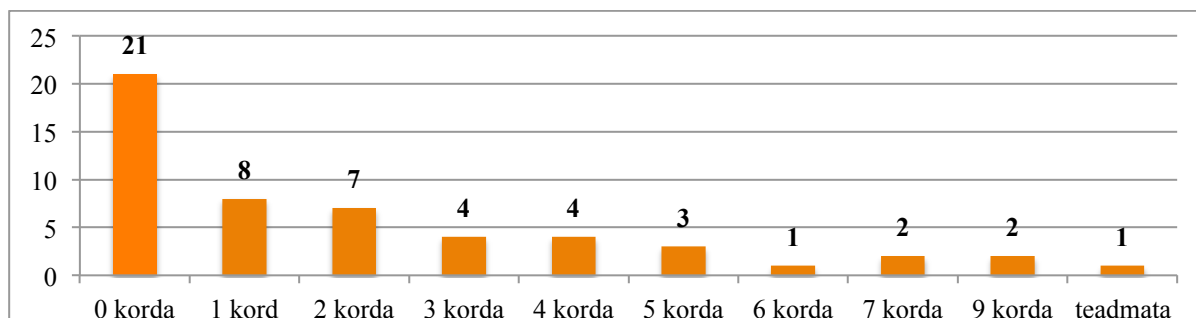
⁸⁸ M.-L. Sööt (viide 87).

puhul. Väiksem on retsidiivsus naistel, vanematel ja raskeid isikuvastaseid ja seksuaalkuritegusid toime pannud isikutel.⁸⁹

Analüüsitud kriminaaltoimikute pinnalt oli varem kriminaalkorras karistamata isikuid 21, teadmata juhtumeid oli 1 ja varasemalt oli kriminaalkorras karistatud isikuid 31. Statistika aluseks on KarS § 118 kohtuotsuse tegemise aeg. Seega varasemalt oli kriminaalkorras karistatud isikuid 58%, 40% olid karistamata ja 2% moodustasid teadmata juhud.

Peamiselt on isikut varasemalt kriminaalkorras karistatud 1 või 2 korda. Siiski ühte kurjategijat on varasemalt karistatud kogunisti 9 korral. Kuigi retsidiivsuse puhul on leitud, et see on väiksem raskeid isikuvastaseid ja seksuaalkuritegusid toimepandud isikutel,⁹⁰ siis raske tervisekahjustuse tekitamise puhul leiab töö autor, et korduvate kuritegude arv on kõrge. Kuigi ka Märt Rask on oma 2010. aastal Riigikogu kevadistungjärgul esitatud ettekandes välja toonud, et Eesti elanikest 55,6% on karistatud kriminaal- või väärteokorras,⁹¹ siis üksnes see ei ütle veel midagi raske tervisekahjustuse tekitamisele eelnenud väär- või kuritegude kohta, kuid viitab kaudselt olemasolevale probleemile. Eeldatavasti on inimesed karistatud väärteokorras peamiselt liiklusrikkumiste eest, millega puudub raske tervisekahjustuse tekitamisel otsene seos.^{92, 93}

Joonis 22. KarS § 118 kuriteo toime pannud isiku varasem karistus kriminaalkorras.

⁸⁹ A. Ahven, J. Salla, S. Vahtrus. Retsidiivsus Eestis. Tallinn: Justiitsministeerium 2010, lk 10.

⁹⁰ A. Ahven, J. Salla (viide 89), lk 10.

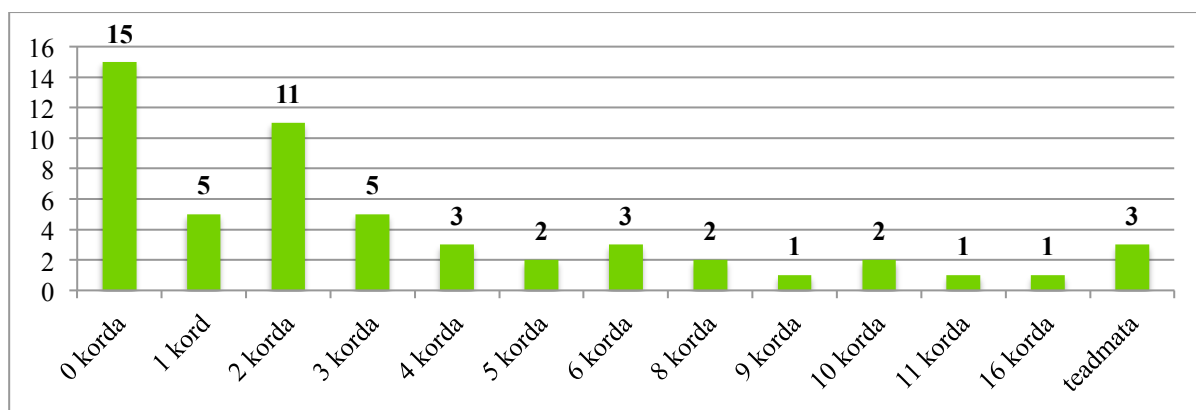
⁹¹ M. Rask. Ülevaade kohtukorralduse, õigusemõistmise ja seaduste ühetaolise kohaldamise kohta. Ettekanne Riigikogu 2010. aasta kevadistungjärgul, lk 6. Arvutivõrgus: http://www.riigikohus.ee/vfs/994/Riigikohtu_esimehe_ettekanne_riigikogule_20.5.2010.pdf (22.01.2013).

⁹² P. Järvekald an Kadi Kulpson. Tallinn, 30.05.2013 (kiri adressaadi valduses).

⁹³ Politsei- ja piirivalveameti planeerimistalituse politseivanemanalüütik korrakaitsepolitseiosakonna arendusbüroo ülemkonstaabli väljatoodud andmete pinnalt moodustavad liiklusalased väärteod 2010. aastal kogu väärtegedest 74%, 2011. aastal 73% ja 2012. aastal 72%. Liiklusalasteks väärtegedeks loetakse autoveoseaduse, liikluskindlustusseaduse, liiklusseaduse, teeseaduse ja ühistranspordiseaduse rikkumisi.

Lisaks kriminaalvastutusele on analüüsitud ka väärteokorras karistatust. Käesoleval juhul mõjutab statistikat 3 isikut, kelle puhul ei ole teada, kas teda on väärteokorras karistatud. 14 isikut ehk 26% kurjategijatest ei ole varasemalt väärteokorras karistatud. Taaskord on karistatud isikut väärteokorras kõige enam 1–3 korda. Kõige enam on ühte isikut karistatud väärteokorras kogunisti 16 korda.

Joonis 23. KarS § 118 kuriteo toime pannud isiku varasem karistatus väärteokorras.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja praktikas on tüüpiline kurjategija raske tervisekahjustuse tekitamisel eesti rahvusest emakeelena eesti keelt rääkiv joobes 18–26-aastane või 45–53-aastane vallaline mees, kellel on kesk- või keskeriharidus, kes töötab ning keda on keskmiselt varasemalt karistatud kriminaalkorras 1–2 korda ja väärteokorras kuni 3 korral.

2.3. Tüüpiline raske tervisekahjustuse tekitamise ohver

Ohvrite uurimine on läbi aja muutunud üheks suurimaks uurimisobjektiks kriminoloogias. Huvi ohvrite vastu omab pikka ajalugu. Kuid alates 1980ndatest on olnud märkimisväärne tõus ohvrite uuringutes.⁹⁴ Ohvrite uuringuid nimetatakse viktimoloogiaks ning seda uurimisvaldkonda on esmakordselt maininud Ameerika psühhiaater Fredrick Werthman, kes nimetas seda viktimoloogia teaduseks. Viktimoloogia esmaseks keskseks teoseks peetakse aga Hans Von Hentigi teost „*The Criminal and his Victim*”.⁹⁵ Magistritöö analüüs vaatleb

⁹⁴ M. Maguire, R. Morgan, R. Reiner. The Oxford Handbook of Criminology. New York: Oxford University Press 1994, lk 1207.

⁹⁵ M. Maguire, R. Morgan, R. Reiner (viide 94), lk 1208.

ohvri tunnuseid läbi isiku soo, vanuse, rahvuse, perekonnaseisu, haridustaseme, tegevusala, joobeseisundi ja lisaks vaadeldakse veel ohvri seost kurjategijaga.

2.3.1. Kuriteoohvri vanus, sugu, rahvus ja perekonnaseis

Eestis on hiljuti läbi viidud kuriteoohvrite uuringud 1993., 1995., 2000., 2004. ja 2009. aastal.⁹⁶ Eesti Vabariigi Justiitsministeeriumi 2009. aasta kuriteoohvrite uuringu kohaselt⁹⁷ on 2009. aasta seisuga vähenenud nii kuritegude kui ka kuriteoohvrite arv. Siiski tuleb siin arvestada asjaoluga, et see andmestik käsitleb küll peale nende kuriteoohvrite, kelle kuriteod on registreeritud ka mitteregistreeritud kuritegude ohvreid, kes on olnud valmis nendest intervjuerimisel rääkima, kuid väljas on need kuriteod, mida ohver ei tunnista või kus ohvrit ei ole. Eelnevalt viidatud uuringust tuleb ka välja, et vägivallaohvrid ei pöördu enamasti politsei ega arsti poole. Samuti tuleb uuringust välja, et enam langevad ohvriteks naised. Arvestada tuleb veel seda, et 2009nda aasta uuringu andmestik käib kogu kuritegevuse kohta kokku, hõlmates nii varavastased kui ka isikuvastased kuriteod. Märksa detailsema pildi raske tervisekahjustuse tekitamise kuritegude ohvritest aastatel 2002–2012 Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja osas annab käesolev analüüs. Ka raske tervisekahjustuste tekitamise statistika puhul tuleb tõdeda, et see ei ole absoluutne ning tegemist on ainult registreeritud ja avastatud kuritegudega, mis on jõudnud kohtusse.

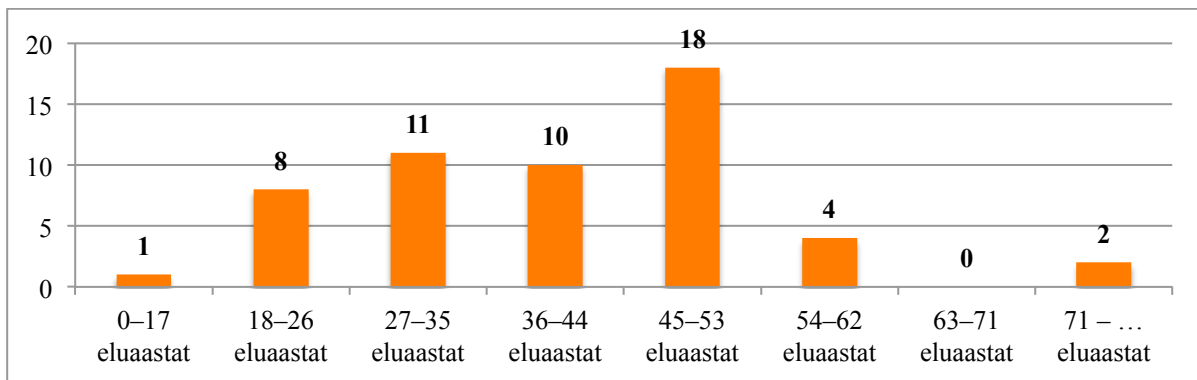
Nagu ka eelnevalt mainitud, kui võrrelda kurjategija ja ohvri vanuseid, siis keskmiseks ohvriks on vanem isik kui kuriteo toimepanija. Erinevalt kurjategijatest ei ole ohvrite puhul tegu kahe tipuga. Oluliselt kerkib esile ohvrite arvukus vanuserühmas 45–53 eluaastat. Sellele järgnevad 27–35-aastased ja seejärel kohe 36–44-aastased. 45–53-aastased või 18–26-aastased kurjategijad ründavad peamiselt 45–53-aastaseid ohvreid. Ka ohvrite puhul võib 45–53-aastaste esilekerkimist põhjendada abielude lahutamistega ning taas sotsiaalselt aktiivsemaks muutumisega.

---

⁹⁶ J. Salla. Varasemad uuringud. Justiitsministeerium. Arvutivõrgus: <http://www.just.ee/48428> (25.04.2013).

⁹⁷ A. Ahven, K. Kommel (viide 48).

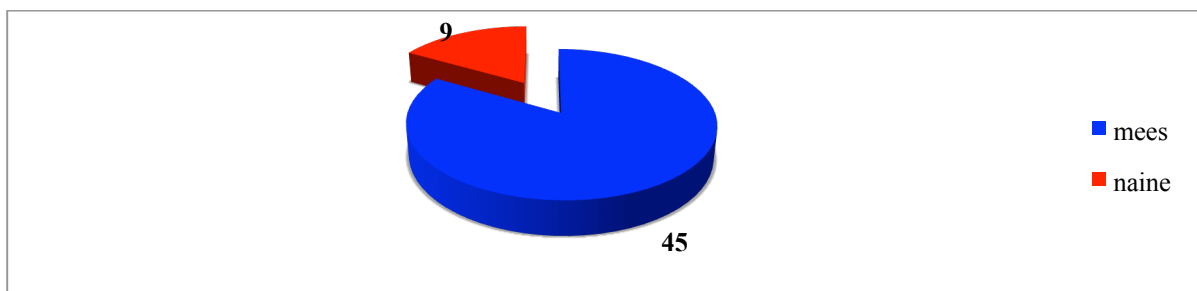
Joonis 24. KarS § 118 kuriteoohvrite vanuseline jaotus.

Kuriteoohvrite uuringu kohaselt on 2009. aasta statistika puhul vähenenud kõigis vanusegruppides ohvriks langemise osakaal võrreldes 2003. aastaga. Üldise kuritegevuse statistika järgi 2008. aastal oli kõige sagedasem ohvriks langemine vanuserühmas 20–29. Raske tervisekahjustuse tekitamise puhul oli kõigi aastate lõikes ohvriks langemine suurim hoopis 45–53-aastaste isikute puhul, kuid siin tuleb kahtlemata arvestada, et üldise kuritegevuse andmeid mõjutavad tugevasti muud kuriteod, mille osakaal kuritegude hulgas on märgatavalt suurem kui isikuvastastel kuritegudel. Kui võrrelda kuriteo toimepanijaid ja kuriteoohvreid, siis selgub, et kuriteoohvriks on langenud ka alaealine. Tegemist oli 17-aastase noormehega.

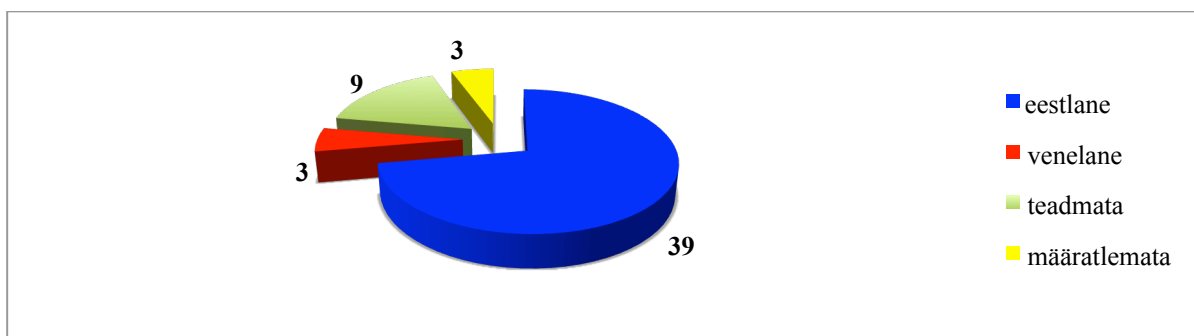
Toimikute analüüsi põhjal selgus, et raske tervisekahjustuse tekitamise ohvri keskmiseks vanuseks on 41–eluaastat. Kõige noorem ohver oli 17–aastane ja kõige vanem 75–aastane. Naisohvrite keskmine vanus oli 42–eluaastat ja meesohvrite puhul 40–eluaastat. Meesohvritest oli vanim 75–aastane ja noorim 17–aastane. Naisohvritest oli vanim 50–aastane ja noorim 28–aastane. On positiivne, et alaealiste ohvriks langemise osakaal on väike. Alaealisi ohvreid oli vaid 1 ning alaealiste ohvriks langemine Tartu kohtumaja statistika kohaselt raske tervisekahjustuse tekitamise puhul ei ole probleemiks.

Joonis 25. KarS § 118 kuriteoohvrite sugu.

Meeste osakaal moodustab kogu ohvrite arvust 83% ja naised moodustasid kuriteoohvritest 17%. Seega on suurim tõenäosus kuriteoohvriks langeda meestel. Miks just meestel? Viimase rahvaloenduse andmetel elab Eestis vähem mehi kui naisi,⁹⁸ seega võiks olla naiste ohvriks langemise tõenäosus suurem. Ometigi nii see ei ole. Käesolevat asjaolu võib põhjendada naiste ja meeste erineva rolliga ühiskonnas. Naisi peetakse pereemadeks, kelle peamine eesmärk on hoolitseda laste ja kodu eest, mehi peetakse aga perepeadeks. Tulenevalt sellest on meestel väljaspool kodu viibides suurem tõenäosus sattuda ohvriks. Sellist peremudelit peetakse iganenuks ning naiste ja meeste roll ühiskonnas on võrdsustumas. Samuti leidis eelnevalt kinnitust, et ohvriks langetakse peamiselt väljaspool oma elukohta. Kui võrrelda aga saadud tulemust 2010. aastal koostatud kuriteoohvrite uuringuga,⁹⁹ siis kõigi kuritegude puhul kokku langevad naised (52,5%) sagedamini kuritegude ohvriks kui mehed (47,5%).

Joonis 26. KarS § 118 kuriteoohvrite rahvus.

Vaadates Justiitsministeeriumi kuriteoohvrite uuringut, siis ilmneb, et enamiku kuriteoliikide puhul ohvriks langemise rahvuslikes tasemetes suuri erinevus ei märgatud.¹⁰⁰ Ka KarS § 118 järgi kvalifitseeritavate tegude ohvriteks on peamiselt eesti rahvusest isikud nagu seda olid ka kurjategijad. Eestlane langeb kuriteoohvriks 72% juhtudel. 9 juhul 54-st jäi rahvus teadmata ning venelasi ja määratlemata kodakondsusega isikuid oli võrdselt 3. Raske tervisekahjustuse tekitamise puhul võib järeldada, et eestlastest kurjategijate ohvriteks langevad peamiselt eestlased.

Käesolevat asjaolu Tartu maakonnas võib põhjendada taas ka joonisel 12 väljatoodud andmetega. Kuna enamus inimesi, kes on ohvriks langenud raske tervisekahjustuse

⁹⁸ Eesti Statistikaamet (viide 62).

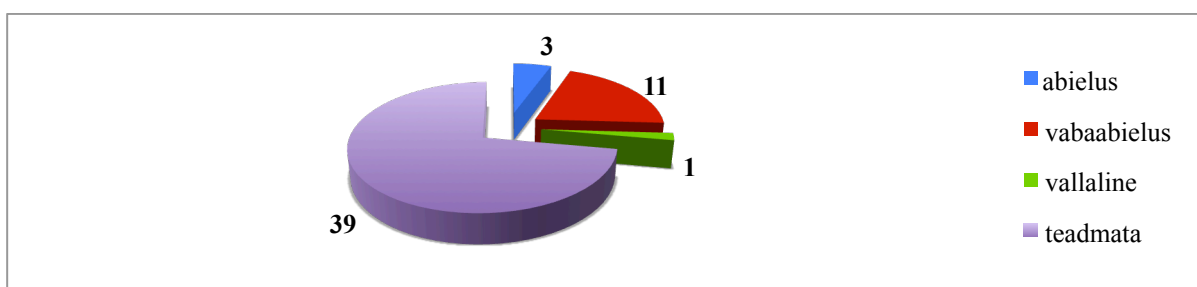
⁹⁹ A. Ahven, K. Kommel (viide 48), lk 22.

¹⁰⁰ A. Ahven, K. Kommel (viide 48), lk 22.

tekitamisel on elanud Tartu maakonnas ja rahvastikus moodustavad ülekaalu eestlased, siis on põhjendatud ka käesolev ülekaal ohvrite rahvuste osas.

Uurimise puhul koguti andmeid ohvrite kohta peamiselt kohtueelse uurimise käigus läbiviidud ülekuulamise protokollidest. Protokollides puudus sageli andmete puhul lahter perekonnaseisu kohta, seega on enamikel juhtudel teadmata ohvri perekonnaseis. Perekonnaseis on teadmata 72% juhtudest. Igasugused järeldused selliste andmete pinnalt ja võrdlused üle-eestilise statistikaga ei oleks adekvaatsed ning ei aita jõuda käesolevas töös püstitatud eesmärkideni.

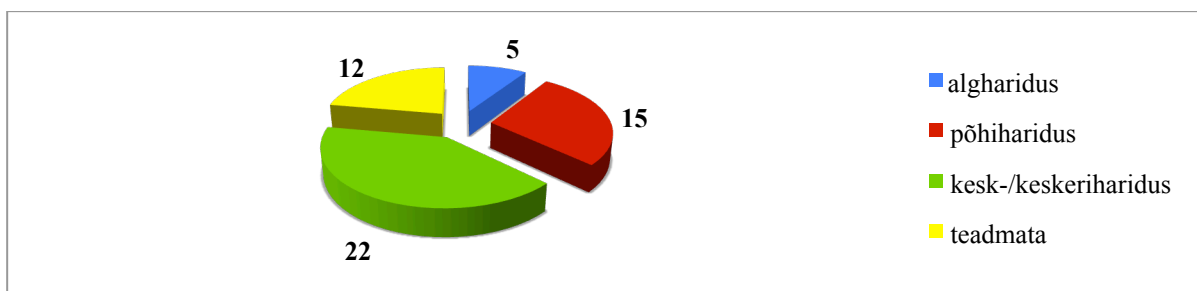
Joonis 27. KarS §118 kuriteoohvrite perekonnaseis.

2.4. Kuriteoohvri haridustase, tegevusala ja joobeseisund

Käesolevas alapeatükis antakse ülevaade ohvrite haridustaseme, tegevusala ja joobeseisundi kohta. Ohvrite puhul tuleb mainida, et mida täpsemaks lähevad isikuandmed, seda rohkem tekib teadmata lahtreid. Kuna sageli moodustavad teadmata andmed suure osa otsitavast informatsioonist, siis ei saa leitud andmete pinnalt teha lõplikke järeldusi. Seega, käesolev alapeatükk annab ülevaate, milline oli olukord kohtutoimikute pinnalt, kuid töö autor leiab, et teha lõplikke järeldusi haridustaseme, tegevusala ja joobeseisundi kohta, on käesoleval juhul ennatlik.

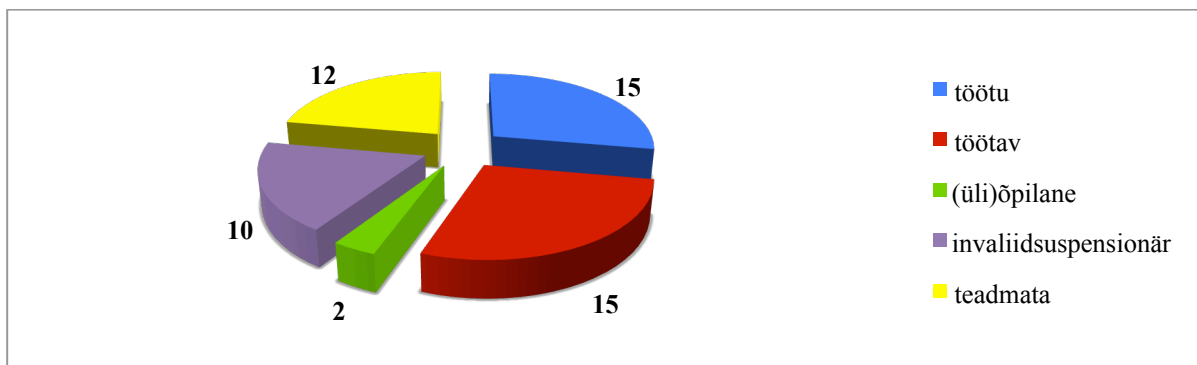
Joonis 28. KarS § 118 kuriteoohvrite haridustase.

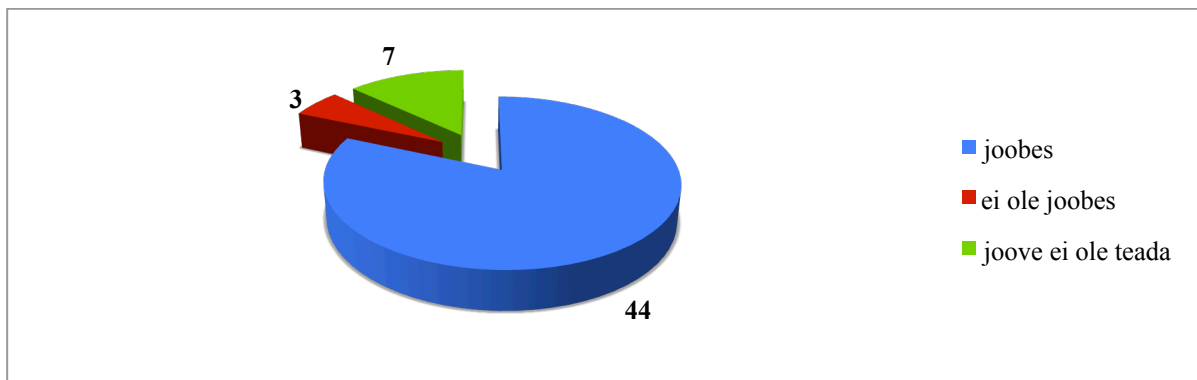
Sellele vaatamata on võimalik näha, millisesse suunda kaldub ohvrite tavaline haridustase. Levinud seisukohad nagu ohvriks langevad eluga mitte hakkama saavad isikud, kellel puudub haridus ja töökoht, raske tervisekahjustuse tekitamise kuriteo puhul teadaolevate andmete pinnalt paika ei pea. Teadaolevalt ei olnud ohvrite seas ühtegi algharidusega või kõrgharidusega isikut. 54-st ohvrist teadaoleva 42 puhul moodustab enamuse ehk 52% isikud, kes on omandanud kesk- või keskerihariduse. Kui võrrelda üldise elanikkonna haridustasemega (joonis 18), siis ka üle-eestilise statistika kohaselt on kõige enam inimesi omandanud üldkeskhariduse või erinevatel tasemetel keskhariduse kokku. Kuriteoohvrite ja üldise statistika vahel on võimalik märgata erinevusi, sest KarS § 118 kuriteoohvrite puhul jäävad vähemusse ainult algharidusega isikud, kuid moodustavad kõigist ohvritest 9%, kuid elanikkonnas on algharidusega isikuid 4%. Seega on ohvrite seas algharidusega isikuid oluliselt rohkem kui elanikkonna statistikaga võrrelda. Põhiharidusega ohvrid moodustavad 28%, elanikkonnas on põhiharidusega isikuid 18,4%. Seega on ohvrite seas oluliselt rohkem põhiharidusega isikuid. Kesk-/keskeriharidusega ohvrite osatähtsus KarS § 118 kuriteo puhul on 41% ning kogu elanikkonnas on erinevaid keskharidusi omandanud isikuid 40%. Keskhariduse osakaal on elanikkonnas ja ohvrite puhul sarnane. Suurim tõenäosus langeda raske tervisekahjustuse tekitamise ohvriks on teadaolevatest isikutes neil, kellel on algharidus.

Joonis 29. KarS § 118 kuriteoohvri tegevusala.

Tegevusalade puhul tuleb taas tõdeda, et kaks peamist gruppi moodustavad töötud ja töötavad isikud. Enamus inimesi, kes olid töötavad, töötasid kas juhutöödena pikema perioodi jooksul või tegid lihtsamaid palgatöid. Tegevusaladena on välja toodud järgmisi ameteid: metsatööline, tööline Soomes, ehitaja, santehnik.

Joonis 30. KarS § 118 kuriteoohvri joove.

Kuigi ka ohvrite puhul puudub märkimisväärses osas info isikutest, kas nad olid joobes või mitte, saab siiski olemasoleva info pinnalt öelda, et 44-l juhul 54-st oli ohver joobes. Kui jätta välja teadmata isikute arv, siis moodustavad joobes isikud kogu teadaolevatest ohvritest 94%. Tegemist on väga suurte numbritega, tõestamaks taas, et alkohol on Eestis väga suureks probleemiks.

2.5. Kuriteoohvri seos kurjategijaga

Ohvriga seotud andmete puhul võib pidada kõige olulisemaks ohvri seost kurjategijaga. Ohvri seos kurjategijaga oli toimikutes enamasti välja toodud eraldi reana enne ohvri ülekuulamisprotokolli sisu kirjanemist.

Ohvri seos kurjategijaga oli toimikute analüüsimise ankeedis jaotatud kaheksasse erinevasse gruppi: abikaasad, vabaabielukaasad, laps, vanem, sugulased, tuttavad, juhututtavad või võõrad. Töö käigus tuli lisada grupp „teadmata”, kuid muid erisusi ei esinenud. Seoste ülestähendamise puhul esines olukordi, kus ohver ja kurjategija väljendasid erinevaid seisukohti enda perekonnaseisu osas ning sellest tulenevalt ka seoste osas. Analüüsi tegemise aluseks võeti ohvri poolt väljendatu. Uurimuses oli kriminaalasi, kus ohver väitis, et kurjategijaks oli tema abikaasa.¹⁰¹ Kurjategija väitis, et tegemist ei ole abikaasadega, vaid ta on vallaline. Käesolevas asjas toob selgust asjaolu, et ohvril ja kurjategijal oli erinev elukoht peale kuriteo toimumist. Kuna ülekuulamine toimub peale kuritööd, siis on mees leidnud, et nad ei ole enam abielus. Vahepeal ei ole olnud lahutust, seega juriidilises mõttes on nad

¹⁰¹ TMKo 29.10.2010, 1-10-9665.

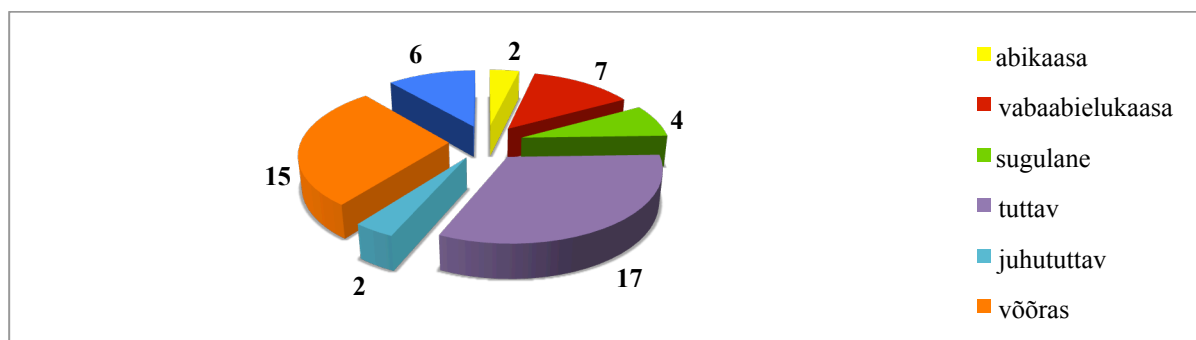
abielus ja see tuleb võtta analüüsi puhul aluseks. Hilisemalt kinnitas ka naine, et nad on abielus, kuid kolisid lahku peale kuritegu ning kavatsevad lahutada.

Ohvri seos kurjategijaga on teadmata 6 ohvri osas. 6 ohvrit, kelle puhul on seos teadmata, on surnud kuriteo tagajärjel ning seos ei ole selgunud ka muudest dokumentidest, kuna ohvri ülekuulamisprotokolli ei ole. 6 teadmata juhtumit moodustab tervikust 11% ning ei tohiks mõjutada oluliselt muude seoste osatähtsust.

Statistika kohaselt on 17 korral 53-st ehk 32% juhul ohver ja kurjategija ainult tuttavad. Toimikute põhjal oli tegemist elukaaslaste endiste abikaasadega, varasemalt sõbra elukohas kohatud isikutega, varasemalt oldi koos alkoholi tarvitatud või oli tegemist naabritega. Sellele järgnes olukord, kus ohver ja kurjategija olid teineteisele täiesti võõrad: 15 korral, mis moodustab kõigist seostest 28%. Kui moodustada kaks gruppi, millest ühe moodustavad varasemalt vähemalt tuttavad ning rohkem seotud isikud ja teise need olukorrad, kus ohver ja kurjategija on teineteisele täiesti võõrad, võttes statistikast välja teadmata isikud, siis varasemalt vähemalt tuttavad isikud moodustavad 68% ja täiesti võõrad 32%. Ehk ohver tunneb üle pooltel juhtudel kurjategijat. Oluline on arvestada, et kõigi ohvrite seoste puhul on osakaal ka teadmata juhtudel. Siiski võib öelda, et isegi siis, kui nende 6 ohvri jaoks oli kurjategija võõras, siis raske tervisekahjustuse tekitamine pannakse toime üldjuhul isiku suhtes, kellega ollakse kas varasemalt suheldud või omatakse mõnda muud konkreetsemat suhet. Vähem langeb KarS § 118 järgi kvalifitseeritava kuriteo ohvriks täiesti võõras isik.

Samuti selgub, et ohvriks langetakse kõige sagedamini ohvri elukohas. Sellist asjaolu võib põhjendada tuttavate vähese tundmisega, sest on vähe tõenäoline, et inimene sooviks suhelda kellegagi, kes potentsiaalselt teda pussitada võiks. Põhjus, miks tuttav inimene tungib kallale teisele isikule, selgub täpsemalt järgmises alapeatükis, kuid eelneva analüüsi pinnalt on selge, et üheks oluliseks põhjuseks on alkohol.

Joonis 31. KarS § 118 kuriteoohvri seos kurjategijaga.

Ka varasemalt on mainitud, et alkohol on olnud suureks teguriks raske tervisekahjustuse tekitamise puhul, siis ka ohvri ja kurjategija seoses leiab see oma koha. Nimelt tegemist on olukordadega, kus ohver ja süüdimõistetu on tuttavaks saanud ühise alkoholi tarvitamise käigus. Samuti mõned juhtumid, kus osapoolteks on abikaasad, on kerkinud asjaolust, et keegi ei olnud nõus tooma, jooma või andma alkoholi.

Uurimise tulemusena selgus, et suurem tõenäosus langeda raske tervisekahjustuse tekitamise ohvriks ehk tüüpiliseks kuriteoohvriks on 40–49-aastane eesti rahvusest joobes mees, kes on 61% juhtudest vähemalt tuttav kurjategijaga. Analüüsi tulemusena ei saa võtta seisukohta ohvri perekonnaseisu, haridustaseme ja tegevusala kohta.

3. RASKE TERVISEKAHJUSTUSE TEKITAMINE JA SELLE EEST KOHALDATAV KARISTUS

Käesoleva peatüki eesmärk on selgitada välja, milline on tüüpiline KarS § 118 järgi kvalifitseeritav kuritegu, mida on arutatud Tartu Maakohtu Tartu kohtumajas. Analüüsi tulemusena selgub, millised on tüüpjuhtumid raske tervisekahjustuse tekitamisel. Võrreldakse ka kuritegevust aastate lõikes.

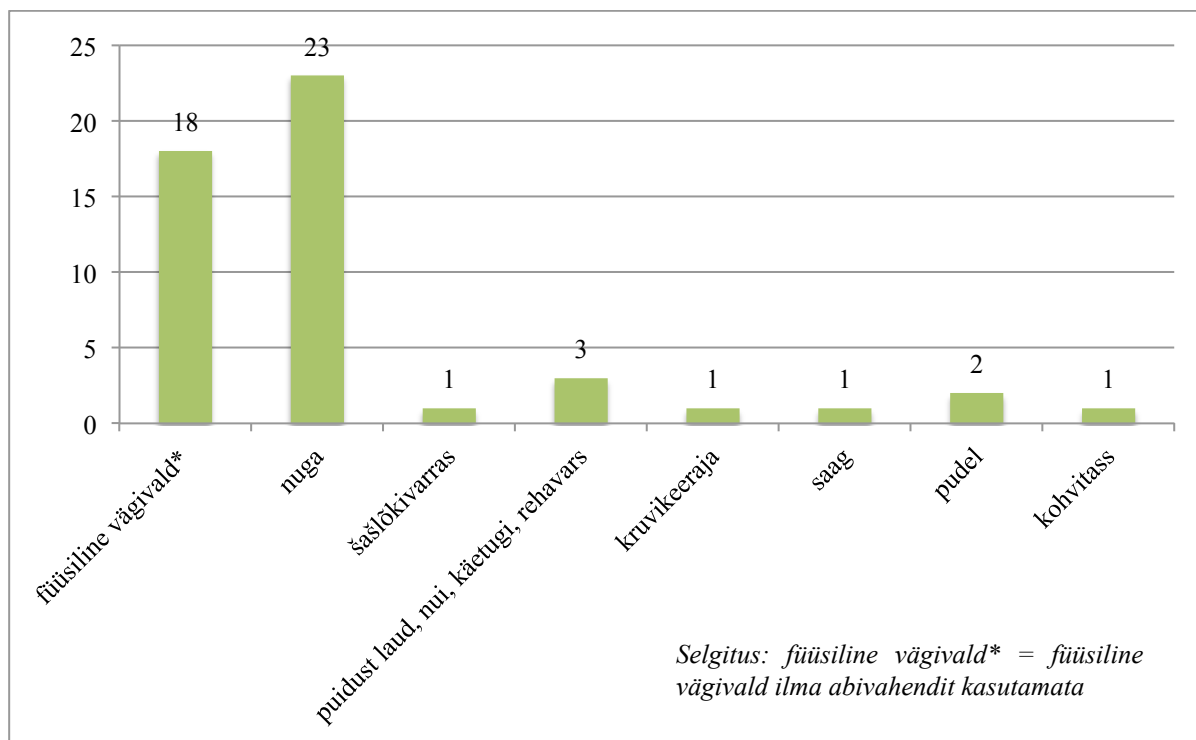
3.1. Kuriteo toimepanemise vahend ja toimepanemise ajend

Kuritegu ennast iseloomustavad vahetult selle toimepanemise aeg, koht, vahend ja toimepanemise ajend. Kõiki eelnevaid arvestati toimikute analüüsimiseks kogutud materjalides ning käesolevas alapeatükis keskendutakse toimepanemise vahendile ja ajendile.

Raske tervisekahjustuse tekitamisel kasutati järgmisi vahendeid: füüsiline vägivald ilma abivahendit kasutamata, nuga, šašlõkivarras, erinevad puidust vahendid, kruvikeeraja, saag, pudel, kohvitass. Kuriteo toimepanemise vahendiks on kõige sagedamini nuga (49% juhtudest) või abivahendita füüsiline vägivald (38% juhtudest). Vigastuste tekitamiseks kasutati ka vähem regulaarseid vahendeid nagu mootorsaag, mis viis peaaegu käe otsast lõikamiseni, kohviga kohvitass silma peast viskamisel, kruvikeeraja, rehavarre teravam ots ja šašlõkivarras torkamisel.

Kuna suur osa kuritegusid on toime pandud ohvri elukohas, siis on põhjendatav, miks kasutati peamiselt nuga. Nuga oli vahend, mis asetses lähiümbruses, kus toimus KarS § 118 rakendamiseks vajalik tegu või oli konkreetsel põhjusel kodust välja minnes kaasa võetud. Ka kurjategijad, kes olid teo toime pannud eluruumis, väitsid ise korduvalt, et nad ei saanud arugi, kui nad olid laua pealt haaranud noa ja sellega teist isikut pussitanud.

Joonis 32. KarS § 118 koosseisu tagajärje tekitamiseks kasutatud vahend.

Kasutatud oli erinevaid nugasid: erinevates pikkustes kartulikoorimisnuga ja liha lõikamise nuga, taskunuga, libliknuga. Füüsiline vägivald ilma abivahendita seisnes nii jalgade kui ka kätega peksmises. Nimetatud vahendite kasutamist kinnitas ka tavaliselt läbi viidud arstlik ekspertiis, mis leidis, et vigastusi on võimalik tekitada ekspertiisiks esitatud vahenditega. Samas esines ka olukordi, kus ekspertiis ei jõudnud kindla tulemuseni, sest 2 pakutud võimaliku vahendiga oli võimalik mõlemal juhul jõuda sama tulemuseni.

Kõik kuriteod peavad millestki alguse saama. Toimikute läbitöötamise käigus selgus, et raske tervisekahjustuse tekitamisele ajendasid väga erinevad asjaolud. Osades toimikutes on selgelt välja toodud, et teo toimepanemisele ajendas eelnev konflikt, paljudel juhtudel tuli seda tuletada ohvri ja kurjategija ülekuulamisprotokollidest. 3 juhul ei tulnud selgelt välja, mis ajendas ohvrile rasket tervisekahjustust tekitama. Nendel juhtudel ei olnud selgelt võimalik ka tuletada ajendeid ülekuulamisprotokollidest. Paljuski said tegevused alguse minevikus toimunud sündmustest, mille tulemusena tekkis uuel kokkusaamisel vaidlus või konflikti hakati uuesti lahendama. Näiteks tekkis rüselus seoses eelneva elukäigu arutamisega või ajendas KarS § 118 järgi kvalifitseeritavat kuritegu toime panema süüdistus, et kuriteoohver olevat süüdistatava ema kunagi peksnud, ohver olevat kelleltki raha varastanud, külmkapi tühjaks varastanud või ära joonud võõra isiku alkoholi. Teo toime panemise põhjendusena oli toodud ka käsu mittetäitmine, mis seisnes selles, et naine ei toonud mehele õlut; vend ei

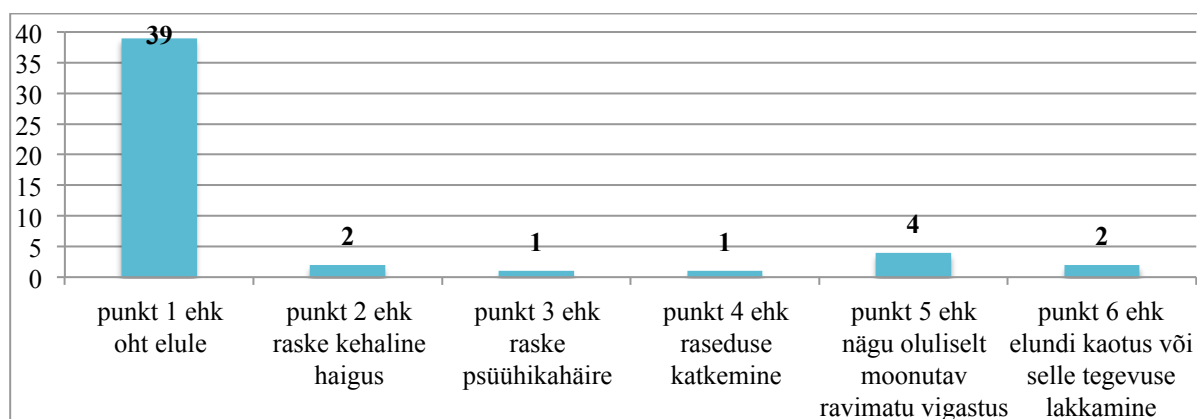
käinud ema haua surma-aastapäeval; sõbrad ei võtnud väljalatseid ära, kui tuppä tulid või sõbrad ei läinud ära koju, kui süüdistatav seda nõudis. Konflikti ajendina norimine, solvamine ja suitsu küsimine leidsid aset tänaval. Ebasünnis käitumine leidis aset külapeol kultuurimajas, kus purjus ohver urineeris peolaua peale. Ühel juhul võib lugeda KarS § 118 järgi kvalifitseeritava kuriteo toime panemise ajendiks ka kaudselt varalise kasu saamise eesmärki, kui süüdistatav pussitas ohvrit, et ei peaks ohvrile pärast korduvat küsimist saadud laenu tagasi maksma.¹⁰²

Asjaolu, et eelnev konflikt oli kuriteo toimepanemise aluseks, viitab olukorrale, et inimesed on temperamentsed ja ei unusta eelnevaid konflikte või jäta need lahendamata. Vanad probleemid toovad kaasa uusi.

3.2. Kuriteo kvalifikatsioon ja KarS § 118 konkureerimine teiste karistusseadustiku koosseisudega

Kuna käesolevas peatükis käsitletakse kuriteo kvalifikatsiooni, siis on oluline märkida, et kuigi 14.04.2012. aastal jõustunud karistusseadustiku muudatusega on KarS § 118 täiendatud lõikega 1, ei muuda see kasutatud klassifikatsiooni. Olukord on sama, mis eelneva redaktsiooni puhul, üksnes punktid on koondatud § 118 lg 1 alla. Lisatud on täiendavaid lõikeid, kuid need ei mõjuta käesolevat analüüsi.

Joonis 33. KarS § 118 lg 1 punktide kohaldamise statistika.

Toimikute läbitöötamisel selgus, et esindatud on kõik § 118 lg 1 raske tervisekahjustuse tekitamise punktid. Kõige sagedamini kvalifitseeritakse raske tervisekahjustuse tekitamisi

¹⁰² TMKo 21.06.2005 (viide 82).

KarS § 118 p 1 järgi, raske tervisekahjustuse tekitamise näol oli tegemist ohuga elule. Oht elule tekitati peamiselt kasutades torkeriistu. Kurjategija poolt pussitamisest on olnud alati nii tõsised, et on toonud endaga kaasa ohu elule, mida on kinnitanud arstlikud ekspertiisid. Ühel korral järgnes pussitamisele surm. Surmavateks vigastusteks olid torke- ja löikehaavad, mis tungisid südamesse ja paremasse kopsu; samuti üks rinnaõõnde tunginud torkehaav. Oht elule saavutati ka abivahendita füüsilise vägivallaga, peksti rusikate ja jalgadega peamiselt näo või pea piirkonda. Abivahendita füüsilise vägivalla tulemusena saadud vigastused viisid 5 juhul surmani.

Lisaks löike 1 punktile 1, esinesid rohkem kui üks kord ka löike 1 punktide 2, 5, 6 vigastused ehk raske kehaline haigus, nagu oluliselt moonutav ravimatu vigastus ja elundi kaotus või selle tegevuse lakkamine. Elundi kaotuse puhul¹⁰³ oli tegemist silma kaotamisega, kus mees tüli käigus viskas naist kohvitassiga näkku nii, et naine kaotas nägemise. Mees kordas tegu mõne aja möödudes ning naine ei näinud ka enam teisest silmast ehk ohver kaotas täielikult nägemisvõime.

Vaadates joonist 33, siis selle kohaselt on toime pandud rohkem KarS § 118 järgi kvalifitseeritavaid kuritegusid, kui oli analüüsitud toimikuid kokku. On võimalik, et üks koosseisutegu vastab mitmele raske tervisekahjustuse tekitamise tunnusele. Sel juhul võetakse isik vastutusele kõikide § 118 vastavate punktide alusel ilma kogumile viitamata (KarS § 63).¹⁰⁴ Sellele ajaolule on viidanud ka Riigikohus 27.10.2010. aasta lahendis 3-1-1-57-10 (punkt 7.3.). Ka käesoleval juhul on tegemist olukordadega, kus üks tegu on kvalifitseeritud mitme punkti alusel.

Nimelt karistati isikut KarS § 118 p-de 1 ja 4 järgi. P-d¹⁰⁵ süüdistati selles, et tema 09.02.2004. aastal – 10.02.2004. aastal kasutas füüsilist vägivalda oma vabaabielukaaslase suhtes alkoholi tarvitamise käigus. Vägivalla tulemusena tekkisid ohvrile erinevad verevalumid, kudede tursed, mis ekspertiisi tulemusena olid eluohtlikud. Samuti tekkis ohvril traumajärgne platsenta täielik irdumine emaka verejooksuga raseduse katkemine. Tegemist on õõvastava kuriteoga, kus kurjategija pani kuriteo toime teadvalt raseda suhtes ning erilise julmusega.

---

¹⁰³ TMKo 16.12.2011, 1-11-9236.

¹⁰⁴ J. Sootak (viide 1), III ptk, vnr 24.

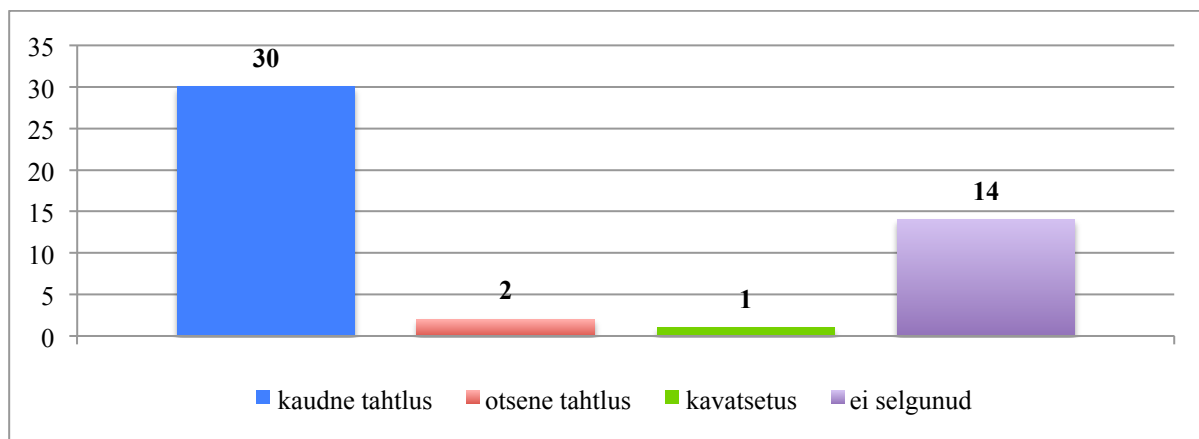
¹⁰⁵ TMKo 01.03.2005, 1-706/2004.

Teise kriminaalasja puhul,¹⁰⁶ kus isikuid karistati mitme KarS § 118 lõike 1 punkti järgi, löid süüdistatavad L. ja M. 28.09.04. aastal korduvalt ohvrit tahtlikult rusikate ja jalgadega pea ja kehatüve piirkonda, millega tekitasid ohvrile raske tervisekahjustuse – peaajupõrutus parempoolse kõvakelmealuse verevalumiga ning põrutushaav juustega kaetud peanahal, mille tüsistusena tekkis vasakpoolsete jäsemete spastiline ehk jääkhalvatus ning raske psüühikahäire – traumajärgse ajukahjustuse sündroom. Kurjategijate teod kvalifitseeriti KarS § 118 p 1 ja p 3 järgi.

KarS § 118 puhul peab tegemist olema tahtliku teoga. Raske tervisekahjustuse tekitamise koosseis eeldab tahtlust vähemalt kaudse tahtluse vormis ning seda nii teo, põhjusliku seose kui tagajärgede suhtes.¹⁰⁷ Tahtluse liikide analüüsimisel lähtuti eesmärgist, et kui tahtluse liik oli konkreetselt kohtus välja toodud, siis märgiti see vastava tahtluse alla. 47 kuriteo puhul ei selgunud tahtlust 14 juhul. Prokurör oma kõnes väitis sageli, et tahtlus on olemas vähemalt kaudse tahtluse tasemel konkreetselt märkimata, kas tegemist on kaudse, otsese tahtluse või kavatsusega. Seega, on tõendatud, et esineb koosseisuks vajalik tahtlus, kuid ei ole selge, millise tahtluse liigiga on tegemist. Kuna otsuseid ei kaevatud edasi, siis puudub ka kohtuotsuse terviktekst, kust võiks saada lisainformatsiooni. Siiski, 30 juhul tuli välja, et tegemist on kaudse tahtlusega ning see moodustab 64% juhtudest.

Joonis 34. Tahtluse liik KarS § 118 koosseisu täitmisel.

Ühe kaasuse puhul on võimalik rääkida kavatsusest. KarS § 16 lg 2 kohaselt on tegemist kavatsusega siis, kui isik seab eesmärgiks süüteokoosseisule vastava asjaolu teostamise ja teab, et see saabub, või vähemalt peab seda võimalikuks. Isik paneb teo toime kavatselt ka

¹⁰⁶ TMKo 03.05.2005, 1-225/2005.

¹⁰⁷ J. Sootak (viide 1), III ptk, vnr 26.

siis, kui ta kujutab endale ette, et süüteokoosseisule vastav asjaolu on eesmärgi saavutamise hädavajalik tingimus. Süüdistatav P-d¹⁰⁸ süüdistati KarS § 118 p 2 järgi selles, et K. poolt lubatud raha eest ja K. kaasaaitamisel, mis seisnes ohvri liikumisest teavitamises, 14.11.2004. aastal kella 03:30 paiku Tartu linnas Ujula 1 maja seksisoonis tungis kallale ohvrile, peksis teda kõva tõmbi piiratud pinnaga esemega korduvalt pähe, kehasse ja vastu jäsemeid, tekitades ohvrile parema kiiruloo siserõhutusmurru, alalõualuu murru vasakul, vasaku sääre keskse päksi murru, peaajupõrutuse, lõikehaavad juustega kaetud peanahal ning nahaalused verevalumid-nahamarrastused pea piirkonnas, rindkerel, mõlemal ala-ja vasakul ülajäsemel, s.o vigastused, mis tõid endaga kaasa raske kehalise haiguse, põhjustades ohvril töövõime kaotuse 60%. Kavatsetus leidis kohtus tõendamist läbi selle, et K. kihutas P-d raha eest ohvrit jälgima ja teda peksma. P. peksis ohvrit kavatselt, sest ohvri ründamine oli P-l ja K-l ette plaanitud. Seega, kui P. asus käsku täitma, siis tegemist on kavatsusega ning P. pidi soovima või pidama võimalikuks, et sellise intensiivsusega peksmine nii pea kui kogu keha erinevatesse piirkondadesse võib tekitada ohvril raske tervisekahjustuse. P. teadis, et K. eesmärgiks on jälgida ohvri liikumist ning teda peksta K. käsul. Seega, on P. täitnud kavatsusele esitatavad tingimused, sest nagu näeb ette KarS § 16 lg 2, P. seab eesmärgiks süüteokoosseisule vastava asjaolu teostamise ehk peksab valimatult ohvrit ja teab, et sellise intensiivsusega peksmisel tekivad eluohtlikud vigastused või vähemalt peab seda võimalikuks.

Töö keskse seisukoha, karistuse määramise käsitlemise seisukohast, on kõige olulisem KarS § 118 koosseisu konkureerimine teiste karistusseadustikus kriminaliseeritud tegudega. Nagu eelnevalt kirjanduses levinud seisukohtades välja sai toodud,¹⁰⁹ siis erialakirjanduses piiritleti rasket tervisekahjustuse tekitamist tapmiskatselt ja surma põhjustamisest ettevaatamatusest. Käesolevas alapeatükis tuuakse välja olukord praktikas Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja näitel.

Andmete kogumisel ei seatud ankeedis ette võimalikke paragrahve, millega piiritletakse, vaid statistika tehti peale kõigi toimikute läbitöötamist. 24 juhul 47-st ei kaalutud peale § 118 kohaldamise mitte ühtegi teist karistusseadustiku koosseisu. Oli selge, et esinevad § 118 koosseisu tunnused. Võrdlust ei toimunud 51% juhtudel, mis moodustab enamuse. Vastav tulemus lubab just kui eeldada, et raske tervisekahjustuse tekitamise koosseis on enamusel

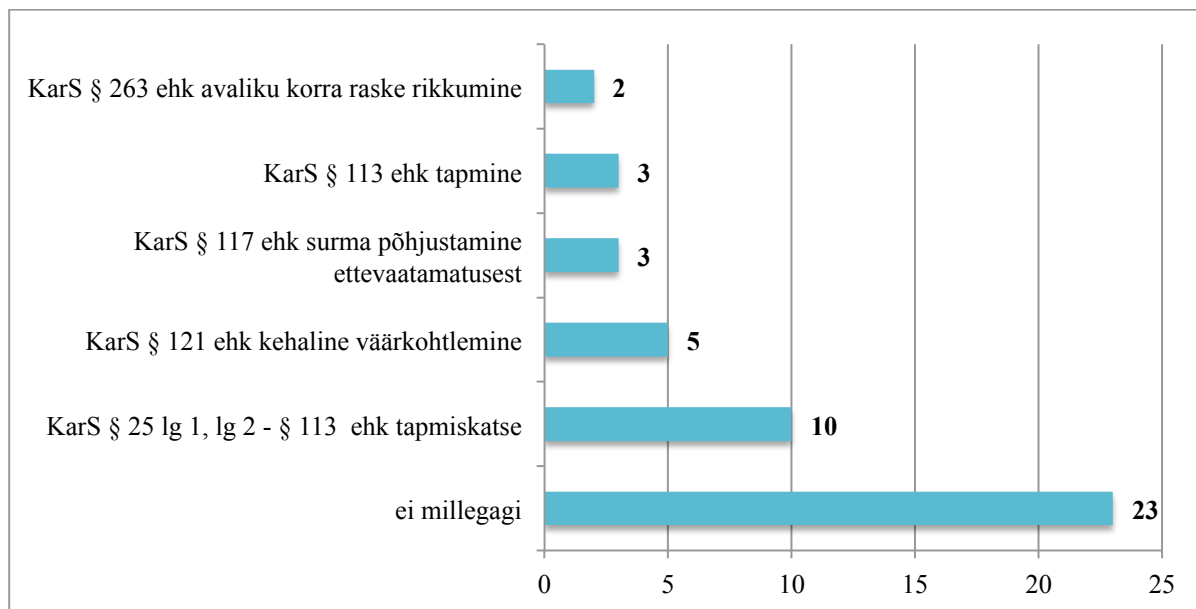
---

¹⁰⁸ TMKo 10.10.2005, 1-05-136.

¹⁰⁹ J. Sootak (viide 1).

juhtudel mõistetakse ning selle kohaldamisel ei esine kahtlusi. Pärast nii see siiski ei ole, sest 49% juhtudest on kaheldud, mis oleks võinud viia vale tulemuseni.

Joonis 35. Milliste teiste karistusseadustiku paragrahvidega raske tervisekahjustuse tekitamist võrreldi.

Kuna magistratöö eesmärgiks ei olnud üksnes välja selgitada, milliste sätetega võrdlus toimub, vaid ka miks otsustatakse raske tervisekahjustuse tekitamise kasuks, siis oli ankeeti lisatud ka punkt 7.9.2. (lisa 1), mis pidi välja selgitama ka KarS § 118 kohaldamise põhjuse. KarS § 263 ja § 117 arvati süüdistuse juurde ning need moodustasid KarS §-ga 118 kogumi. Toimikutes ja kohtuotsustes toodi KarS § 118 lg 1 p 1 ja § 121 eristamisel sagedaima põhjusena välja ekspertiisi tulemused. Isikule põhjustati ohtlik vigastus, mis fikseeriti arstide poolt ning isik saadeti täiendavalt kohtuarstlikku ekspertiisi. Ekspertiisis analüüsiti ohvri vigastusi ning saadud vigastuste pinnalt tuli välja, kas tegemist on eluohtlike vigastuste, nagu oluliselt moonutatav vigastuse või millegi muu tagajärjega, mis täidab KarS § 118 koosseisu. Raske tervisekahjustuse tekitamise eristamisel tapmisest ja tapmiskatsest mängis olulist rolli tahtlus. Ehk kohaldatav paragrahv sõltus sellest, milline oli isiku tahtlus saabuva tagajärje suhtes.

Näide. P-le¹¹⁰ esitati süüdistus KarS § 113 järgi, et tema ajavahemikul 01.01–02.01.2007. aastal Tartumaal XXX asuvas korteris peksis tahtlikult Z-i korduvalt rusikate ja jalgadega pea ning kehataive piirkonda, millega põhjustas ohvrile vasak- ja parempoolsete roiete murrud, nahaalused verevalumid rindkerel ja kõhul ning jäsemetel, mille tagajärjel tekkinud soole

¹¹⁰ TMKo 03.11.2008, 1-08-9111.

rebenemisest Z-l tekkis äge mädane kõhukelmepõletik ja ta suri saadud vigastustesse 02.01.2007. aasta õhtul. P. mõisteti õigeks KarS § 113 järgi ning tunnistati süüdi KarS § 118 p 1 järgi. Kohus leidis tõendamist, et P. oli peksnud Z-i pikema aja jooksul ühiste alkoholitarvitamiste käigus. Ei ole tõendatud, et P. kavatses Z-i tappa. P-l ei olnud otsest ega kaudset tahtlust ohvrit tappa. Süüdistatav P. ütlustest nähtub, et tema, olles aru saanud ohvri eluohtlikust seisundist, helistas 02.01.07. aastal ohvri elu päästmiseks kiirabisse ning püüdis ohvrit elustada, tehes Z-le kunstlikku hingamist.

3.3. Kohtu poolt mõistetud karistus

Kohtuotsuse kujunemisel hinnatakse tõendeid kogumis ning arvestatakse vajadusel karistust kergendavaid ja raskendavaid asjaolusid. Karistuse kohaldamine läbib kindlad etapid: a) karistusraamide kindlakstegemine; b) süü piiride määratlemine; c) preventsiioonide ehk karistuse eesmärkide püstitamine; d) põhi- ja lisakaristuste valik; e) liitkaristuse mõistmine, kui tegemist on mitme kuriteoga; f) karistuse asendamine; g) karistusest vabastamine.¹¹¹ Karistust kergendavate ja raskendavate asjaolude puhul on tegemist etapiga b) ehk süü suuruse määramisega.

Kergendavate ja raskendavate asjaoludena ei arvestata asjaolusid, mis on eriosa süüteokoosseisu tunnused.¹¹² Karistust kergendav või raskendav asjaolu ei muuda kuriteo raskusastet (KarS § 4 lg 4), küll aga võib suurendada või vähendada mõistetavat karistust. Karistuse mõistmisel kohtu poolt või määramisel kohtuvälise menetleja poolt arvestatakse kergendavaid ja raskendavaid asjaolusid, võimalust mõjutada süüdlast edaspidi hoiduma süütegude toimepanemisest ja õiguskorra kaitsmise huvisid (KarS § 56 lg 1).

Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja toimikute läbitöötamisel selgus, et raske tervisekahjustuse tekitamise järgi kvalifitseerimisel on rakendatud nii raskendavaid kui ka kergendavaid asjaolusid. 47-st juhust rakendati karistust kergendavaid asjaolusid 18 korral ja karistust raskendavaid asjaolusid 4 korral. Seega võib öelda, et enamus juhtudel ei tulnud süü suuruse määramisel arvesse võtta täiendavaid asjaolusid. Kui menetlusosalised leidsid, et on vaja kohaldada ühte või teist asjaolu, siis vajadusel kohaldati neid mitu tükki koos. Sellega on ka

---

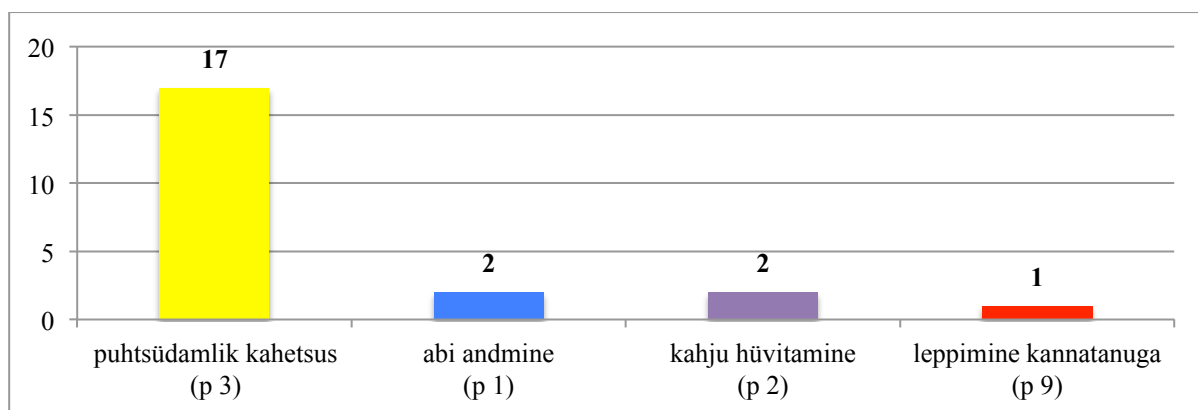
¹¹¹ J. Sootak (viide 4), § 56, p 5.

¹¹² J. Sootak (viide 4), § 56, p 12.1.

põhjendatud asjaolu, miks kergendavaid asjaolusid rakendati 18 korral, aga erinevaid esinevaid asjaolusid on rohkem.

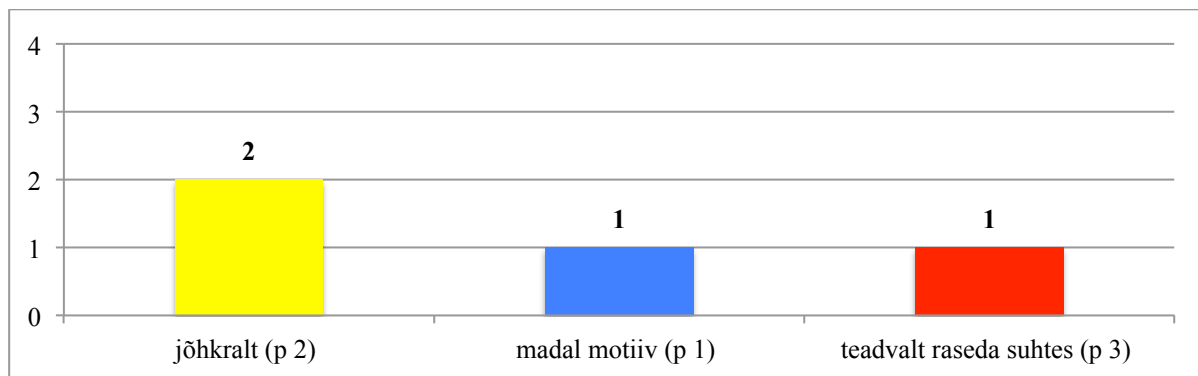
Karistust kergendavad asjaolud on antud loeteluna KarS § 57. Käesolevas analüüsis olid esindatud neist 4: KarS § 57 p 1, p 2, p 3, p 9.

Joonis 36. Karistust kergendavad asjaolud KarS § 118 kuriteo puhul.

Karistust raskendavad asjaolud on antud ka loeteluna KarS § 58. Käesolevas analüüsis olid esindatud neist 3: KarS § 58 p 1, p 2, p 3.

Joonis 37. Raskendav ajaolu KarS § 118 kuriteo puhul.

Algselt sisaldas raske tervisekahjustuse tekitamise statistika raskendavate asjaolude kohta ka KarS § 58 p 8 ehk raske tagajärje põhjustamist. See tekitas aga küsimusi, sest raske tagajärje põhjustamine on KarS § 118 koosseisuline tunnus. Kui vaadata, et tegemist on raske tagajärjega, siis võiksid kõik KarS § 118 kuriteod saada raskendava asjaolu § 58 p 8 järgi. Täiendavalt kriminaalasja 1-08-17205¹¹³ toimikuga tutvudes selgus, et tegemist on andmete kogumise veaga ning tegemist on kohtuasjaga, millel on olemas ainult kohtuotsuse

¹¹³ TMKo 02.06.2009, 1-08-17205.

resolutiivosa ning puudub kohtu lahtikirjutatud seisukoht. Siiski selgus, et prokurör oli raskendava asjaoluna esitanud KarS § 58 p 8. Ohvrile oli põhjustatud eluohtlik vigastus, mille tagajärjel tekkis isikule töövõime kaotus 80%. Prokurör leidis, et tekitatud on küll KarS § 118 p-le 1 vastav eluohtlik vigastus, kuid töövõimetust ja invaliidsust see koosseis ette ei näe, kuid selle arvel tuleks karistust suurendada. Kuna on ainult kohtuotsuse resolutiivosa, siis ei ole teada, kas kohus on käesolevat asjaolu arvesse võtnud. Prokurör nõudis karistuseks 5 aastat vangistust, mis pärast lühimenetluses ette nähtud vähendamist oleks olnud 3 aastat 4 kuud vangistust, kuid kohus mõistis karistuseks 4 aastat, mida lühimenetluse korras vähendati ja lõplikuks karistuseks jäi 2 aastat 8 kuud vangistust, mis mõisteti osaliselt täitmisele. Lõplikust karistusest võib kaudselt välja lugeda, et kohus ei ole siiski raskendavat asjaolu arvestanud.

Mõistetud karistus KarS § 118 p 1 alusel tekitab aga omakorda küsimusi, miks on tegu kvalifitseeritud punkt 1 alusel, mitte aga punkt 2 alusel ehk raske kehalise haigusena, mis oleks võimaldanud ka töövõimekaotust arvestada. Leian, et süüdistatavat oleks pidanud karistama nii punkt 1 kui ka punkt 2 alusel. § 118 p 2 näeb ette olukorras, kus raske tervisekahjustuse tekitamisega on põhjustatud raske kehaline haigus. Kehalise haigusena tervisekahjustuse kohtuarstliku tuvastamise korra järgi käsitletakse kehalise haigusena organismi elutegevuse häire, millega kaasneb elundite ja kudede morfoloogiline või funktsionaalne kahjustus väliskeskkonnast või organismist tuleneva teguri toimetel (§ 8 lg 1) ning tegemist on raske kehalise haigusega, kui tervisekahjustus kestab vähemalt 4 kuud või tervisekahjustusega kaasneb töövõime kaotus vähemalt 40% (§ 8 lg 3). Käesoleval juhul, kui ohver ei saa kasutada oma igapäevases elutegevuses paremat kätt, siis on tegemist elutegevuse häirega. Küll tekitab probleeme, kas käte kasutamisega seotud takistusi saab nimetada organismi elutegevuse häireks. Kaudselt võib tervisekahjustuse kohtuarstliku tuvastamise korra § 16 eeldada, et käe näol on siiski tegemist liikumisorganiga, mistõttu võiks olla käe mittekasutamine kvalifitseeritav kehalise haigusena. Täidetud on ka kriteerium, et tegemist peaks olema raske kehalise haigusega – ohver on kaotanud töövõime 80% ulatuses.

Pidevalt käib meediast läbi ja on võimalik kuulda kõikjal inimeste seas nõrdimust teemal, et Eesti karistussüsteemis on karistused liiga leebed ning jaotuvad kuritegude vahel ebaproportsionaalselt. Tegemist on ilmselt inimeste väidetega, kellel puudub kokkupuude karistuse mõistmise ja selle taga peituva süsteemiga. Karistuse mõistmisest arusaamisel on oluline tähele panna, et karistus sõltub suuresti sellest, millise menetlusliigiga on kriminaalasja puhul tegemist. Eelnevalt leiti, et raske tervisekahjustuse tekitamise puhul on

võimalikeks menetlusliikideks lühimenetlus ja üldmenetlus, mille esinemissagedus oli vastavalt 66% ja 34%. Menetlusliik mõjutab otseselt ka lõpliku karistuse raskust. Lühimenetluse puhul KrMS § 238 lg 3 alusel süüdimõistvat kohtuotsust tehes vähendab kohus pärast kõigi kuriteo asjaolude kaalumist süüdistatavale mõistetavat põhikaristust ühe kolmandiku võrra. Ehk tekib olukord, kus isik just kui saab teenimatult kergema karistuse, kuid nii see ei ole. Lühimenetluse puhul on tegu sisuliselt süüdistatavale motiivi tekitamisega, et ta ei põhjustaks ühiskonnale täiendavaid kulutusi tunnistajate kohtusse kutsumisega. Kui isikule mõistetakse raske tervisekahjustuste tekitamise eest karistuseks näiteks 4 aastat vangistust, siis lühimenetluse korral on võimalik, et isikut karistatakse sanktsiooni alammäärast kergema karistusega, arvates maha 1/3 väljamõistetust ehk käesoleva näite puhul kujuneb karistuseks 2 aasta 8 kuu pikkune vangistus, sest menetlus viiakse läbi täiendavaid isikuid kohtusse kutsumata kriminaaltoimiku materjalide pinnalt.

Jooniselt 38 on selgelt näha, et populaarseimaks karistuseks on 2 aastat 8 kuud vangistust. 18 korral oli tegemist lühimenetlusega, kus isikule mõisteti karistuseks 4 aastat vangistust, mida vähendati tulenevalt KrMS § 238 lg 2 1/3 võrra ning lõplikuks karistuseks maakohtus jäi 2 aastat 8 kuud vangistust. Teine lühimenetluses silma paistev karistus on 3 aastat 4 kuud vangistust, mille puhul on algselt mõistetud karistuseks 5 aastat vangistust, millest on maha arvatud lühimenetlusega kohustuslikult ettenähtud vähendamine. Üldmenetluses oli populaarseimaks karistuseks 4 aastat vangistust. Karistused katavad küllalt laia spektri KarS-is ette nähtud võimalikest karistustest, kuna erinevate kuritegude sisu, olustik ning toimepanijad on äärmiselt erinevad. Kuid tegelikult on karistuste spektri kõige karmim osa täiesti kasutamata.

Jooniselt 38 on näha, et ühel juhul on isikule mõistetud karistus olnud 3 aastat, mida lühimenetluse korras on vähendatud 1/3 võrra ning lõplikuks karistuseks kujunes 2 aastat vangistust tingimisi. Tegemist on sanktsiooniga alla alammäära ehk 4 aastast vangistusest madalama karistusega. Tegemist on kriminaalasjaga, kus rehavarre teravama otsaga torgati inimesel silm peast.¹¹⁴ Selle kriminaalasja puhul oli tegemist väga pika menetlemisperioodiga: tegu oli toime pandud 2007. aastal ning kohtusse jõudis alles 2011. aastal. Võttes arvesse seda ning et süüdistatav oli varem 6 korda kriminaalkorras karistatud, kuid tunnistas puhtsüdamlikku kahetsust ning oli valmis hüvitama tekitatud kahju, siis ei pidanud prokurör vajalikuks sanktsiooni alammäärast kõrgemat karistust. Kohus oma lahendis leidis, et antud kriminaalasja puhul tuleb kohaldada ka KarS § 61 lg 1, kuna esineb erandlik

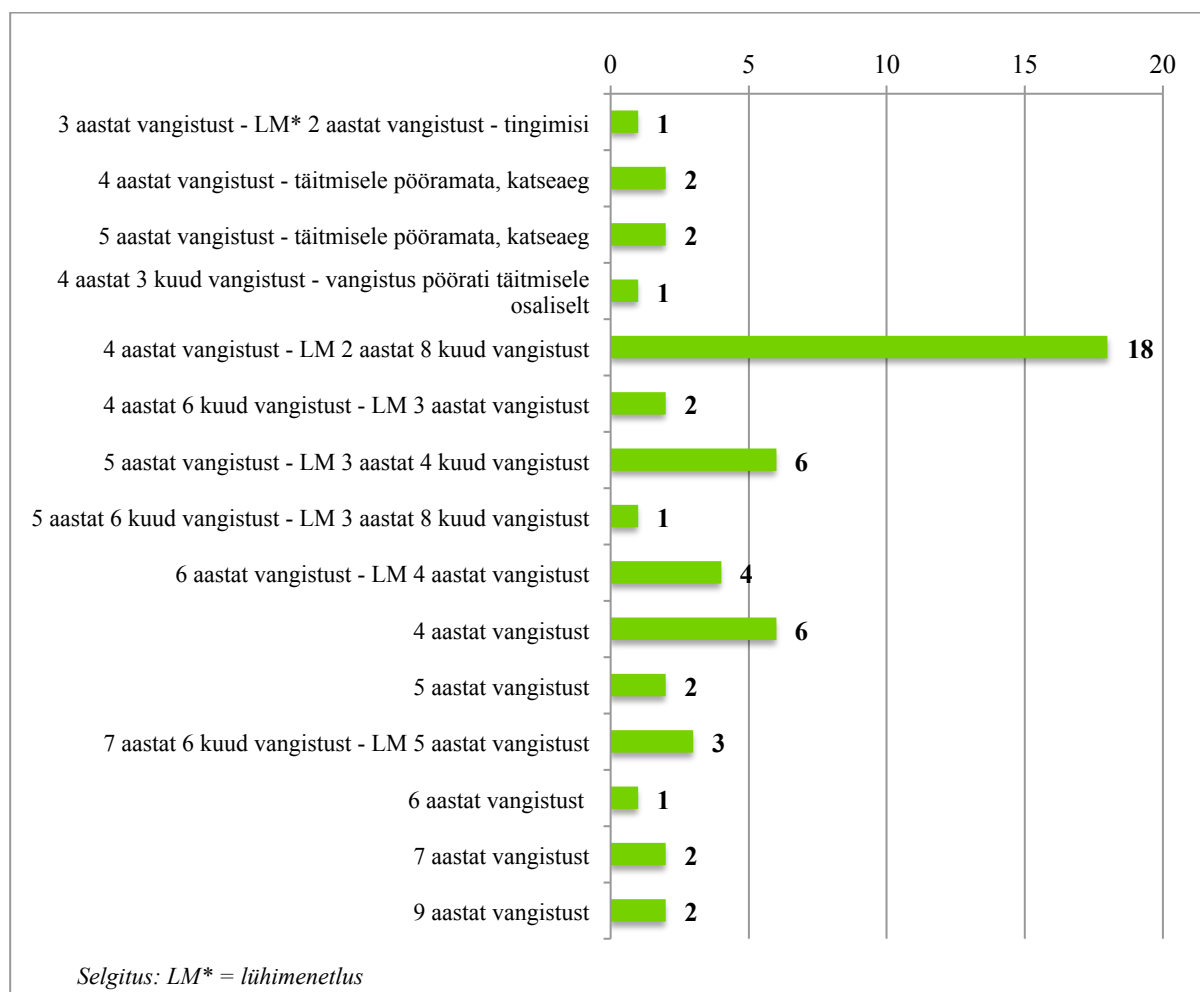
---

¹¹⁴ TMKo 16.12.2011 (viide 103).

asjaolu, mille tulemusena võib kohaldada karistust alla seaduses sätestatud alammäära. Kahjuks ei ole kohtuotsuse tervikteksti ning ei ole teada, millistele asjaoludele tuginedes kohus sellise otsuse tegi. Isik mõisteti süüdi KarS § 118 p 6 järgi, mõisteti KarS § 61 lg 1 alusel karistuseks 3 aastat vangistust, mida lühimenetluse korras vähendati ning lõplikult karistuseks kujunes 2 aastat tingimisi.

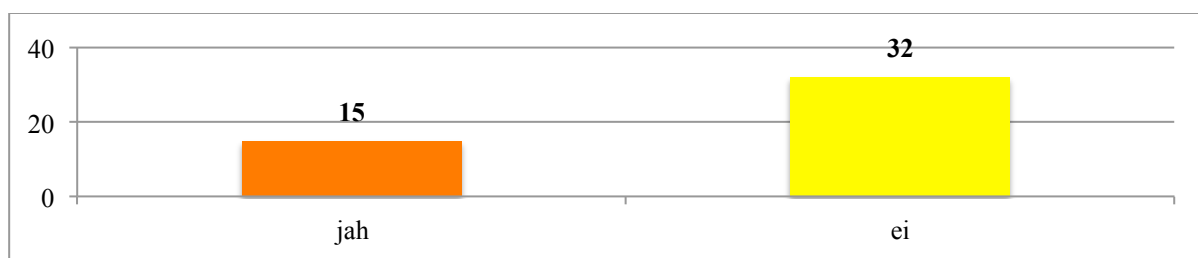
On tavaline, et isik vahistatakse uurimise käigus, mistõttu ta asub eelnevalt vangistust kandma. Ka KarS § 118 järgi süüdimõistetu puhul oli see tavaline. Sellistel juhtudel arvati karistusest maha eelvangistuses viibitud aeg. Statistika tegemisel ei ole lõplikult välja arvestatud karistust, ehk eelvangistuses viibitud päevi ei ole maha arvestatud. Ka ei ole arvestatud lõplike karistuste hulka tekkinud liitkaristuste ärakandmata osi.

Joonis 38. Tartu Maakohtu Tartu kohtumajas KarS § 118 toimepanemise eest mõistetud karistused.

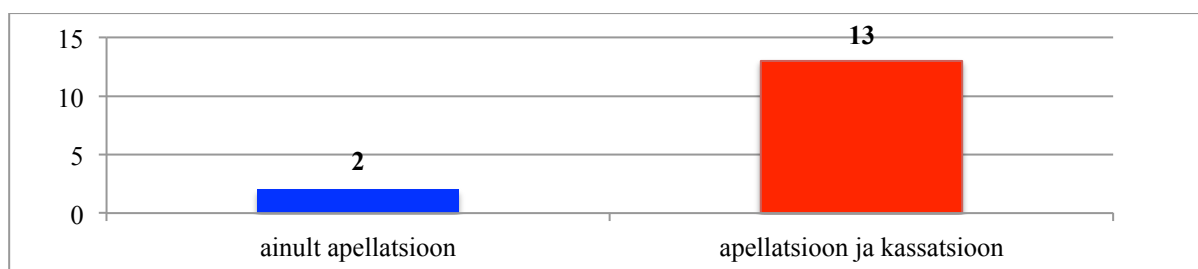

Joonis 39. Tartu Maakohtu Tartu kohtumajas tehtud KarS § 118 kohtuotsuste edasikaebamine.

Maakohtu otsuse peale on võimalik esitada apellatsioon ringkonnakohtusse ja vajadusel pöörduda seejärel kassatsiooni korras Riigikohtusse. Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja raske tervisekahjustuse tekitamise otsused kaevati edasi 32% juhtudest. Kuigi lühimenetluses tehtud otsuse edasikaebamine on raskendatud (KrMS § 318 lg 3), siis edasikaevatud 15-st otsusest moodustasid lühimenetluse otsused 40%. Kui vaadata aga üleriigilist 2011. aasta statistikat,¹¹⁵ siis 2011. aastal saabus maakohtutesse 821 kriminaalasja üldmenetluses ja 2381 asja lühimenetluses. Tegemist on menetlustega, milles menetletakse ka käesoleva töös uuritud kriminaalasju. Ringkonnakohtutes lahendati 784 apellatsiooni. Seega, kaevatakse edasi keskmiselt 24,4% maakohtu asjadest. Selline protsent on tõenäoliselt ülehinnatud, sest tuleb arvestada, et osa 2011. apellatsioone on esitatud 2010. aasta lahendite peale ja osa 2011. aasta maakohtute lahendeid apelleeritakse 2012. aastal. Siiski, kui võrrelda raske tervisekahjustuse tekitamise otsuste edasikaebamist üldise riikliku edasikaebamise protsendiga, siis võib öelda, et käesoleva kuriteo lõikes ei ole edasikaebamine väiksem kui keskmiselt.

Joonis 40. Tartu Maakohtu Tartu kohtumajas tehtud KarS § 118 kohtuotsuste edasikaebamine lähtudes kohtuastmetest.

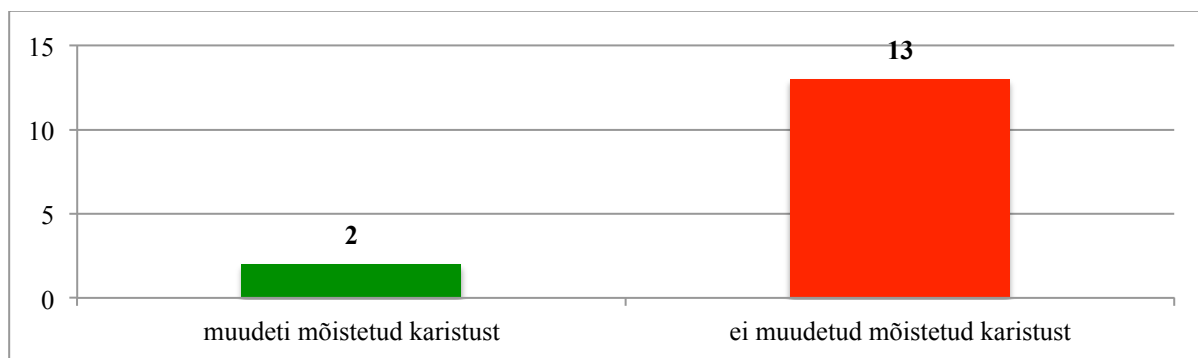

Kuigi apellatsioon esitatakse 47-st kohtulahendist 15 peale, siis ainult 2 korral esitatakse ainult apellatsioon, mida ei rahuldatud ning millele ei järgnenud kassatsiooni. 13 korral on isikud kasutanud neile seadusega tagatud kaebeõigust kuni kõrgeima kohtuni välja. Siiski on

¹¹⁵ K. Luha (viide 52).

oluline märkida, et kuigi kassatsioon esitati 13 korral, siis ühtegi kassatsioonkaebust menetlusse ei võetud. Ühel juhul taotleti ka kassatsioonitähtaja ennistamist,¹¹⁶ mis rahuldati, kuid kaebust menetlusse ei võetud, kuna puudus KrMS § 349 lg 3 tulenev alus.

Joonis 41. Lõplik karistus Tartu Maakohtu Tartu kohtumajas tehtud KarS § 118 kohtuotsuste edasikaebamisel.

Maakohtu poolt tehtud lahendeid võib pidada arusaadavateks ja põhjendatuteks, sest ainult 2 korral esitatud apellatsioon rahuldati. Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja 03.11.2008. aasta otsuse 1-08-9111 peale esitas prokurör apellatsiooni maakohtu otsuse tühistamiseks ning süüdistatava süüdimõistmiseks KarS § 113 järgi. Kohus ei muutnud maakohtu mõistetud süüdistuse kvalifikatsiooni täielikult, vaid lisas juurde KarS § 117. Isikut karistati Tartu Maakohtus KarS § 118 p 1 ja § 117 lg 1 järgi. Karistuse suurus jäi muutmata.

Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja 28.02.2007. aasta otsuse 1-05-1202 apellatsiooni järel mõisteti isik KarS § 118 p 5 järgi õigeks ning tunnistati apellatsiooniastmes süüdi § 121 järgi ning asendati 4 aastane vangistus 2 aastase vangistusega. Nimelt oli kahtlustatav lõõnud ohvrit nii, et viimane kukkus, mille tulemusena tekkisid haavad üla- ja alahuulele, hammaste nihestus ja peapõrutus. Ohvril tekkis armkude, mille likvideerimiseks oli vaja operatsiooni. Maakohus leidis, et tegu on kvalifitseeritav KarS § 118 p 5 järgi ja mõistis karistuseks 4 aastat vangistust. Süüdistatava kaitsja esitas seejärel apellatsiooni, milles soovis süüdistuse ümberkvalifitseerimist ja vangistuse asemel rahalist karistust. Ringkonnakohus rahuldas kaitsja apellatsiooni ning kvalifitseeris kuriteo ümber KarS § 121 järgi. Kohus leidis, et see arm ei ole nägu oluliselt moonutav. Leiti, et kui huule paksend oleks oluliselt moonutav, siis oleks see liiga avar tõlgendus.

¹¹⁶ TMKo 11.04.2011, 1-11-2370.

Kokkuvõtvalt, kohus muutis apellatsiooni järel kvalifikatsiooni kahel juhul ning kergendas mõistetud karistust nendest ühel juhul. Mõlemad süüdistavad esitasid ka kassatsiooni, mida ei võetud menetlusse. Ka asjaolu, et Riigikohus ei ole ühtegi esitatud kassatsiooni menetlusse võtnud, näitab, et maa- ja ringkonnakohus on teinud oma tööd hästi. Üldse on Riigikohus lahendanud perioodil 2002. aasta kuni 2012. aasta kokku 30 KarS §-ga 118 seotud kassatsiooni.

3.4. Järeldused tüüpilise kuriteo kohta

Järeldused raske tervisekahjustuse tekitamise kohta vaadetakse läbi kolme aspekti: kuriteo toimepanemine, kuriteo uurimine, karistamine. Käesolev analüüs annab ülevaate raske tervisekahjustuse tekitamise tüüpsituatsioonist Tartu kohtumaja näitel.

Kuriteo ajalist statistikat on käsitletud täpsemalt punktis 1.4. ning toimepanemise seoseid elukohaga punktis 2.1., seega pööratakse rohkem tähelepanu kasutatud vahendile ja toimepanemise ajendile. Kuriteo toimumise aja statistikas on välja toodud nii kohtuotsuse tegemise aeg kui ka kuriteo toimepanemise aeg. Toimepanemise aeg on olulisem tüüpilise KarS § 118 kuriteo selgitamiseks Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja statistikas. Kuriteo toimepanemise aja statistikas tõusevad esile aastad 2004 ja 2008.

Raske tervisekahjustuse tekitamisel kasutati 8 erinevat vahendit, mida kasutati kas löömiseks või pussitamiseks. Tavaline oli olukord, et vigastuste tekitamiseks vajalik vahend saadi oma valdusesse juhuslikult. Nimelt N-i¹¹⁷ süüdistati selles, et tema rüseluse käigus pussitas ohver K-d lauanoaga. Tegemist oli ühise joominguga, kus mingil põhjusel toimus sõnelus, sest süüdistatav ei tahtnud, et ohver tema juurde magama jääks. N. ajas ohvrit minema, kuid viimane ei läinud, tekkis rüselus ning süüdistatav haaras enda kehtestamiseks läheduses oleva noa ja pussitas K-d. Sama olukord leidis aset ka paljude teise kaasuste puhul, kus sageli väitsid inimesed, et silme eest läks mustaks ning haarati nuga ja pussitati. Inimene sai seejärel koheselt ka aru, mida oli valesti teinud ja kutsus ohvrile kiirabi.

Vigastuste tekitamisel kasutati ka tavapärasest kummalisemaid vahendeid. Näiteks O.¹¹⁸ torkas ohver B-d reha käetoetavara otsaga (reha sabaga). Toimus ohvri väimehe maja

---

¹¹⁷ TMKo 07.11.2011, 1-11-11289.

¹¹⁸ TMKo 16.12.2011 (viide 103).

ehitus. Selle käigus joodi ka alkoholi. Toimus konflikt ohvri ja süüdistatava vahel, kuna ohver väitis, et süüdistatav teeb maja ehitades haltuurat. Alkoholi väidetavalt võimendas sündmusi ning toimus tõuklemine ja ähvardamine. Süüdistatav kaitses end väidetavalt rehaga, võttes reha varre otsast ära ning torgates teravama otsaga. Torge tabas täpselt ohvri vasakut silma, tegemist oli vasaku silmamuna läbistava haavaga. O-d karistati KarS § 118 p 6 järgi. Võib tekkida küsimus, et O. eesmärk ei olnud tabada B-d silma ning kaitsja toob ka välja, et O. ei tekitanud vigastusi tahtlikult. Prokurör oma kõnes on aga öelnud, et inimene, kes on koolis käinud ja bioloogiat õppinud teab suurepäraselt, et kui vehkida terava varrega pea piirkonnas ja kui süüdistatav püüab pea piirkonda tabada, siis ta peab valmis olema igasugusteks tagajärgedeks, mis selline tegevus kaasa toob. Tegemist on kaudse tahtlusega. Ilmselt on kohus jõudnud ka samale seisukohale, sest O. mõisteti süüdi KarS § 118 p 6 järgi.

Käitumise puhul mängis suurt rolli tarbitud alkohol. Teadaolevalt oli joobes 45 kurjategijat ja 44 ohvrit. Seega, vähemalt üks isik oli kõigi 47 analüüsitud kuriteo puhul joobes. Kuna alkoholi oli tarvitanud 45 kurjategijat, siis ei saa öelda, millisel juhul oli üksnes alkohol kuriteo toimepanemise ajendiks, aga paljudel juhtudel võimendas see eelnevate konfliktide üleskerkimist, norimist/solvamist ja ebasünda käitumist. Samuti ei ole teada, kui suur oli isikute joove ning kui palju joove mõjutas konkreetse isiku käitumist. Küll leiab taas kinnitust asjaolu, et Eesti vajab tõhusamat alkoholipoliitikat.

Kui vaadelda kriminaalasjade uurimist, siis enamus raske tervisekahjustuse tekitamise toimikud koosnesid ühest köitest, kuid tuli ette ka keerukamaid juhtumeid, kus kriminaalasi koosnes rohkematest köidetest. 2–3 köitega asju oli vähem kui 4 köitega kriminaalasju. Toimikud sisaldasid ülekuulamise protokolle, sündmuskoha vaatlusi, kohtuarstlikku ekspertiisi, tõkendi kohaldamise määrust, riigi õigusabi taotlust ja selle rahuldamist, süüdistusakti, istungi protokollid ja otsust. Üldiselt oli koostatud vaid otsuse resolütiivosa, vaid 16 juhul oli lisatud terviktekst, sest oli teatatud soovist apelleerida. Nendest 1 juhul teatati, et soovitakse esitada apellatsioon, mille peale koostati kohtuotsuse terviktekst, kuid apellatsioon jäi esitamata. Lisaks sisaldasid toimikud veel fototabeleid, läbiotsimisprotokolle, asitõendi vaatlusprotokolle, läbiotsimismääruseid, võrdlusmaterjali võtmise määrust, tehnilise uuringu protokollid (videokaamera), tagaotsitavaks kuulutamise määrust, ütluste olustikuga seostamist.

50% juhtudest ei olnud probleemi raske tervisekahjustuste tekitamise piiritlemisega. Küll peab paika teoreetilises kirjanduses välja toodud asjaolu, et § 118 rakendamine konkureerib § 25 lg 1, lg 2 - § 113. Tapmiskatse oli kõige sagedasem kriminaliseeritud tegu, mida toodi

välja võimaliku karistatava teona toimikutes. Asjaolud, miks esialgne tapmiskatse süüdistus asendatakse raske tervisekahjustuse tekitamisega ongi uurimise käigus selgunu, et isikul puudub vähemalt kaudne tahtlus tapmise osas.

Teiseks kirjanduses välja toodud probleemiks oli raske tervisekahjustuse tekitamise piiritlemine surma ettevaatamatust põhjustamisest (§ 117). Nagu näha jooniselt 35, siis ka Tartu Maakohtu Tartu kohtumajas läbiviidud statistika kohaselt on olnud see oluline osa kohtuotsuste kujundamisel. § 117 kohaldamist kaaluti 3-l juhul. Kõigil kolmel juhul karistati kurjategijat mõlema sätte järgi. Sätted moodustasid kogumi nagu ka erialakirjanduses viidatud on. Süüdistatavat H-i¹¹⁹ karistati § 117 lg 1 järgi 2 aastase vangistusega ja § 118 p 1 järgi 6 aastase vanglakaristusega. Ohver solvas süüdimõistetut ja ropendas, mille järel H. lõi ühe korra rusikaga ohvrile vastu rindu, mulle tulemusena ohver kukkus põrandale selili peaga vastu põrandat. Selle tulemusena tekkis ohvrile elukohtlik tervisekahjustus ja ta suri. Kohtus leiti, et tegemist on ebatavalise olukorraga, kus ühest löögist rindu, mis ei ole tugev, saabub surm. Leiti, et H-l puudus tahtlus tapmise osas ning karistati surma põhjustamise eest ettevaatamatusest § 117 lg 1 järgi lisaks §-le 118.

Lisaks tapmiskatsega konkureerimisele võrreldi § 118 ka tapmisega (§ 113), kehalise väärkohtlemise (§ 121) ja avaliku korra raske rikkumisega (§ 263). Avaliku korra raske rikkumine arvati samuti §-le 118 lisaks. § 121 puhul lahendas küsimuse, kas peaks rakendama kehalise väärkohtlemise või raske tervisekahjustuse tekitamist, ekspertiis, mis lähtub tervisekahjustuse kohtuarstliku tuvastamise korra määrusest. Ühel juhul siiski muudeti süüdistust kohtumenetluse käigus seoses eelnevate paragrahvidega.¹²⁰ Toimus autoavarii ja kaklus üsna lähestikustel aegadel. Ei olnud selge, mis võis täpselt põhjustada tekkinud vigastused. Oli variant, et ohver oli avarii käigus peaga vastu armatuuri kukkunud ning see võis anda sama tulemuse, kui rusikaga korduv löömine. Alguses esitati süüdistus KarS § 118 p 1 järgi, kuid kohtumenetluse käigus ekspertiisis esitatud andmete alusel ja ohvri antud vastuoluliste ühtluste pinnalt kvalifitseeriti tegu ümber. Korraldati täiendav ekspertiis ning süüdistatav mõisteti õigeaks.

6 kaasuse puhul ohver suri ning surmade puhul erines tegude kvalifitseerimine võrreldes teiste vigastustega. Kuna § 113 ehk tapmise rakendamist saab kaaluda üksnes juhul, kui tegemist on ohvri surmaga, siis 3 juhul 6-st kaaluti kohaldada tapmist. Lisaks on isiku surma puhul

---

¹¹⁹ TMKo 01.10.2012, 1-11-14205.

¹²⁰ TMKo 29.02.2008, (viide 34).

võimalik veel muud sätted: 2 juhul kaaluti § 117 rakendamist ja ühel juhul § 25 lg 1, lg 2 - § 113. P.¹²¹ kasutas 02.01.2007. aastal oma vabaabielukaasa suhtes füüsilist vägivalda, pekstes korduvalt ohvrit. P. oli ohvrit ka varasemalt pidevalt peksnud, seega ei olnud teada, millise peksmise tulemusena ohver suri. Kohus leidis, et ei ole tõendatud P. kavatsus ohver tappa, puudus otsene ja kaudne tahtlus tappa. Kurjategija helistas kiirabisse ja püüdis ohvrile kunstlikku hingamist teha. Maakohtus mõistis P. § 118 p 1 järgi süüdi ja mõistis 7 aastat vangistust. Hiljem ringkonnakohtus kvalifitseeriti tegu ümber ja karistati P-d lisaks § 118 p 1 ka § 117 lg 1 järgi.

Kui lõpuks leiti, et kohaldamisele kuulub KarS § 118, siis oli oluline valida, millise punkti (uue redaktsiooni järgi millise lg 1 punkti) järgi süüdistus kvalifitseeritakse. Kõige sagedasemaks osutus punkt 1. Punkti esinemise sagedust võib põhjendada asjaoluga, et selle võimalik kohaldamisala on kõige laiem. Ka tervisekahjustuse kohtuarstliku tuvastamise kord annab kõige laiemal võimaliku tõlgenduse tervisekahjustusele, millega põhjustatakse oht elule. Samuti leidis töö autor, et see punkt võiks kõige rohkem konkureerida KarS §-ga 121. Kuna peamiselt on kasutatud vahendina kas nuga või füüsilist vägivalda ilma abivahendita, siis kõige tõenäolisemalt on võimalik nende vahenditega tekitada oht elule. Küll oli võimalik täita füüsilise vägivallaga ilma abivahendita ka muu KarS § 118 punkt. Näiteks löödi isikut rusikaga näkku ning põhjustati nägu oluliselt moonutav vigastus (maakohtu seisukohast).¹²²

Tahtluse küsimust on laiemalt käsitletud punktis 3.2. Kuna kõige olulisem on, et raske tervisekahjustuse tekitamise puhul oleks tegemist vähemalt kaudse tahtlusega, siis käesoleva sätte kohaldamiseks ei ole oluline, kas tegemist on kaudse tahtluse, otsese tahtluse või kavatsusega, vaid oluline on, et oleks olemas vähemalt kaudne tahtlus. Peaaegu kõigi kaasuste puhul seda ka jaatati ning vaid üksikutel juhtudel toodi välja muu tahtluse liik kui kaudne tahtlus. Tahtluse liik mängib rohkem rolli ilmselt karistuse määramise puhul.

Kui teo toimepanemise aeg, koht, vahend, motiiv on uurimise jaoks tuvastatud, kuriteo kvalifikatsioon selge, siis liigub asi kohtusse. Kohtu reaktsioonist on analüüsitud eelkõige karistus ja selle mõistmise põhjendusi. Raske tervisekahjustuse tekitamisel on karistuse mõistmisel arvestatud nii kergendavaid kui ka raskendavaid asjaolusid. Seetõttu leiab töö autor, et just sellel põhjusel on inimesele, kes ei ole õigussüsteemi ja selle nüanssidega kursis, raske aru saada mõistetud karistuste suurustest. Karistamise ja vangistusse mõistmise eesmärk

---

¹²¹ TMKo 03.11.2008 (viide 110).

¹²² TMKo 28.02.2007, 1-05-1202.

ei ole üksnes eraldada isikuid ühiskonnast, et nad ei saaks toime panna uusi kuritegusid, vaid vangistust kasutatakse viimase karistusvahendina, kui eelnevad leebemad vahendid ei ole töötanud või ilmselt ei vii soovitava resultaadini (KarS § 56 lg 2 ls 1). Vangistuse eesmärk peaks olema näidata isikule, mida ta on valesti teinud ning selle läbi suunata teda taas seadusekuulekalt käituma. Seetõttu pakutakse süüdimõistetule võimalust läbida vangistuse jooksul erinevaid sotsiaalprogramme,¹²³ et taasühiskonnastumine oleks lihtne ning inimene saaks tegeleda tema jaoks probleemiga. Näiteks on olemas erinevaid programme alkoholismi leevendamiseks ja 12 sammu programm taasühiskonnastumiseks.

Karistusseadustik näeb § 118 järgi kvalifitseeritava kuriteo toimepanemise eest ette karistusena 4- kuni 12-aastase vangistuse. Rahalise karistuse võimalus on välistatud. Lisaks näeb § 118 lg 2 alates 14.04.2012. aastal jõustunud muudatusega ette karistuse ka juriidilise isikule – rahaline karistus või sundlõpetamine. Käesolevas töös ei ole arutuse all juriidilise isiku tekitatud raske tervisekahjustuse tekitamine. Toimikute pinnalt tehtud statistika tulemusena on võimalik näha, et rangeim karistus, mis on määratud, on 9 aastat vangistust kahel korral. H-i¹²⁴ süüdistati selles, et tema ööl vastu 31.12.2008. aastal kella 00:00–02:50 paiku lõi tahtlikult J-le noaga selja piirkonda, tekitades kannatanule eluohtliku tervisekahjustuse: lülisambakanalisse ulatuva lõikehaava selja paremal poolel koos seljaaju osalise läbilõikega ja XII rinnaüli murruga, mille tagajärjel kujunes välja vasaku alajäseme halvatus. Kuna H. osales ise aktiivselt kannatanule kiirabi kutsumisel, siis on H. kuritegelik käitumine põhjendatult kvalifitseeritud n.ö tagajärje järgi – KarS § 118 p 1 järgi, s.o tervisekahjustuse tekitamisena, millega põhjustati oht elule ning H. käitumisest ei nähtu kannatanu J. tapmise soovi. Sellest tulenevalt peab kohus H-i kui endaga peaaegu alati nuga kaasas kandvat isikut ja nuga teiste inimeste suhtes valimatult ja põhjendamatult kasutatavat isikut, põhjendatuks õiguskorra kaitsmise huvides, sealhulgas teiste inimeste tervise ja elude kaitseks ja selleks, et välistada H-st lähtuvat reaalselt uute kuritegude toimepanemise ohtu, ja selleks, et mõjutada H-d edasiselt hoiduma kuritegude toimepanemisest, karistada J-le raske tervisekahjustuse tekitamise eest, millega põhjustati oht J. elule – vangistusega sanktsiooni keskmise määra lähedal, s.o 9 aasta vangistusega. Kui võrrelda seda 9 aastast vangistust tüüpilise karistuse 2 aasta 8 kuu pikkuse vangistusega, siis siin kerkib esile see, et süüdistatav on püüdnud vältida, et ohver pöörduks politseisse, käies haiglas vabandamas ja kokku

---

¹²³ Eesti Vabariigi Justiitsministeerium. Sotsiaalse rehabilitatsiooni programmid õigusrikkujatele. Arvutivõrgus: <http://www.vangla.ee/51223> (27.04.2013).

¹²⁴ TMKo 10.12.2009, 1-09-12874.

leppimas. Samuti oli H-d varem kriminaalkorras karistatud ning ta oli hiljuti vanglast vabanenud.

Üldmenetluse tulemusena karistati isikut peamiselt 4-aastase vangistusega. Prokurörid leidsid sageli, et süüalune tunnistas oma süüd, tundis kahetsust ning soovis hüvitada tekitatud kahju. Seega ei olnud põhjust süüdistatavat karistada suurema kui sanktsiooni alammäära lähedase karistusega.

Vaatamata sellele, et mõistetud karistused ei olnud sanktsiooni ülemmäärale lähedased ning pigem kurjategija-„sõbralikud”, siis siiski kaevati 15 juhul maakohtu otsus edasi. Kõik apellatsioonid võeti küll menetlusse, kuid positiivne otsus saabus vaid ühele. Nimelt muudeti süüdistuse kvalifikatsiooni, isikut karistati KarS § 118 asemel KarS § 121 järgi ning karistuseks mõisteti 4 aasta vangistuse asemel 2 aastat vangistust.¹²⁵ Teise apellatsiooni puhul muudeti maakohtu otsust osaliselt ning lisati kuriteo kvalifikatsioonile ka KarS § 117 lg 1, mille tulemusena karistuse suurus ei muutunud.¹²⁶ Samuti kaevati 13 korral ringkonnakohtu otsus edasi Riigikohtusse, kuid Riigikohus ei võtnud ühtegi kaebust menetlusse. See näitab tõsiasi, et maa- ja ringkonnakohtul on kujunenud välja praktika raske tervisekahjustuse tekitamise menetlemisel, millega nõustub ka Riigikohus ning maakohtu (käesolevas töös käsitletud) otsused on üldreeglina õiged ning põhistatud. Siiski ei ole kõik otsused lihtsalt väljakujunenud praktika pinnalt lahendatavad, vaid nõuavad pikka kaalutlemist.

Kui võrrelda raske tervisekahjustamise tekitamise kuritegusid aastatel 2002–2012 Tartu kohtumaja statistikas, siis raske tervisekahjustuse tekitamised on võrreldavate aastate lõikes sarnased. Võrdlemisel on vaadatud tegusid läbi järgnevate aspektide: naiskurjategijate ja meeskurjategijate osakaal; milline KarS § 118 punkt kohaldus; milline oli toimepanemise vahend; mitu ohvrit suri; milline oli populaarseim karistus; milline oli ohvrite arv; milline oli kurjategijate arv ja menetlusliik. 2002–2012. aastaid võrreldes on tegemist tegude üsna ebaühtlase jaotumisega: suur osa kuritegusid on toime pandud 2004. aastal. Naiskurjategijad on KarS § 118 teo toime pannud vaid 4 aastal: 2002, 2004, 2008 ja 2009. Raske tervisekahjustuse tekitamise tagajärgedest on vaieldamatult populaarseim aastate lõikes punkt 1 ehk oht elule, mis on põhjendatud asjaolust, et punkt 1 moodustas kõigist kvalifikatsioonidest 83%. Ohvrid surid aastatel 2004, 2007, 2008, 2009, 2010. Populaarseim menetlusliik oli lühimenetlus, va aastatel 2002, 2003, 2005.

---

¹²⁵ TMKo 28.02.2007 (viide 122).

¹²⁶ TMKo 03.11.2008 (viide 110).

Ülevaate saab ka naiste kuritegudest. Naiskurjategijaid on 3: kaks eestlast, 1 venelane; 1 oli lahutatud, 1 vallaline ja 1 oli vabaabielus. Naisi on arvuliselt vähe ning kuritegude toimepanijatest moodustavad nad vaid 6%, keskmiseks vanuseks oli 48 eluaastat. Kui vaadelda aga naiste poolt toime pandud kuritegusid eraldi võrreldes kõigi kuritegudega, siis selgub, et naised panevad Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja praktikas toime KarS § 118 p 1 järgi kvalifitseeritavaid kuritegusid. Naiskurjategijate puhul olid kõigil 3 juhul ohvriteks meessoost isikud: üks isik oli võõras, ülejäänud vähemalt tuttavad. Ka vahendite poolest ei erine naiskurjategijate teod: kasutatud on nii nuga, pudelit kui ka abivahendita füüsilist vägivalda. Küll tuleb tõdeda, et erinevalt üldisest trendist ei ole naised edasi kaevanud mitte ühtegi nende suhtes tehtud Tartu kohtumaja otsust. Teistest kuritegudest erinevana paistab silma Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja 21.10.2008. aasta otsus asja 1-08-12193,¹²⁷ kus D-d süüdistati selles, et tema 21.06.2008. aastal umbes 09:00 ajal hommikul tõukas S-i, mille tulemusena ohver kukkus vette ning oli lämbumas. Sellega tekitas D. ohvrile lämbumise ning teda süüdistati KarS § 118 p 1 alusel. Sündmused said alguse sellest, et joodi koos alkoholi. Tekkis konflikt, milles süüdistati kannatanut, et too olevat süüdistatavalt kunagi raha varastanud, ära joonud kellegi viina. Eelneva tüli tõttu, suurest vihast, lükkas D. jõe ääres seisvat S-i, kes kukkus jõkke ning oleks peaaegu ära uppunud. Süüdistatav abi ei andnud. S-i päästis uppumisest üks sündmust kõrvalt näinud meesterahvas. D. mõisteti süüdi KarS § 118 p 1 järgi.

Lisaks kuritegudele aastate lõikes ja naiste kuritegude võrdlemisele on käesolevas punktis vaadeldud ka varasemate kuritegude mõju raske tervisekahjustuste tekitamisele. Kriminaalkorras varasemalt karistatuid oli 31 ja mittekaristatuid 21 (1 isiku andmed teadmata). Kui võrrelda kriminaalkorras mittekaristatud isikute suhtes ja kriminaalkorras karistatute suhtes kohaldatud kergendavad või raskendavaid asjaolusid, siis olukord on üsnagi sarnased. Nii varasemalt karistatute kui ka mittekaristatute puhul rakendati kergendavaid ja raskendavaid asjaolusid suhteliselt võrdselt 13 ja 12 juhul. Kergendavaid asjaolusid kohaldati varasemalt karistatute puhul 9 korral ning mittekaristatute puhul 7 korral. Küll võib kaudset mõju varasemalt toime pandud tegudest tunda raskendavate asjaolude puhul: varasemalt karistatute puhul rakendati raskendavaid asjaolusid 3 korral, mittekaristatute puhul 1 korral. Ka kuriteo kvalifikatsiooni puhul võib märgata, et kui karistatud isikute puhul on esindatud kõik KarS § 118 lg 1 punktid, siis mittekaristatute puhul moodustab enamuse siiski punkt 1. Samas, karistuste osas ei ole näha erinevusi. Tehtud analüüsi pinnalt võib öelda, et varasem kuritegevus ei avalda otsest mõju raske tervisekahjustuse tekitamisele.

---

¹²⁷ TMKo 24.10.2008, 1-08-12193.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et raske tervisekahjustuse tekitamise näol on tegemist harva esineva kuriteoga Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja praktikas, mille korral karistatakse kurjategijat peamiselt KarS § 118 p 1 alusel noaga pussitamise teel vähemalt kaudse tahtlusega tekitatud eluohtlike vigastuste eest. Raske tervisekahjustuse tekitamise kuriteod ei ole juhuslikud, vaid teo toimepanemisele on eelnenud teatud sündmus, mille üldjuhul võib paigutada konflikti alla. Kõige sagedamini kaalutakse KarS § 118 ja § 25 lg 1, lg 2 - § 113 või § 118 - § 117 lg 1 kohaldamise vahel. Kuid suuremal osal juhtudel on siiski selge, et kohaldamisele tuleb üksnes § 118. Mõistetud karistuse suuruse arvestamisel võtab kohus arvesse nii kergendavaid kui raskendavaid asjaolusid, kergendavaid asjaolusid kohaldatakse märkimisväärselt rohkem, 81% juhtudel kogu kohaldatavatest täiendavatest asjaoludest. Otsused on üldreeglina mõlemad osapool rahuldavad, sest 31 lühimenetluse otsusest kaevati edasi 6, 16 üldmenetluse otsusest 9 ning apellatsioon sai süüdistatava jaoks positiivse lõpplahenduse vaid 6,7% juhtudest.

KOKKUVÕTE

Käesolev magistritöö on kirjutatud empiirilise uurimise tulemusena raske tervisekahjustuse tekitamise kohtupraktikast Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja pinnalt. Töö valimisse kuulus 47 kohtuasja, 53 kurjategijat ja 54 ohvrit. Töö eesmärgiks oli välja selgitada, milline on tüüpiline raske tervisekahjustuse tekitaja ja ohver ning millised on KarS § 118 kohaldamise üldised seaduspärasused. Võimalusel on esitatud saadud andmed tabelite ja joonistena. Magistritöö jaoks vajalik empiiriline materjal on saadud kohtulahenditest ja -toimikutest ning Eesti Statistikaameti kodulehelt.

Esimene peatükk keskendus raske tervisekahjustuse tekitamise hetkel kehtivale regulatsioonile karistusseadustikus. Samuti andis peatükk ülevaate enne karistusseadustikku kehtinud perioodist. Peatükis on välja toodud teoreetilises kirjanduses levinud seisukohad, mille kohaselt konkureerib KarS § 118 kohaldamine kõige enam KarS § 25 lg 1, lg 2 - § 113 kohaldamise ja kogumina KarS § 118, § 117 kohaldamisega. Käesolevat asjaolu kinnitas ka Riigikohtu praktika. Lisaks annab peatükk ülevaate magistritöö jaoks tehtud empiirilise uurimuse üldistest alustest: mida uuriti, kui palju uuriti ning ülevaade menetlusest üldiselt. Menetlusandmetest selgus, et kõige enam on Tartu kohtumajas lahendatud raske tervisekahjustuse tekitamisi 2005. aastal ning aastat, mil oleks toime pandud kõige enam KarS § 118 kuritegusid välja tuua ei saa, sest arvesse võetavate aastate puhul on kuritegude jaotus suhteliselt ühtlane. Üleriigiliselt esilekerkivaid aastaid 2003 ja 2004 ei saa arvesse võtta, sest sellel aastal registreeris politsei raske tervisekahjustuse tekitamise alla ka surmasid, mille põhjused ei olnud teada. Võrreldes eelnevate aastate statistikaga ning üldiselt isikuvastaste kuritegudega, siis raske tervisekahjustuse tekitamisi pannakse võrreldes teiste kuritegudega toime oluliselt vähem.

Teine peatükk keskendub raske tervisekahjustuse tekitajale ja ohvrile. Empiirilise uurimuse tulemusena selgus, millised on tüüpilised raske tervisekahjustuse tekitamise toimepanijad ja ohvid. Selgus, et teatud piirkonnad on Tartumaal kuritegelikumad ning paistavad rohkem silma, näiteks Pangodi, Mäksa vald, Haaslava valla Roiu küla. Tüüpiline raske tervisekahjustuse tekitaja Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja praktikast lähtuvalt on mees vanuses 18–26 või 45–53, kes elab enamasti juhtudel Tartu maakonnas, peamiselt Tartu linnas. Isik on vallaline, ta on kas töötav ning omab kesk-/keskeriharidust. Suurem risk panna toime raske tervisekahjustuse tekitamine on isikul, kes on vallaline. Rohkem kui 80% juhtudest on

KaS § 118 kuriteo toime pannud isik joobes, mis tõstatab kõrgele Eesti alkoholiprobleemid. On näha, et rahvusel puudub oluline mõju raske tervisekahjustuse tekitamise toimepanemise mõjutamisel. Ühiskonnas levinud arusaamad nagu raskeid isikuvastaseid kurjategusid panevad toime peamisest vene rahvusest isikud, ei pea Tartu kohtumaja statistikas paika. Kurjategijaid tuleb otsida siiski eestlaste endi seast. Kuigi rahvuselt venelasi oli vähemuses, siis vene keele osakaal emakeelena oli kurjategijate seas suurem, kuid võrreldes elanikkonna emakeelega, siis on võrdne tõenäosus, et ohvri emakeeleks on vene keel või eesti keel.

Lisaks keskendub teine peatükk ka KaS § 118 kuriteoohvrile ning annab ülevaate selle pinnalt välja kujunenud Tartu kohtumaja raske tervisekahjustuse tekitamise tüüpilisest ohvrast. Käesolevat analüüsi osa mõjutas olukord, et 6 isikut oli raske tervisekahjustuse tekitamise tagajärjel surnud. Seega ei saa pidada kõiki esitatud seisukohti lõplikeks, sest ohvri surma tõttu ei olnud toimikus sisalduvatest dokumentidest võimalik saada andmeid tema perekonnaseisu, eelneva töökoha, haridustaseme ning seose kohta kurjategijaga. Siiski on antud ülevaade, millises suunas võib näha ülekaalu kujunemist. Ohvrite puhul on tegemist vanuseliselt ühe tipuga. Nimelt jääb tüüpiline ohver vanusegruppi 45–53. Ohvrid elavad samuti peamiselt Tartumaal, peaaegu võrdselt nii Tartu linnas kui muudes Tartu maakonna linnades, külates, valdades, alevikes. Tüüpiline ohver on mees, kes on eesti rahvusest ning ka ohvri statistikas ei ole näha, et rahvus mõjutaks ohvriks langemise osakaalu. Perekonnaseisu puhul oli suurim vallaliste isikute osakaal. Seega, tõenäosus langeda raske tervisekahjustuse tekitamise ohvriks on märkimisväärselt just vallalise perekonnaseisuga isikutel. Keskmine ohver oli kas töötav või töötav. Ohvri puhul oli välja toodud ka ohvri seos kurjategijaga. Selle analüüsiga tõestati, et raske tervisekahjustuse tekitamise ohvriks langeb sagedamini tuttav inimene kui täiesti võõras, sest vähemalt tuttavad ning lähedased inimesed kokku moodustasid kõigist ohvritest teadmata juhtude väljaarvamisel 68%. Ka ohvrite puhul kerkis üles joobeseisundi probleem, mis kinnitas taaskord vajadust alkoholipoliitika arendamiseks. 47-st teadaolevast isikust oli joobes 44.

Kolmas peatükk keskendus KaS § 118 kuriteole endale. Peatükis toodi välja Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja toimikutest kogutud statistilised andmed ning selle tulemusena kujunesid välja raske tervisekahjustuse tekitamise tüüpjuhtumid. Kokku pandi toime 47 kuritegu, mille puhul kvalifitseeriti tegusid kõige enam punkti 1 järgi ehk tegemist oli sellise raske tervisekahjustuse tekitamisega, millega põhjustati oht elule. Sagedaim teo toimepanemise koht oli eluruum: kurjategija, ohvri, nende ühine kodu või muu eluruumi osa (näiteks kortermaja koridor). Ehk kuritegusid pandi rohkem toime isikute kodudes kui väljaspool seda.

Enamlevinud vahendid KarS § 118 kuriteo toime panemisel olid nuga või füüsiline vägivald ilma abivahendita. Tuli ette ka vähemtavalisi vahendeid nagu mootorsaag, rehavarre teravam osa, kohvitass. Suurel osal juhtudel vahendina abivahendita füüsilise vägivalda kasutamine on põhjendatud ka asjaoluga, et see on vahend, mida on võimalik kasutada esimesel võimalusel, kui tekib konflikt. Nimelt peaaegu kõigil juhtudel sai teo toimepanemine tõuke eelnenud konfliktist nii vahetult eelnenud ajast kui varem minevikus toimunud sündmusest. Võib öelda, et raske tervisekahjustuse tekitamisi, mis pannakse toime Tartumaal ning mis alluvad Tartu kohtumajale, ei panda toime ilma eelnevate sündmusteta. Kuriteo toimepanemise ajendite osas ei osutunud see võimalikuks välja selgitada tüüpilisi ajendeid, kuna sageli ajendiks olevad eelnevad konfliktid olid äärmiselt eripalgelised.

Lisaks on kolmandas peatükis analüüsitud ka KarS § 118 konkureerimisest teiste karistusseadustiku koosseisudega. Analüüs näitas, et tegude kvalifitseerimisel ei tekkinud 24-l juhul küsimusi selles, et kvalifitseerida tuleb ainult KarS § 118 järgi. 23-l juhul tuli kaaluda ka teistsuguseid kvalifikatsioone (vt joonis 35). Peamiselt võrreldakse KarS §-i 118 selliste kvalifikatsioonidega, nagu KarS § 25 lg 1, lg 2 - § 113 (tapmiskatse), § 121 (kehaline väärkohtlemine), § 117 (surma põhjustamine ettevaatamatusest). Raske tervisekahjustuse tekitamise ja § 121 eristamine tugines peamiselt arstlikus ekspertiisis saadud tulemustel. KarS § 118 eristamine tapmiskatsest toimus lähtuvalt subjektiivsest koosseisust – KarS § 118 kvalifikatsiooni puhul teo toime pannud isikul puudub tahtlus § 113 koosseisu täitmiseks.

Karistuse mõistmise puhul analüüsisin nii raskendavate kui ka kergendavate asjaolude arvestamist. Kergendavatest asjaoludest oli populaarseim puhtsüdamlik kahetsus, raskendavatest asjaoludest jõhkrus. Karistuste analüüsis võeti aluseks lõplik karistus, st karistus, millest on maha arvestatud lühimenetluse puhul mahaarvatav 1/3. Arvesse ei võetud eelvangistuses viibitud aega ega varasema karistuse äraandmata osa tõttu tekkinud liitkaristust. Populaarseim karistus oli 2 aastat 8 kuud vangistust, mida mõisteti lühimenetluse korras (mõisteti lühimenetluses 4 aastat vangistust, millest arvati maha 1/3). Karistuste mõistmisel kerkis esile, et sanktsioonid jäid sanktsiooni alammäära piiridesse ning suuremate karistuste skaala on jäänud puutumata. Suurim karistus, mida mõisteti raske tervisekahjustuse toimepanemise eest oli 9 aastat vangistust.

Tartu kohtumaja otsuseid võib pidada õigeteks ning seaduse ja praktikaga kooskõlas olevateks, sest 47-st kuriteost kaevati edasi 15 otsust, mis võrreldes Eesti keskmise statistikaga ei ole üldse vähe. 2 kriminaalasja puhul pöörduti ainult ringkonnakohtusse, 13

juhul pöörduti nii ringkonnakohtusse kui ka Riigikohtusse. Apellatsioonikorras muudeti 2 otsust: ühel juhul muudeti kvalifikatsiooni ja karistust, teisel juhul jäi karistuse samaks, kuid muudeti kvalifikatsiooni. Riigikohus ühtegi kaebust menetlusse ei võtnud.

Magistritöö käigus selgus üldistav mudel, mille kohaselt paneb raske tervisekahjustuse tekitamise toime 18–26- või 45–53-aastane eesti rahvusest emakeelena eesti keelt rääkiv töötav kesk-/keskeriharidusega vallaline joobes mees, kelle ohvriks on 45–53-aastane samuti eesti rahvusest vallaline kesk-/keskeriharidusega joobes mees. Tavaliselt on raske tervisekahjustuse tekitamise tegu toime pandud noaga eluruumis tulenevalt eelnevast konfliktist ning kvalifitseeritav lõike 1 punkti 1 järgi. Enamus asju arutati lühimenetluses. Karistuseks raske tervisekahjustuse tekitamise eest on tavaliselt 2 aastat 8 kuud vangistust, mille mõistmisel on arvestatud vajadusel nii kergendavaid kui ka raskendavaid asjaolusid. Otsuseid kaevatakse edasi, kuid kaebused ei ole ühe erandiga edukad süüdistatavale.

Käesoleva magistritöö tulemusena on võimalik näha kompaktset analüüsi Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja lahendatud raske tervisekahjustuse tekitamisest. Selle töö tulemusena on võimalik näha seaduspärasusi, millised on raske tervisekahjustuse tekitamise teo toimepanijaid ning millised inimesed langevad ohvriks.

Raske tervisekahjustuse tekitamise uurimist on võimalik edasi arendada. Lähtudes töös käsitletud statistilistest andmetest on võimalik täiendavate andmete kogumisel koostada töö raske tervisekahjustuse tekitamise võrdlusest mõne teise konkureeriva KarS-i koosseisuga, saades spetsiifilisema ülevaate konkureerimise põhjustest ning ühe või teise koosseisu eelistamise põhjustest.

CAUSING SERIOUS HEALTH DAMAGE EMPIRICAL STUDY

SUMMARY

Health is important personal legal right that is ensured constitutionally in Estonia. The Constitution of the Republic of Estonia section 28 declares that everyone is entitled to protection of his or her health. Offences against health are divided in two groups: offences hazardous to health and acts of violence. Causing serious health damage is an offence against the person health and it is regulated in Penal Code section 118. Causing serious health damage is offence hazardous to health, because protected legal right is human health. Causing serious damage to health means that offender has caused one of the consequences, which are written down in section 118 subsection 1 points 1-6: danger to life; severe physical illness; severe mental disorder; miscarriage; permanent mutilating facial injury or loss or cessation of functioning of an organ.

The reason why I decided to study causing serious health damage comes from the criminal law seminars where it was often unclear, when we should implement Penal Code section 118 subsection 1 and when section 121 (physical abuse). All this kind of competition has increased my interest in research in the field of causing serious health damage. We can often read from newspapers that many of our people are pursuant to criminal procedure and one of the goals is to find out who are penalised according to Penal Code section 118.

This master's thesis is an empirical research, where I study Tartu County Court Tartu courthouse decisions what are entered into force and where the punishment comes from section 118 and respective casefiles. Where possible, data is presented as charts and tables.

The aim of this master's thesis is to find out, what characterise offender who causes serious health damage, what characterise victims and which are section 118 application of regularities. This research is important to find out regularities in Tartu County Court Tartu courthouse and to give an overview about causing serious health damage.

To achieve the aims of this work, I carried out empirical research. I read not only court judgments, but casefiles too, because from judgement I could find only a small amount of the information what I needed for the study. I elaborated a questionnaire for empirical research (annex 1), what helped collecting important data from casefiles. Data about victims and

criminal consisted of the following: age, sex, marital status, education, ethnic nationality, mother tongue, areas of activity, intoxication and previous criminal record. Additionally I collected data about relationship between victim and offender.

Furthermore I collected data about offence itself: time, place, instrument, penalty, which section 118 point was applied, what other Penal Code provisions were considered, what type of procedure was applied, what kind of mitigating or aggravating circumstances were applied. Also the use of appeals was analysed.

Total number of cases was 47. These judgments had entered into force and were available from archives and were composed between January 2002 and December 2012. There were 50 files, but one case was needed for criminal procedure and in 2 files the final result was not punishment according to Penal Code section 118, however the statement of charge was presented according to this.

The master's thesis consists of three chapters. The first chapter analyses theoretical standpoints, the Supreme Court of Estonia practical work and current and previous regulation in law.

The second chapter deals with empirical research about victims and criminal offenders. Thanks to the collected data this helped to find out the typical victim and criminal offender characterisation.

The third chapter of the thesis analyses causing serious health damage as a crime. The third chapter helped to find out the typical causing serious health damage. This chapter also analyses how the penalty is turned out.

Penal Code section 118 is an offence where it is needed that at least one of the consequences listed in subsection 1 has occurred. The consequence is important. The act is not enough for fulfilling the provision. It is important that the consequence has arrived and that there is intent. There has to be intent with respect to the consequence. Before the Penal Code was introduced in 2002 there was Criminal Code. Criminal Code did not employ the term "serious health damage". Instead of serious health damage there was causing serious bodily injury. There were 6 similar provisions to the Penal Code section 118. Causing serious health damage can only be heard in general procedure or in alternative procedure.

There are 2 main aspects what are discussed concerning causing serious health damage in special literature and they are related to qualification. Section 118 is competing with attempt of manslaughter (section 25 subsection 1 and 2 – section 113) and negligent homicide (section 117). In both cases, the qualification problem should be solved by looking in subjective matter – intent.

Typical offender as it is pointed out in special literature as well, is male. Causing serious health damage does not have one typical age. There are two outstanding groups: age group 18–26 and 45–53. Family relations can offer reasons for these outstanding groups. According to the 2011 population census in Estonia men's first marriage is at age 31 and women's at age 28. Thus, 18–26 old persons do not have family, so they have bigger chance to cause serious health damage. However, age group 45–53 popularity can be argued by bigger probability to divorce. After age 40 there are more divorces. People in the age group 27–40 are more closely family related.

Although in Estonia it is not uncommon to think that persons with Russian citizenship commit most of offences, this is misunderstanding. 80% of people who cause serious health damage have Estonian citizenship, so the offenders are one of us. Offender's mother tongue is Estonian (69%). People who commit section 118 crimes are usually single. The education and area of activity were also compared with nationwide statistic. Bigger risk to cause serious health damage has person, who has primary education, however there is remarkable amount of people, who have basic education or secondary or secondary special education. Among the studied offenders there was no one who had a university degree.

When we talk about the area of activity, then we can see that the most of offenders are subjects from two groups: employed persons and unemployed persons, they constitute majority. When we follow nationwide statistic then we can see that unemployed persons constitute minority.

To sum up, person who causes serious health damage is 18–26 or 45-53 years old Estonian male, whose mother tongue is Estonian, he has secondary or secondary specialized education, he is employed or unemployed.

The situation with victims is quite similar to offenders. It is important not to forget that in the empiric research we had 6 persons who had died as a result of serious health damage so the

area of activity and education data was not available from the casefiles concerning these victims. Most common age group among the victims was 45–53. After analysing victim's sex, we can see that the most of victims are men; however there are more women in victims group than in offenders group. Estonians form the majority of victims – 72%. It is not possible conclusions about marital status, because there were 30% of victims concerning whom the status remained unknown. Also about education and area of activity there is lack of information concerning 12 victims. Nevertheless the data indicated, that employed and unemployed persons share equal percentage of victims. People who have secondary or secondary specialized education constitute the most common education group of victims.

To sum up, victim of causing serious health damage is in Tartu County Court Tartu courthouse is usually 45–53 years old Estonian male, who is employed or unemployed and has secondary or secondary specialized education.

Both the offender's and the victim's intoxication was analysed. When we look this empirical research and other inferential statistics, we can see that in Estonia we have serious problems with alcohol. Although, there are 7 victims whose data is missing, we can see that more than 80% of victims were in state of intoxication. The situation was no better in the case of offenders, there was also more that 80% of them in state of intoxication. In all 47 offences there was at least one of the parties under the influence of alcohol and most common was the situation that the offender and the victim were intoxicated. Estonians have serious problems with alcohol and this is also reflected in statistics related to crimes. In my opinion one of the solution to the problem can be harsher and more definitive policy concerning alcohol.

Although we can see changes: Guidelines for Development of Criminal Policy until 2018 adopted by Riigikogu (the Parliament) declares alcohol abuse to be the main factor facilitating commission of criminal offences against persons and instructs The Government of the Republic to approve a framework document of national alcohol policy, the objective of which is to reduce drinking of alcohol by minors and the damage caused thereby, risky drinking of alcohol and the damage.

The relationship between the offender and the victim was analysed as well. The most common option was that the offender and victim were acquainted. At least acquainted and closer people form majority. This means that causing serious health damage victim and offender are at least acquainted and much less victims are unknown to offender.

One part of analyse was the previous criminal record. There were 21 persons without previous criminal record and 31 persons with criminal record (1 person's data unknown). Usually offender was punished 1–2 times. The largest number of previous punishments was 9.

Typical criminal cases were committed with different kind of knives or using physical force without any technical aid. There were many different types of knives: butterfly knife, knife for peeling potatoes or for meat in different sizes. It is complicated to bring out motivations why the offence was committed. Almost all the offences were affected by previous conflicts. Conflicts were directly before causing serious health damage or from the further past. For example: brother (victim) did not bring flowers to their mother's grave on her death anniversary, friend (offender) did not want to pay back the loan, one friend emptied the others fridge.

Analysing the qualification of offences it is important to point out that there has been an important amendment concerning section 118. Namely, on the 14th of April 2012 entered into force an amendment, whereby sections 118 got subsections. Previously there were only points 1 to 6. Now these points are under the subsection 1. This amendment is only technical; essentially section 118 consequences did not change. The most popular point was point 1 – causing serious health damage that leads to danger to life. All the section 118 subsection 1 points were represented. In 2 cases, section 118 was applied twice: for example section 118 subsection 1 point 1 and point 3. Since one of the main aims was to find out which configurations does Penal Code section 118 complete, I composed a graph (figure 35). Analysing Tartu County Court Tartu courthouse practical work I found out that there were two kinds of situations: in 24 cases there had not been any doubt concerning application of section 118 and 23 cases were the statements of charges had different provisions from Penal Code. The other provisions from Penal Code were: aggravated breach of public order (section 263); negligent homicide (section 117); manslaughter (section 113); an attempt of manslaughter (section 25 subsections 1 and 2 – section 113) and physical abuse (section 121). Analysis revealed that the forensic medical examination or on the other hand the lack of intent for the caused death justified applying section 118.

Determining the penalty it was important to take into account the type of procedure, mitigating and aggravating circumstances. However, causing serious health damage can only be heard in general procedure or in alternative procedure. General procedure was used in 16 cases and alternative procedure in 31 cases. It is important about alternative procedure that if

a judgment of conviction is made by way of alternative proceedings, the court shall reduce the principal punishment to be imposed on the accused by one-third after considering all the facts relating to the criminal offence. Hence, it is founded that the most popular penalty was 2 year 8 months long imprisonment (convicted to imprisonment for 4 years, the punishment reduced by one-third, definitive penalty 2 years 8 months imprisonment).

Mitigating and aggravating circumstances are listed in the General Part of Penal Code (section 57 and section 58). Usually there were several circumstances in one criminal matter – for example sincere remorse and assistance to the victim immediately after the commission of the offence. The most popular mitigating circumstance was sincere remorse and the most popular aggravating circumstance was commission of the offence with peculiar cruelty. There was more mitigating than aggravating circumstances.

15 court judgments out of 47 were appealed and it is close to the average figure of appeals. In 2 cases only appeal was submitted and in 13 cases appeal in cassation was rendered. The charge was amended in circuit court 2 times: only the qualification was changed, not the punishment. Accused situation was improved only one time. No appeal in cassation was heard in matter.

In conclusion can be said that typical causing serious health damage in Tartu courthouse practical work is committed due to previous conflict, in Tartu city or Tartu County, usually a knife is used as a instrument. The offences were committed in different kinds and types of dwellings. Offender caused usually danger to life. The penalty for causing serious health damage was most commonly 4 years imprisonment, that was reduced by one-third according to the rules of alternative procedure and the final punishment was 2 years 8 months imprisonment.

it is possible to develop further this line of research and use gathered data. For example causing serious health damage can be compared with other Penal Code provision (section 25 subsection 1 and 2 – section 113) to compare their competing.

KASUTATUD KIRJANDUS

1. K. Aas, N. Aas, M. Hirvoja, K. Siitam. Karistusõigus. Eriosa. Tallinn: Sisekaitseakadeemia 2002.
2. A. Ahven, U. Klopets, A. Leps, P. Lindsalu, J. Salla, L. Surva, K. Tamm. Eesti Vabariigi justiitsministeerium, kriminaalpoliitika osakond. Kuritegevus Eestis 2011. Tallinn: Justiitsministeerium 2012.
3. A. Ahven, K. Kommel, A. Markina, T. Rannama, J. Salla, L. Surva, M.-L. Sööt, K. Tamm, K. Tuisk, K. Vajakas. Eesti Vabariigi Justiitsministeerium. Kuriteoohvrite uuring 2009. Arvutivõrgus: <http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=52743/Kuriteoohvrite+uuring+2009.pdf> (22.01.2013).
4. A. Ahven, J. Salla, S. Vahtrus. Retsidiivsus Eestis. Tallinn: Justiitsministeerium 2010.
5. H. Anijalg. Eesti rahvastikusündmustest üheksa kümnendi jooksul. Arvutivõrgus: <http://www.stat.ee/57669> - Eesti rahvastikusündmustest üheksa kümnendi jooksul (21.03.2013).
6. Eesti Statistikaamet. 2011. aasta rahva ja eluruumide loenduse tulemused. Arvutivõrgus: http://www.stat.ee/sab-uuendus?db_update_id=13545 (04.03.2013).
7. Eesti Statistikaamet. Lahutused mehe ja naise vanuserühma ja mehe elukohta järgi. Arvutivõrgus: [http://pub.stat.ee/px-web.2001/dialog/varval.asp?ma=RV36&ti=LAHUTUSED+MEHE+JA+NAISE+VANUSER%DCHMA+JA+MEHE+ELUKOHA+J%C4RGI&path=../Database/Rahvastik/03Rahvastikusundmused/04Abielulahutused/&search=LAHUTUS&lang=2](http://pub.stat.ee/px-web.2001/dialog/varval.asp?ma=RV36&ti=LAHUTUSED+MEHE+JA+NAISE+VANUSER%20R%20HMA+JA+MEHE+ELUKOHA+J%20C4RGI&path=../Database/Rahvastik/03Rahvastikusundmused/04Abielulahutused/&search=LAHUTUS&lang=2) (21.03.2013).
8. Eesti Statistikaamet. Loendatud püsielanikud emakeele ja soo järgi, 31. detsember 2011. Arvutivõrgus: <http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/varval.asp?ma=RLE06&lang=2> (25.04.2013).
9. Eesti Statistikaamet. Rahvastik elukoha, soo ja vanuse järgi, 31. detsember 2011. Arvutivõrgus: <http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/varval.asp?ma=RL001&lang=2> (21.03.2013).
10. Eesti Statistikaamet. Rahvastik soo, rahvuse ja maakonna järgi (viimati muudetud 30.02.2012). Arvutivõrgus: http://pub.stat.ee/px-web.2001/Database/Rahvastik/01Rahvastikunaitajad_ja_koosseis/04Rahvaarv_ja_rahvastiku_koosseis/04Rahvaarv_ja_rahvastiku_koosseis.asp (04.03.2013).

11. Eesti Statistikaamet. Rahvastik tööalase ja sotsiaal-majandusliku seisundi, soo, vanuserühma ja maakonna järgi, 31.12.2011. Arvutivõrgus: <http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/varval.asp?ma=RL007&lang=2> (21.03.2013).
12. Eesti Statistikaamet. Rahvastiku paiknemine ja soo-vanusejaotus, 31. detsember 2011. Arvutivõrgus: http://www.stat.ee/sab-uuendus?db_update_id=13546 (22.01.2013).
13. Eesti Statistikaamet. Registreeritud kuriteod astme/liigi järgi. Arvutivõrgus: http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/varval.asp?ma=JS001&ti=REGISTREERITUD+KURITEOD+ASTME%2FLIIGI+J%C4RGI&path=../Database/Sotsiaalelu/17Eigus_ja_turvalisus/02Kuritegevus/&lang=2 (22.01.2013).
14. Eesti Statistikaamet. Summaarne esmasabiellumuskordaja ja keskmine vanus esmasabiellumisel soo järgi. Arvutivõrgus: http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/varval.asp?ma=RV048&ti=SUMMAARNE+ESMASABIELLUMUSKORDAJA+JA+KESKMINE+VANUS+ESMASABIELLUMISEL+SOO+J%C4RGI&path=../Database/Rahvastik/01Rahvastikunaitajad_ja_koosseis/02Demograafilised_pehinaitajad/&lang=2 (21.03.2013).
15. Eesti Statistikaamet. Vähemalt 10-aastased haridustaseme, soo ja elukoha järgi, 31. detsember 2011. Arvutivõrgus: <http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/varval.asp?ma=RL0301&lang=2> (27.03.2013).
16. Eesti Statistikaamet. Vähemalt 15-aastased seadusliku ja tegeliku perekonnaseisu, soo, vanuserühma ja elukoha järgi, 31. detsember 2011. Arvutivõrgus: http://www.stat.ee/sab-uuendus?db_update_id=14101 (24.04.2013).
17. Eesti Vabariigi Justiitsministeerium. Registreeritud kuriteod Eestis 2003-2012. Arvutivõrgus: <http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=57891/Kuritegevuse+andmed+2003-2012.xls> (25.04.2013).
18. Eesti Vabariigi Justiitsministeerium. Registreeritud kuriteod Tartu maakonnas. Arvutivõrgus: <http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=57917/Tartumaa.xls> (25.04.2013).
19. Eesti Vabariigi Justiitsministeerium. Sotsiaalse rehabilitatsiooni programmid õigusrikkujatele. Arvutivõrgus: <http://www.vangla.ee/51223> (27.04.2013).
20. Eurostat. Andmed abielude kohta. Arvutivõrgus: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tps00012&plugin=1> (22.01.2013).

21. Eurostat. Andmed keskmise vanuse kohta. Arvutivõrgus: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=demo_mlifetable&lang=en (04.03.2013).
22. T. Hirschi, M. Hindelang. Intelligence and delinquency: A revisionist view. American Sociological Review 1977, Vol 42.
23. P. Järvekald an Kadi Kulpson. Tallinn, 30.05.2013 (kiri adressaadi valduses).
24. E. Kergandberg, M. Sillaots. Kriminaalmenetlus. Tallinn: Juura 2006.
25. K. Koppel, L. Liivarand. Economisti alkoholimüügi edetabelis Eesti esimesel kohal. ERR Uudised. Arvutivõrgus: <http://uudised.err.ee/index.php?06270562> (22.01.2013).
26. M. Laine. Sissejuhatus kriminoloogiasse ja hälbiva käitumise sotsioloogiasse. Tallinn: Eesti Riigikaitse Akadeemia 1997.
27. K. Luha. I ja II astme kohtute statistilised menetlusandmed. 2011. aasta kokkuvõte. Tallinn: Justiitsministeeriumi halduspoliitika osakond, õigusloome ja arenduse talitus 2012. Arvutivõrgus: <http://www.kohus.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=56683/Kohtute+menetlusstatistika%2C+2011.a+kokkuv%F5te.pdf> (02.04.2013).
28. M. Maguire, R. Morgan, R. Reiner. The Oxford Handbook of Criminology. New York: Oxford University Press 1994.
29. M. Rask. Ülevaade kohtukorralduse, õigusemõitmise ja seaduste ühetaotlise kohaldamise kohta. Ettekanne Riigikogu 2010. aasta kevadistungjärgul. Arvutivõrgus: http://www.riigikohus.ee/vfs/994/Riigikohtu_esimehe_ettekanne_riigikogule_20.5.2010.pdf (22.01.2013).
30. T. Raus, L. Timmusk. Kuritegevust mõjutavad sotsiaalmajanduslikud ja demograafilised tegurid 2005. Tallinn: Justiitsministeerium 2005.
31. J. Saar. Kriminaalpsühholoogia. Tallinn: Juura 2007.
32. J. Salla an K. Kulpson. Tallinn, 16.04.2013 (kiri adressaadi valduses).
33. J. Salla. Varasemad uuringud. Justiitsministeerium. Arvutivõrgus: <http://www.just.ee/48428> (25.04.2013).
34. V. Sirk. Nõukogude haridussüsteem Eestis 1940-1991. Arvutivõrgus: <http://www.okupatsioon.ee/et/eesti-1940-1991/8-haridus> (13.03.2013).
35. J. Sootak. Isikuvastased süüteod. 4. ümbertöötatud ja täiendatud tr. Tallinn: Juura 2011.
36. J. Sootak. Karistusõigus. Üldosa. Tallinn: Juura 2010.
37. J. Sootak (koostaja). Üliõpilastööde kirjutamine ja vormistamine: juhend õigusteaduskonna üliõpilastele. Tallinn: Juura 2011.

38. J. Sootak, P. Pikamäe (koostajad). Karistusseadustik. Komm vlj. 3 tr. Tallinn: Juura 2009, KarS § 56, § 113; § 118.
39. M.-L. Sööt. Kriminaalpoliitika arengusuunad aastani 2018. Seletuskiri. Arvutivõrgus: <http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=50604/Seletuskiri+%28kriminaalpoliitika+arengusuunad+aastani+2018%29.pdf> (04.03.2013).
40. M. Tamm. Kalkun: inimesed lihtsalt ei taha abielluda. Postimees: 12.06.2010. Arvutivõrgus: <http://www.postimees.ee/275431/kalkun-inimesed-lihtsalt-ei-taha-abielluda> (22.01.2013).
41. M. Teder. Vabaabielu populaarsus kasvab. Postimees: 24.04.2013. Arvutivõrgus: <http://www.postimees.ee/1212806/vabaabielu-populaarsus-kasvab/> (24.04.2013).
42. World Health Organization. Levels of Consumption: recorded adult per capita consumption, from 1961, total by country. Arvutivõrgus: <http://apps.who.int/gho/data/view.main.52140?showonly=GISAH> (25.04.2013).

KASUTATUD ÕIGUSAKTID

43. Eesti Vabariigi põhiseadus – RT I, 27.04.2011, 2.
44. Karistusseadustik – RT I, 20.12.2012, 13.
45. Karistusseadustiku muutmise seadus – RT I, 04.04.2012, 1.
46. Karistusseadustiku rakendamise seaduse – RT I 2002, 56, 350.
47. Kriminaalkodeks – RT 1992, 20, 288.
48. Kriminaalmenetluse seadustik – RT I, 21.12.2012, 10.
49. Kriminaalpoliitika arengusuunad aastani 2018 heakskiitmine – RT III 2010, 26, 51.
50. Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus – RT I, 10.07.2012, 20.
51. Tervisekahjustuse kohtuarstliku tuvastamise kord – RT I 2002, 72, 434.

KASUTATUD KOHTUPRAKTIKA

52. TMKo 25.02.2005, 1-562/2004.
53. TMKo 01.03.2005, 1-706/2004.
54. TMKo 03.05.2005, 1-225/2005.
55. TMKo 21.06.2005, 1-921/2004.
56. TMKo 10.10.2005, 1-05-136.
57. TMKo 22.02.2007, 1-06-10604.
58. TMKo 29.02.2008, 1-07-13951.
59. TMKo 03.11.2008, 1-08-9111.
60. TMKo 24.12.2008, 1-08-12193.
61. TMKo 02.06.2009, 1-08-17205.
62. TMKo 10.12.2009, 1-09-12874.
63. TMKo 29.10.2010, 1-10-9665.
64. TMKo 13.12.2010, 1-10-14430.
65. TMKo 11.04.2011, 1-11-2370.
66. TMKo 07.11.2011, 1-11-11289.
67. TMKo 16.12.2011, 1-11-9236.
68. TMKo 01.10.2012, 1-11-14205.
69. RKKKo 20.11.2007, 3-1-1-77-07.
70. RKKKo 27.10.2010, 3-1-1-57-10.

LISAD

Lisa 1 – Ankeet toimikute läbitöötamiseks

ÜLDANDMED		
1. Kohus: Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja		
2. Kriminaalasja number:		
3. KarS § 118		
4. Otsuse kuupäev:		
5. Menetlus:	üldmenetlus ☐	lühimenetlus ☐ kokkuleppemenetlus ☐
	kiirmenetlus ☐	käskmenetlus ☐

6. KURJATEGIJA ANDMED	
6.1. Kurjategija nimi ja isikukood:	
6.2. Kurjategija elukoht:	
6.3. Vanus:	6.8. Perekonnaseis: abielus ☐ vabaabielu ☐ vallaline ☐ lahutatud ☐ lesk ☐
6.4. Sugu: mees ☐ naine ☐	6.9.1. Tegevusala: töötu ☐ töötav ☐ (üli)õpilane ☐ pensionär ☐
6.5. Haridustase: alg ☐ põhi ☐ kesk/kesk-eri ☐ kõrgem ☐	6.9.2. Kui kaua töötu?
6.6. Rahvus: eestlane ☐ venelane ☐ muu ☐	6.10. Joobeseisundis: jah ☐ ei ☐
6.7. Emakeel: eesti ☐ vene ☐ muu ☐	6.11. Mitu korda varasemalt karistatud?

7. OHVRI ANDMED

7.1. Ohvri nimi ja isikukood:	
7.2. Ohvri elukoht:	7.7. Varasem karistatus:
7.3. Ohvri vanus:	7.8. Ohvri seos kurjategijaga: abikaasa ☐ vabaabielukaasa ☐ laps ☐ vanem ☐ sugulane ☐ tuttav ☐ juhututtav ☐ võõras ☐
7.4. Ohvri sugu: mees ☐ naine ☐	7.9. Haridustase: alg ☐ põhi ☐ kesk/kesk-eri ☐ kõrgem ☐
7.5. Rahvus: eestlane ☐ venelane ☐ muu ☐	7.10. Tegevusala: töötu ☐ töötav ☐ (üli)õpilane ☐ pensionär ☐

8. KURITEO ANDMED
8.1. Aeg:
8.2. Koht: avalik koht ☐ ohvri elukoht ☐ kurjategija elukoht ☐ üritus/sündmus ☐ park ☐
8.3. Vahend:
8.4. Milles seisnes konkreetne vigastus?
8.5. Toimepanemise ajend (eelnev konflikt, motiiv):
8.6. Milline KarS § 118 lg 1 punkt rakendus: p1 ☐ p2 ☐ p3 ☐ p4 ☐ p5 ☐ p6 ☐

8.7. Tahtluse liik: kaudne tahtlus ☐ otsene tahtlus ☐ kavatsetus ☐ ettevaatamatus ☐
8.8. Tõkendi kohaldamine: Jah ☐ Ei ☐
8.9.1. Millist teist KarS-i paragrahvi kaaluti lisaks KarS §-le 118 asja lahendamisel?
8.9.2. Mis alusel/põhjendusel otsustati KarS § 118 kasuks, kui kaaluti erinevate paragrahvide vahel?
8.10. Karistus:
8.11. Karistust kergendavad asjaolud:
8.12. Karistust raskendavad asjaolud:
9. Kohtuotsuse edasikaebamine:
10. Lõplik karistus:
11. Kas süüdistatu taotles riigi õigusabi? Jah ☐ Ei ☐

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina _____ Kadi Kulpson _____
(*autori nimi*)

(sünnikuupäev: _____ 18.03.1989 _____)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

_____

Raske	tervisekahjustuse	tekitamise	kohtupraktika	analüüs
-------	-------------------	------------	---------------	---------

_____,
(*lõputöö pealkiri*)

mille juhendaja on _____ prof Jaan Ginter _____,
(*juhendaja nimi*)

1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus/Tallinnas/Narvas/Pärnus/Viljandis, _____ 06.05.2013.a _____ (*kuupäev*)